

**Jisasini Nanga Kongonomu
Tendepaio Nimbe Lipe
Mundurumu Iyemanga Ungumu
Aposel
I Ungu Torumumunga Ungu
Pulu Mare**

Jisas kolopa makilerimu wali yandoko yandoko
Jisas ipuki tiringi imbomani teringi ulu akuma
Lukuni topa panjirimu.

Lukuni torumu ungu mare i tepa: Pita kinye
Pol taloni ungu mane tiko kongono teringili. Mini
Kake Teli omba terimu uluma. Jisas ipuki tiringi-
mani andoko Jerusalem tiye kolko ungu tukume
nilko pungolio Rom kombu wendo oringi wali
imbo awini konopu topele toko Jisas ipuki tiringi.
Tapu iyemani Israel imboma kinye enonga wendo
imboma kinye lupe lupe naa pungo konopu ten-
dekuna pupili molangei ningo amenge teringi.
Jisas ipuki tiringi imbomani molko kondoringi
nalo imbo maren i eno liko mindili tiringi. Ungu
mare i tepa peremo.

Mini Kake Telimuni nu tope tipili nu kape im-
bomando ungu tukume andoko ningo tiwi nimbe
Goteni nu tepa enge tipili.

Pulu polopa torumu ungumu

¹ Iye awili Tiopilas, Jisasini pulu polopa uluma
tepa imboma ungu mane tipe aku uluma terimu
mele oi buk tenga toru kanomu.

² Oi uluma pulu polopa telipe pumbelie altopa andopa kelepa mulu kombuna altopo nondopo olando pumbo lepamo nimbe lipe manjipelie nimumuni yunge kongono tendepangei nimbe kongono tipe mundurumu iye aposelema oi aku teko teangei nimbe kanopa ltimu iyema Gotenga Mini Kake telimuni Jisas yunge konopundo omba molopa lipe taporumu kinye Jisas yuni kanopa ltimu iyema i teko i teko teaio nimbe ungu mane tirimu.

³ Jisas yu kano ono kombuna makilipe ola molopalie nimumuni yunge kitipi kanoli iye-mando na paimbo makilipo ola molondu mele kanoko imbi tiengei nimbe eno moloringina yu pumbe eno kanoko molangei ulu mare tirimu. Yu walite walite nimbe eno moloringina omba mona molopa Gote iye awili kamako kingimu molopa kombu nokoromo mele nokombalo unguma eno nimbe tirimu. Aku ulu tepa molopili wali 40 omba purumu.

Jisasini Mini Kake Telimu ombalo enoni linge nimbelle mulu kombuna olando purumu

⁴ Kelko yunge kitipi kanoli iyema ongo nombeya teringi wali Jisas yuni i ulu teaio nimu. “Eno lemo Jerusalem kombu tiye oi naa kolaio, nalo nanga Arani tipe kaloli te timbelo nimbo niu kanomu Arani paa timbo nimbe mi lerimu kani akumu nokoko molaio.

⁵ Arani timbelomundo nani oi i tepo niu. Jononi eno imbo noni no ltindirimu, nalo wali pokore omba pumbelo kinye Goteni yunge Mini Kake Telimuni eno liengei tipe mundumbelo,” nimu.

⁶ Altoko walite, kongono tipe munduli kano iyema Jisas kinye popo tiko nombeya tekolio wali, Jisas yundo waliko pilkolio ningei, “Awilimu kinye walimunga nuni Israel imboma oi moloringi mele altoko enongano molangei Rom gavman mainye pupili Israel imbomani enongano Gavman altoko lengei ningolio nu linonga king iye kamako manda molonioya?” ningi.

⁷ Kano teko ningi wali Jisasini ungu pundu topa nimbei, “Waimu Arani yunge wai lipe panjirimo. Imunga aku uluma te wali wendo ombalo aku ungu eno manda naa pilinge.

⁸ Nalo Gotenga Mini Kake Telimu enonga konopundo ombalo aku wali eno enge tipelie eno nanga ungu nimbe mendepa andoli iyema molonge. Aku ungu ningo tilko andongemu lemo Jerusalem kombu awilimu kinye Judia kinye Samaria mai kombu palinga tukundo kinye we mai kombu undukana palinga ningo andoko tinge,” nimu.

⁹ I kano ungu nimbe pora tirimu kinye kanoko angilengei Goteni yu muluna olando ltimu. We kanoko angilengei kau kupe kake teni omba lipe lopeke terimu.

¹⁰ Kano purumu mele muluna olando tiko kanoko angileringi. Kano wali moloringilina maa torumuna maminye kake teli pakoringili iye talo wendo ongolo eno angileringi kongondona angileringili.

¹¹ Aku oringili iye talonga teni nimbei, “Eno Galili iyema eno ambe telka muluna olando tiko kanoko dana angimeleya? I Jisas enonga imunana Goteni muluna olando limo kano iyemu kelepa

eno limbei muluna yando ombalo wali kape enoni kanonge kano tepala muluna yando ombalo,” aku tepa nimbelie, nimu wali puringili.

¹² Kano wali kongono tipe munduli iye kanoma unjo oliv pangi kanomu munduko tiye kolko Jerusalem kombundo yando oringi. Aku mai kembomu kinye Jerusalem kinye paa nondopa mele lerimu aulke ponjilimu.

Judas Iskariotenga iye te kolo wangopa molopili ningo kanoko ltingi

¹³ Jisas mulu kombuna olando purumu kinye yunge kongono tipe munduli iye kanoma Jerusalemendo yando ongo tuku pungolio ningimuni enonga ulke oi peringi kano ulkemunga kiripi olana pungo moloringi. Aku ulkena peringi iyemanga imbi i tepa Pita, Jon, Jems kinye Andru poko, Filip kinye Tomas talo, Batolomyu kinye Matyu talo, Alfius malo Jems. Lino Israel imboma linongano gavman molamili ningo Rom gavman kinye opa tiringi manga pupu te imbi Selot aku talapemunga iye te imbi Saimon kinye Jemsinga malo Judas. Iye 11 aku poko ulkena peringi.

¹⁴ Aku kanona eno pali liko nombeya teko konopu tendekuna pupili Gotendo konge teko moloringi. Aku moloringina ambo mare kinye Jisasinga anumu Maria kinye yunge angenupili akuma peya molko Gote konge teringi.

¹⁵ Wali pokore omba purumu kinye pele Jisasinga ungumu pilko lombilingi imbo 120 nombeya teko moloringi kinye Pitani ola angilipelie aku imbomando i tepa nimu:

16 “Nanga imbo ango kame, Mini Kake Telimu King Devitinga konopundo omba molopalie tope tirimu kinye Devitini altopa wendo ombalo ulumu nimbe topa bukuna panjirimu ungumu aku paimbo kere memo. Aku ulumu paa wendo omo. Aku ulumupe Judasini Jisas yu opa pule iyema lipe timbelo ungumundo Devitini oi nimu kano ungumunga pulumu oi wendo omo.

17 Judas yu lino kinye peya molopo kongono peya tepo molorumulu kanomu. Nalo kinye iye te yunge kongono kolo wangopili,” nimu.

18 (Aku iye Judas yuni tepa kenjirimumunga yu kou tiringi kanomuni mai te pame tepa ltimu kinye yunu unjona uku torumu kinye yu maina mainye topa mundupe yunge olo panamu tuku nimbe pali lumbira topa mundupe omba wendo purumu.

19 Jerusalem moloringi imboma palini Judas aku terimu ungu temanemu pilko kanoko tekolio enonga imbo unguna kano kombumu imbi tiko Akeldama ningi. Aku ungumunga pulumu i tepa: Yokoli Ondoli Maimu.)

20 Pitani ungu kanomu nilipe pumbelie nimbei, “I wendo ombalo ulumu oi Devitini kunana bukuna i tepa nimbe topa panjirimu:

Yunge ulkemu ku lepa we angilipili. Akuna imbo te naa peyangi!

nimbe moromo kanomu. Kunana te kape i tepa kala:

Imbo te yunge kongono kolo wangopa tepili! (*Sng 69:25, 109:8*)

nimbe moromo kanomu.

21-22 Imunga kinye i ungu talonga te oi kere memo, akumunga te kape kamukumumu kere mepa wendo opili teamili! Oi lino iye 12 molorumulu. Nalo i nio iye pokonga te mainye purumu. Akumunga yunge kombu kolo wangopa molopili iye te imbi topo kanopo liemili! Aku iye kanopo limolomu i tepa molorumu mele kombu lipa molopili: Oi Jononi pulu polopa imboma no ltindirimu mele kape, altopa yandopa yandopa Iye Awili Jisasini uluma tepa unguma nimbe molopalie kelepa lino mundupe tiye kolopa mulu kombuna olando purumu mele kape, aku uluma pali wendo orumu mele kanopa limo kinye waye tapu topo andorumulu aku iyemanga te imbi topo kanopo liemili! Aku kanopo limolo iyemu yuni Jisas ono kombuna makilipe wendo orumu mele kape kanopa teli iyemu. Aku ambe telka lino waye koniye lepo andopo imboma temane topo nimbo timolo mele,” nimu.

23 Pitani aku tepa nimu kinye waye moloringi imbo kanomani iye talo kanoko ltingi. Iye tenga imbi Josep, aku iyemu yunge imbi talo leringila, te Barsabas, te Jastus ningi. Iye te kanoko ltingimu aku iyemunga imbi Matias.

24-25 Aku iye talo kanoko liko mondokolio Gotendo konge i teko teringi: “Awilimu, nuni imbo palinga konopuma kanoko imbi tirino kanomu. Kinye Jisasini aposel kongono tipe mundulimu Judasini tepili nimbe tirimu nalo yuni aku kongonomu mundupe tiye kolopa yunge ulu kalaro terimumunga yu yunu kolorumu. Imunga kano kongonomu kolo wangopa tepili iye te nuni kinye iye i talonga imunana imbi toniomu lino liko on-

dowi,” ningo konge teringi.

²⁶ Kano wali iye talonga imbi talo manda leko pipia gomo talonga tokolio kinye mingina tuku munduringi. Kelko mingimu ambolko lopelape tenderingi wali Matiasinga imbimu kiyendo wendo orumu. Kano kinye oi Jisasini lipe mundurumu iye 11 moloringi kanoma kinye peya molopa kongono tapu topa tepili ningi. Aku teringimunga kelepa lipe popo tipe kongono iye tipe munduli aposel 12 oi moloringi kano mele altoko aku teko moloringi.

2

Gotenga Mini Kake Telimu mainye orumu

¹ Jisas kolopa makilipe muluna olando purumu waimunga yando ningolio kinye wali ki talo talo pakera omba purumu kinye Pentikos waimu wendo orumu. Aku waimunga Jisas ipuki tiringi imboma pali kombu tendekuna liko nombeya teko moloringi.

² Kano wali walitikale kau muluna ola poporome mele ungu te ombalie ungu nimo kano mele nilipe mainye orumu. Aku wali ulkena nombeya teko moloringi imbo kanomani palini neya aku nimu ungumu pilingi.

³ Kano kinye ne ungumu alumelu tipe alimbili melema elkemalke topa wendo orumuna kanoringi. Aku tipe alimbilima ongo imbo te te ningo moloringi.

⁴ Kano kinye Jisas ipuki tiringi kano imbomanga konopundo Gotenga Mini Kake Telimu tukundo omba molopa manda tenderimu. Kano kinye Gotenga Minimuni imbomanga konopundo yu

mele mele molopalie tope tirimu kinye imbo ungu lupe lupe awi teli oi naa pilko naa nilima neya aku wali pulu polko ningei liko anjiringi.

⁵ Juda imboma, mare oi ongo ulke kombu awili Jerusalem nombeya teko moloringi kinye aku ulumu wendo orumu. Aku imboma eno Gote wale pakoromele imboma. Enonga moloringi kombu malio imbo lupe lupema peya pali molkolio aku imboma munduko tiye kolko Jerusalem tukundo oringi.

⁶ Kano poporome awili mele ungumu pilkolio kano imboma maku tokolio enonga imbo ungu lupe lupema Jisas lombili andoli iyemani ningina pilkolio eno konopu awi teli liko munduringi.

⁷ Aku imbomani ereye ningo konopu awi teli lekolio ningei, “Aa, i ungu lupe lupe nimele imbomape eno Galili imbomanje? Nalo Galili imbomani ungu tendekumu nimele kanomu.

⁸ Imunga lino piltimolo, kinye lino te te nimbo imbo ungu lupe lupe nimoloma ambe teko pilkolio nimelenje.

⁹⁻¹¹ Lino kombu Partia kinye Mindiya kinye Elam kinye Mesopotemia kinye Judia kinye Kapadokia kinye Pontus kinye Esia kinye Frigia kinye Pamfilia kinye Isip kinye Libia tukundo Sairini kombu nondopa ltemo kombuma kinye Rom kombu kinye Krit kombu kinye Arebia kombu kinye aku kombu lupe lupemanga molopo omolo imboma moromolo. Lino Rom kombu tiye kolopa oromuluma Judia imboma kape imbo lupemani molopolio Judia imbomanga ulu puluma mane lipo teremolo imboma. Lino yu mele mele linonga imbo ungumani Goteni ulu enge nili teremo-

mando nimelena piltimolo,” ningi.

¹² Eno kano araya ningo pilko tundukolio enonga nendo yando ningei, “I ulu pulu ambele tenje,” ningi.

¹³ Nalo imbo marení Jisasinga ungumu pilko lombileringi imboma ungu kondowa ltindikolio ningei, “Imbo ima no enge nili nongolio loi leko keke lepo toromele,” ningi.

Pitani imboma ungu nimbe tirimu

¹⁴ Kano wali Pita kinye kongono tipe munduli iye aposel 11 kinye peya ola angileringi kinye Pitani imbomando kere anga topa ungu ola nimbelie nimbei, “Linonga Judia imboma kinye eno Jerusalem moromele imboma kinye i wendo oromona teremolo ulumunga pulumu eno nimbo temboi wamongo komu tendeko pileio nimu.

¹⁵ Eno imbomani lino lowi lepo keke lepo toromolo konopu ltemele nalo aku molo. Kinye otili oi nain klok kau, imunga ena wai akuna imboma no naa noromele kanomu.

¹⁶ Kinye wendo oromo ulumunga i tepa ombalo mele oi Gotenga profet iye Joeleni i tepa nimbe topa panjirimu:

¹⁷ Goteni nimbeindo:

Peyalime waimu wendo ombalo kinye nani nanga
 Minimú imboma pali no mele ondopo timbo.

Aku walimunga enonga lemenali marenali nanga ungu nimbo munduromu pilkolio yandoko imboma ningo tinge.

Enonga iye wenepomani mongo indi kumbu tenge.

Aku wali enonga iye pulumani kape uru kumbu tenge.

18 Imunga neya aku walimanga nanga kongono kendemande imbo mainye mololima kape peya nanga minimu ondopo timbo. Aku kinye nanga nimbo munduro ungu yandoko ningo tinge.

19-20 Awilimunga pa awili teremo wai awilimu oi wendo naa opili kau nani muluna ola kinye maina mainye ulu enge nilima eno kanangei nimbo lipo ondopo tembo.

Aku ulumanga maina mainye yokoli kinye tipe kinye ilio awili kinye ulu enge nili akuma wendo opili nimbo. Kelepo muluna pala enamu tumbulu topa olimu yokoli tepili nimbola.

21 Aku wali Iye Awilimunga imbi leko konge tenge imboma nani tepo lipo tukundo limbo, (*Jol 2:28-32*)

nimbe Goteni nimu nimbe Gotenga nimbe munduli ungu nimu iye profet Joeleni aku tepa nimu.

22 Imunga eno Israel imboma i ungumu eno nimbo timboi tero kani wamongo pileio! Nasaret iye Jisas yu paimbo Goteni kanopa lipe imbi topalie lipe mundurumu iyemu ningo kanoko imbi tengei nimbe Goteni yu lipe taponдорumu kinye enonga mongo pala ulu enge nilima terimu. Aku uluma eno kanoko pilingi kanomu.

23 Akumunga enoni aku iyemu kinye pele tenge uluma Goteni oi lipe manjirimu. Goteni i tepa wendo opili nimbe lipe manjipelie iye imu eno

Israel imboma tirimu kinye teko kenjiringi imbomani enonga liko tapondoko yu tangei ningo enonga kindo tiringi. Aku kinye enoni yu unjo polopeyana pirimuni toko uku toko kamukumu toko kondoringi kinye yu kolorumu.

²⁴ Aku toringi nalo Goteni kamukumu maina naa pepili nimbe topa makinjirimu. Kololi ulu pulumuni yu lipe ka tepa kamukumu manda naa ambolorumu. Gote yuni tepa lipe wendo ltimu.

²⁵ Oi molorumu iye kamako King Devitini kape iye imuni altopa tembalo mele oi ungu te nimbe panjirimu mele i tepa,

Iye Awilimu waliwali nanga kumbekerena moromona kando. Yuni na lipe tapondombaindo nanga ki imbondo omba moromomunga melteni na manda umbuni naa timbelo.

²⁶⁻²⁷ Akumunga na kaimbo kondopo moro.

Imunga na konopu tipo molopo nanga kerena unguma nio. Gote nuni nanga minimu imboma kolko purumele kombuna munduko tiye naa kolkono,

nunge kake teli iye onomu we puru pupili ungu naa nino.

Akumunga lipo manjipolio nanga kangimu kinye minimu kinye peya na mele pengamu limbo nimbo nokopo moro.

²⁸ Gote nuni na koinjo molopo kau pumbo aulkemu liko ondorunu. Nu na kinye tendeku tiko moloniomunga na konopu awili timbo, *(Sng 16:8-11)*

nimbe Devitini aku tepa nimu.

²⁹ Akumunga, imbo ango kame i ungumu paimbo nio. Linonga ara kaue Devit oi kolorumuna ono teringi. Yunge ono kombumu linonga kombuna lerimu lemo. Aku lelope yuni nunge kake teli iye onomu purupupili ungu naa ninu ungu naa nimu. Akumunga aku nimu ungumu yu yunundo naa nimu ltemo.

³⁰ Nalo yu Gotenga nimbe munduli ungu pilipe yando nimbe tili iye profet molorumu kinye Goteni Devit yundo nimbei nuni maina imbo te nu kolo wangopa iye kamako kingimu molombalo nimbelie paa paimbo aku tembo nimbe enge nimbe nimu mele pilerimu.

³¹ Devit yu Gotenga iye profet molopalie altopa wendo ombalo mele oi lipe manjipelie i tepa nimu, Goteni yunge minimu imbo kolko purumele kombuna mundupe tiye naa kolopa yunge onomu purupupili ungu naa nimbelo. Aku nimu ungumu Goteni kanopa lipe imbi topa mundurumu iye Kraistindo yu kelepa kolopalie makilipe ola molombalo ungundo nimu.

³² Imunga paimbo Goteni iye Jisas ono kombuna topa makinjirimu, aku ulumu lino kanorumulu mele nimolo.

³³ Aku ono kombuna topa makinjipelie Gote yunge imbo kindo lipe mondorumu. Akuna molopalie Lapani Mini Kake Telimu oi timbo nimumu yu tirimu. Kelepa yuni lipelie kinye yando tirimo. Kinye i oromo mele kanoko imbi tiko piltimele.

³⁴⁻³⁵ Devit mulu kombuna olando naa purumu nalo yuni nimbeindo, Awilimuni nanga awilimundo nimbei,

‘Nunge opa pule imbomani nunge ungu tenge pilko molangei nimbo topo mainye mundumboindo i teli oi nu nanga kombu pengando ongo molani,’ nimu, (*Sng 110:1*) nimbe Devitini aku tepa nimu.

³⁶ Akumunga kinye eno Israel imbo pali i teko liko manjeio: I iye Jisas enoni unjo polopeyana toko uku toringi. Aku iyemu Goteni yu iye awili molopili nimbe, yu imboma nokopa kondopili nimbe kanopa lipelie iye Kraist molopili nimu iyemu moromo,” nimbe Pita aku tepa nimu.

Imbo paa awini konopu topele toko no ltingi

³⁷ Aku teko teringi mele Pitani aku tepa nimu ungumu pilkolio imboma eno mini ltekolio enoni Pita yu kinye Jisasini kongono lipé mundurumu iye aposel we angileringi kanoma enondo ningei, “Ango kame, kinye lino ambe teamiliya?” ningi.

³⁸ Pitani kano imboma enondo nimbei, “Eno Goteni enonga ulu pulu kerima kanopa kulu ton-dopili ningo enonga teko kenjirimele ulumanga konopu liko munduko konopu topele tokolio na Jisas Kraistinga imbomu molambo ningo no lieio. Aku tenge wali Goteni Mini Kake Telimu eno we timbelona liengei kala.

³⁹ Oi Goteni Mini Kake Teli timbo nimumunga akumu eno kinye enoni kalko linge imboma kinye imbo kombu tulemanga moromele imboma kinye eno palindo nimu. Awilimu linonga Gote yuni nimbei nanga imboma molangei waio nimbo imboma pali Mini Kake Telimu timbo nimu nimbe Pitani aku tepa nimu.

⁴⁰ Ungu lupe lupe awi teli enoni pilengei nimbe lepi lepi topalie nimbei, “Ya maina imbo molko kenjirimele manga Goteni eno umbuni timbei teremo kani yuni lino umbuni naa tipili ningo konopu topele toko molaio,” nimu.

⁴¹ Kano kinye Pitani nimu ungumu pilko ltingi imboma no ltingi. Neya aku walimunga Jisasinga ungumu paimbo ningo pileringi imbo talapemunga tukundo imbo 3,000 mele olandopa purumu.

⁴² Kano kinye ungumu pilko liko no ltingi imboma iye kongono tipe munduli iye aposelemanu ungu mane tiringima pilko imbo angenupili kinye tendekuna manda molko, peya tapu toko langi mongo nongo, Gote imbi kapi ningo konge teko moloringi.

Kraistinga imboma konopu tendeku tiko moloringi

⁴³ Jisasini yunge kongono tendepaio nimbe kongono iye lipe mundurumu iye aposelema Goteni lipe tapondorumu kinye ulu enge nilima teringimunga imboma pali pipili kolko mini lteringi.

⁴⁴ Jisas Kraist yu paimbo ningo liko manjiringi imboma pali tendekuna molko enonga melema enono yu mele mele noiemili ungu naa ningo linonga popo tipo noiemili ningo tendeku tiko moloringi.

⁴⁵ Enonga mai kinye mele noiringima yolo liko kou liko mele molo lerimu imboma kou moke teko tiringi.

⁴⁶ Waliwali Gotenga ulke tempelena pungo maku toko enonga ulke malio pali peya andoko

langi peya namili ningo konopu penga pepili konopu tiko langi nongo

⁴⁷ Gote kapi ningo imbi ambolko ola liko moloringi. Aku wali imbo wemani eno pali kanoko penga pilingi. Ulu pulu kerimanga konopu liko munduko konopu topele toko Jisasindo lino liko tapowi ningi imboma Awilimuni yunge imboma molangei nimbe waliwali tukundo tukundo ltimu.

3

Kimbo keru lerimu iye te Pitani tepa koinjo ltimu

¹ Imboma Gotenga ulke tempelena ena 3 klok pungo Gote konge nipula teringi mele walite Pita kinye Jon talo kano ena mongomunga Gote konge tengilindo puringili.

² Kano kinye iye kimbo keru leli te akuna molorumu. Anumuni olo tuku kimbo keru lelimu merimu. Aku iyemu yu imbo ongo Gotenga ulke awili tempelena tukundo pungema konge tepa kou tieio nipili ningo waliwali meko ongo Gotenga ulke awili tempel kere pulu te imbi tiko Paa Penga ningi kanona mondopula teringi.

³ Kano iyemu akuna molopili Pita kinye Jon talo ongo Gotenga ulke tempelena pungili puringili. Kano kinye yuni elo konge tepa kou mare mengele tielio nimu.

⁴ I tepa nimu wali Pita kinye Jon taloni yu wamongo neme neme ningo kanokolio Pitani i tepa nimu, “Nuni ilto kanowi,” nimu.

⁵ Kano wali yuni kou tingilindo nimbele konopu lepalie elo kanorumu.

⁶ Kano terimu kinye Pitani nimbei, “Na kou kape tendekure paa naa mendu nalo mele te meromu nu timboi tero. Akumu lemo Nasaret Iye Jisas Kraistinga imbina nu ola angilkono andowi nio,” nimu.

⁷ Aku ungu nimbelle yunge imbo kimu ambolopa lipe ola anjirimu kinye walitikale yunge kimbo talo enge nimu.

⁸ Yu po nimbe ola pumbe ola angilipe pulu polopa andopa molorumu. Aku tepalie iye talo kinye peya tapu toko Gotenga ulke tempelena tukundo puringi. Yu kimbo kambulupe puke tolipe Gote kapi nilipe tukundo purumu.

⁹ Yu kimbo kambulupe Gote kapi nilipe orumu ulu imbo palini kanoringi.

¹⁰ Aku ulu kanokolio, yu waliwali Gotenga ulke tempel kere pulu Paa Penga nilina mainye molopa kou konge teremo iye kanomu oromo ltemo ningo liko manjiko pungu pungu ningo mini lteringi.

Pitani ulke tempelena ungu mane tirimu

¹¹ Kimbo keru lerimu iyemu ola angilipe Pita Jon talo ambolorumu kinye kanokolio imbo palini mini lteko lkiko ongo Gotenga ulke tempelena Solomononga ningo ulke kere pulu takoko yandoko ltingina Pita Jon talo kinye iye kimbo keru lerimumu kinye moloringina eno ongo maku toringi.

¹² Aku ulu teringi kinye Pitani kanopalie imbo akumando nimbei, “Eno Israel imboma, ambe temona i wendo oromo ulumu kanokolio konopu awini liko mundurumeleya? Ambe temona enoni ilto taki leko kandomeleya? Iltani iltonga enge teni iye imu ola angilipe pupili ningele konopu

ltemeleya? Aku paa molo. Molo iltoni Goteni kanopa penga pimo ulu pulu te tembolona iye imu teko koinjo lingele konopu ltemeleya? Aku paa molo kala.

¹³ Nalo Abraham, Aisak, Jekop poko kinye linonga we ara kaue kame akumani linonga Gote ningo popo toringi kano Gote yuni yunge kongono iye Jisasinga imbimu ambolopa lipe ola mundurumu. Aku iyemu eno Israel imbomani yu tangei ningo yu Rom Gavman iyemando liko tiringi. Aku teringi kinye Rom iye awili Pontius Pailateni nimbei, Yuni ulu te temo nimbo naa kandomunga yu pupili nimu nalo enoni yu tangei ningo liko umbulu tiringi.

¹⁴ Iye kake teli tumbi nilimu yu umbulu tiko, kelko aku iyemunga kolo wangopa imbo topa kondoli iye te ka ulke wendo omba pupili niwi ningi kanomu.

¹⁵ Koinjo mololi ulumunga pulu iyemu toko kondoringi nalo Goteni imbo ono kombuna topa makinjirimu. Imunga aku terimu mele iltoni kanorumbulu.

¹⁶ Jisasini manda tepa koinjo limbelo nimbo ipuki enge nimbo timbolomunga iye eno kanoko imbi tirimele imu koinjo pumo. Jisas kinye enge peremo nimbo yu ipuki tipolo yunge imbi lipo anjipo konge tembolo. Aku tepolio yuni iye imu manda tepa koinjo limbelo nimbo ipuki timbolomunga iye imu koinjo pumo mele enoni kandomele.

¹⁷ Paimbo, imbo ango kame, eno kinye enonga iye nokolima kinye enoni naa liko manjikolio Jisas toko kondoringi.

¹⁸ Nalo aku ulu tembalo mele oi Goteni wendo opili nimbe nimu mele paa wendo orumu. Aku ulu wendo ombalo mele Gote yuni yunge ungu nimbe mundulimu pilko yandoko ningo tiringi iye profetemando i tepa nimu: Nani imbi topo lipo mundumbo iyemu mindili paa nomba kolombalo.

Aku tepa nimu kano mele eno nanga ungumu piltimelemanu paa paimbo tiringi aku tepa wendo orumu.

¹⁹ Akumunga kinye enonga teko kenjirimele ulumanga konopu liko munduko konopu topele taio. Aku tekolio Gote moromona waio. Aku tenge wali Goteni enonga ulu pulu kerima kamukumu mundupe tiye kondopili. Aku ulu tenge kinye Iye Awilimuni eno tepa enge tipe koinjo molaio nimbe

²⁰ eno molongena yuni oi kanopa lipe eno lipe tapondopili nimu iye Kraist imu eno timbelo. Aku timbelo iyemunga imbi Jisas.

²¹ Goteni melema pali koinjo pupili nimbelo walimu wendo ombalomunga kinye i teli oi aku Jisas yu mulu kombuna nokopa moromo. Ungu kanomu oi Goteni nimbe panjirimu mele kelko yunge iye kake teli profetemani yando ningo tiringi.

²² Aku ningo tiringi mele, oi Mosesini i tepa nimu,

Awilimu enonga Gote na yunge iye profet moro mele enonga angena te na kolo wangopa yu Gotenga profet iye molopili nimbe kanopa limbelo. Aku nimbe munduli ungu nili iye profetemu yuni nimbelo mele eno paa pilko lengei.

²³ Eno aku iye profetemunga ungu naa pilinge imboma

Gote yunge talapena naa molangei nimbe Gote eno topa kondombalo. *(Lo 18:15,18-19)*

²⁴ Kinye wendo oromo ulu akumu oi moloringi iye Gotenga iye profetemani pali ungu ningo tiringi mele kinye wendo oromo kani eno konopu topele taio. Gotenga ungu nimbe tirimuna kere ltimu iye profet Samuel kinye yandoko yandoko moloringi iye profetemani pali aku teko ningi.

²⁵ Imunga kinye oi Gotenga iye profet molkoliomani Goteni mi lepa timbo nimu ulumu altopa wendo ombalo ningi unguma, kinye wendo oromo akumu enonga nimbe wendo oromo. Oi enonga kolenale kinye Goteni nimbe panjirimu unguma kinye enonga nimbe wendo oromo. Goteni eno oi pulu mondopa kalopa ltimu iye Abrahamendo i tepa nimu,

Nuni menio iye teni tembalo ulumuni maina imboma pali molko kondonge, *(Stt 22:18, 26:4)*

nimu.

²⁶ Goteni yunge kongono iyemu eno Israel imboma lipe tapondepili nimbe kumbe lepa tipe mundumbelo. Akumunga Eno Israel imboma enonga teko kenjirimele ulumanga konopu liko munduko konopu topele toko aku uluma tiye ko-laio. Eno te te nimbe konopu topele tondopili nimbe eno molongena yunge kongono iyemu oi kumbe lepa lipe mundumo. Aku kano iyemuni eno molko kandangei nipili Goteni aku terimu,” nimu.

4

Juda imbomanga kaunsil iyemani Pita Jon talo kot tendeko ka tiringi

¹ Pita kinye Jon talo imboma ungu ningo tilko angileringili Gote popo tondoli iye popo tondoli iyema kinye, Gotenga Ulke tempelemu ele iyemanga nokoli iyema kinye imbo kololima naa makilko koinjo molonge ningi Sadyusi iyema kinye.

² Aku iye taloni Jisas ono kombuna makilipe ola molorumu ningo tikolo yu aku terimuna imboma pali makilko ola molonge ningo tiringili ungu pilkolio eno mumindili koloringi.

³ Kano iyemani Pita Jon talo ka tiko, ipo lerimu kinye otilikondo kot teamili ningo elo liko ka ulkena panjiringi.

⁴ Nalo ungu ningo tiringilina pilingi imbomanga awini paimbo nimbele ningo ipuki tiringi. Kano kinye oi Gotenga ungumu ipuki tiko pilingi imboma kinye kelko pele Gotenga ungumu pilko ipuki tiringi imboma kinye lipe popo tipe 5,000 mele moloringi.

⁵ Otilikondo iye awilima kinye tapu iyema kinye Mosesinga ungu manema pilko mane tili iyema kinye Jerusalem kombuna liko maku toringi.

⁶ Akuna Gote popo tondoli iyemanga iye awili oi molorumu iye Anas kinye kelepa yunge kolo wangopa aku tepa molorumu iye imbi Kaiafas talo kinye Jon kinye Aleksander kinye we Anas yunge pulu lerimu iye mare kinye eno waye moloringi.

⁷ Aku maku tokolio ningimuni Pita kinye Jon talo kot tendengeindo enonga kumbekerena liko

ola anjikolio waltindiko ningei, “Elo kinye enge ambelemu peremo, molo naringa imbi lekolio eloni kano ulu tondolomu tengeleya?” ningo waltindirungi.

⁸ Kano wali Pitanga konopundo Gotenga Mini Kake Telimu pumbe molopa manda tenderimu kinye Pitani kano iyemando nimbei, “Eno Israel iye awilima kinye tapu iyema kinye

⁹ enoni ilto waltindirimelemupe, iltoni iye kimbo keru leli imu kondo kolopo lipo tapondombolomunga waltindirimele konopu lteo. Imunga kinye iyemu ambe tepalie koinjo pumo konopu lekolio waltindirimeleya?

¹⁰ Aku lemope eno kot piltimele Israel iyema kinye Israel imboma pali i ungumu pileio! Ulke kombu Nasaret iye Jisas Kraist enoni unjo polopeyana toko kondoringi. Nalo Goteni kelepapa topa makinjirimu. Kano iye Jisinga engemuni yunge imbi lepo koinjo puwi nimbolo wali iye imu koinjo pumbe enonga kumbekerena angiltimona kandomele.

¹¹ Aku ungu pulumunga oi kunana te toko panjikolio ungu iko toko ningi mele i tepa, Ulke takoringi iyemani kanoko tiye kolko lteringi kou kanomu kanoko keru mondoringi nalo kinye kano koumu yu ulke timu mele ulke enge tindili kou pengamu ningi kano koumu yu. *(Sng 118:22)*

Aku koumu lteringi iyema aku eno Israel iyema.

¹² Imunga imbo lupe teni lino manda naa lipe tapondombalo. Mai kombumanga pali imbo lupe teni lino lipe tapondopili nimbo imbi lepo waltindimolo imbo te molo, nalo Goteni Jisas yu

kanopa lipelie yuni kau imboma tepa lipili nimu,” Pita i tepa nimu.

¹³ Pita kinye Jon talo pipili naa kolkolio unguma tumbi tiko ningilina kanoko elo skul naa tekolio we imbo iye talo moloringili kanokolio eno konopu awi teli liko munduringi. Aku tekolio i teko liko manjiringi. Iye i talo oi Jisas kinye peya tapu toko andoringili iye talo lepamo ningo liko manjiringi.

¹⁴ Nalo iye koinjo purumu kanomu elo kinye peya tapu toko angileringina kanokolio eno ungu te manda topondoko naa ningi.

¹⁵ Imunga eno kaunsil ulkena penando paio ningi. Pena puringili wali enoni enono kere popo tikolio ningei,

¹⁶ “Iye i talo linoni ambe teamiliya? Eloni ulu enge nili paa penga te tengele. Jerusalem moromele imbomani pali i ulu pilko kanonge. Akumunga ulte naa tengele ungumu manda naa nimolo.

¹⁷ Nalo i nimbele ungumu kombumanga pali niliko pungele kinye kelko pilinge wali manda naa tembalo kani altoko Jisasinga imbimu leko kombumanga anjo anjo ungu te naa nengili. Ningele lemo elo umbuni liengili nimolo nimbo, molo nemili,” ningi.

¹⁸ Aku teko ningo panjikolio kelko elo walio ningolio i teko ningi, paa ungu kelo te kape Jisasinga imbimu leko naa ningolo, imboma ungu mane naa tielio, molo ningi.

¹⁹ Nalo Pita kinye Jon talo eloni kano iyemando ungu pundu toko ningili, “Goteni ilto tealio nimo mele mundupo tiye kolopo enoni tealio nimele

mele tembolo lemo Goteni kanopa penga pilimbe-
lonje akumu enoni liko manjeio.

²⁰ Nalo ilto ulu kanorumbulu mele kape piler-
imbulu mele kape keremu manda pipi naa tim-
bolo,” ningili.

²¹⁻²² Oi teko koinjo ltingili kano iyemu yu oi
ainyembo lepili poinye 40 omba purumuna im-
bomani pali kanokolio Gote kapi ningo imbi am-
bolko ola munduringina eno kanokolio elo um-
buni tingei aulke te koroko keleringi. Aku teko-
lio elo enge ningo, ningo pipili kondokolio palio
ningi.

Kraistinga imboma Gote kinye ungu ningi

²³ Kano iye taloni elonga imboma moloringina
tumbi tiko pungolio Gote popo tondoli iyemanga
awilima kinye Israel imbomanga tapu iyema
kinye aku iyemani elondo ninge mele elonga Jisas-
inga ungumu pileli imboma temane toko tiringili.

²⁴ Aku teko ninge ungu pilkolio eno liko popo
tiko molkolio Gote konge teko ningei, “Melemanga
pali nokoromo iye kamako awilimu, nuni mu-
lumumu kape maimu kape nomu kutamu kape we
mele ltemoma pali terinu.

²⁵ Nuni ungu te ninindo nunge Minimuni
linonga ara kaue nunge kongono iye Devit nimbe
tirimu kinye yuni pilipe yando nimbe tirimu mele
i tepa,

Israel imbo naa molko ungu lupe moromele
imboma eno ambe temona mumindili
koltomeleya?

Imbomani pali ulure manda naa tenge mele ambe temona teamili ningo konopundo panjiringiya?

²⁶ Gote Awilimu kinye yuni yunge imboma lipe tapondopili nimbe kanopa lipe imbi torumu iye Kraist kinye kombumanga pali iye awili kingima elo kinye opa teamili ningo moromele.

Imbo nokoli iyemani elo topo mainye mundumolo ningo moromele.

Aku teko ulu manda naa tenge, imunga ambe temona teamili ningo moromeleya? (*Sng 2:1-2*)

nimbe Devitini aku tepa ungu taka tondorumu.

²⁷ Aku nimu ungumu kinye kere meremo. Paimbo i ulke kombuna iye awili king Herot kinye Rom iye Pontius Pailat taloni kinye Israel imboma kinye Israel imbo naa molko imbo ungu lupe nilima kinye maku toko nunge kongono iye kake telimu oi kanoko liko imbi torunu iye Jisas tamili ningo wai toringi.

²⁸ Nalo aku teringi uluma oi nunge engemuni nunge nunu konopuni liko manjiko i teko teangei ningo pilerinu mele aku teko lombilko teringi.

²⁹ Kanomunga Awilimu kinye lino kinye enoni temolo ningo pipili kondoromele mele nuni pilkolio nunge kongono iyema nunge ungumu ningeindo pipili naa kolko toya toko nengei kani liko tapondowi.

³⁰ Nunge kongono iye kake teli Jisasinga imbi lepo yu waltindimolo kinye kuro tombalo imboma koinjo pangei ningo ulu enge nilima teko nunge kongono teremolo imboma paimbo akumu

Gotenga kongonomu lepamo ningo kanangei ningo ulu enge nilima tewi,” ningi.

³¹ Aku teko Gote kinye ungu ningo pora tiringi wali ulke moloringimu parambala mele tepa Mini Kake Telimu enonga konopundo omba molopa manda terimu kinye pipili naa kolko Gotenga ungumu enge ningo imboma ningo andoko tiringi.

Kraistinga imboma ulu enge nilima teko konopu tendekuna pupili moloringi

³² Jisas yu paimbo iye Kraist ningo ipuki tiringi imboma penga teko molko eno konopu tendekuna pupili moloringi. Imbo te yunge mele noirimuma nanga manjipe naa nimbe linonga waye nimbe tendeku tiko noiringi.

³³ Jisasini kongono lipe mundurumu iye aposelemani Awili Jisas makilipe ola molorumuna kanoringi mele temane pengamu munduko tiye naa kolko enge ningo toko tilko andoringi kinye Goteni eno mane tirimu.

³⁴ Aku terimu wali eno moloringina imbo te langi kape melte molo leli imbo te naa molorumu. Walite walite ningo imbo te mai lepa ulke awi teli angilipe terimumani mai we lepa ulke angilipe terimuma kou mone liko meli ongo,

³⁵ iye aposelema moloringina ongo tiringi. Aku teringi kinye iye aposelemani imbo mele molo lerimuma moke teko tiringi.

³⁶ Aku teko teringi mele Josep nili iye teni aku tepa terimu. Aku iyemu aposelemani yunge imbi te Barnabas ningi. Barnabas imbimunga pulumu

i tepa, imboma nimbe toimbo tondoli iyemu. Yu iye lapu aku Livai, yunge ulke kombu Saiprus.

³⁷ Aku iyemuni yunge mai te lerimu kanomu kou lipelie mepa omba aposelema tirimu.

5

Ananias kinye omenu Safaira talo koloringili

¹ Kraistinga imboma aku teko moloringi nalo ulu teringi mele tumbi tipe naa teli iye te molorumu, aku iyemu yunge imbimu Ananias. Yunge omenumunga imbi Safaira. Ananiasini elonga mai te kou mone lipelie nimumuni,

² omenu kanopa molopili kou ltimumanga pakiripe ekondo yunge noipe ekondo iye aposelema pumbe tipelie nimbei, “Nani mai te kou lipolio aku kouma mepo ombo i tiro,” nimu.

³ Kano tepa nimu kinye Pitani yundo nimbei, “Ananias, ambe temona nunge konopuna kuro-manga iye nomi Satan omba molopili ningolio Mini Kake Telimu kolo toko tikono, maimunga kou linioma pakiriko mare anjo noikono mare meko ongolio lino kolo toko tirinoya?”

⁴ Oi kou naa linio kinye maimu nunge kanomu. Kou linioma nunu nokonio kanomu. Kelko maimu na kou liemboi nilinanje imbore unguere naa nilka. Maimu nungemu. Kou mone likolio ekondo nanu noipo ekondo imboma tiemboi nilinanje kape unguere molo kala. Imunga mele nungemu. Akumunga ambele konopu lekolio kou mone likolio ekondo kau ningo kolo toronoya? Nuni aku tenio ulumu iyema kau kolo toko naa tirino, molo. Nalo Gote kolo toko tirino,” nimu.

5-6 Pitani aku tepa nimu ungumu Ananaias pilipelie, yu kano kolorumu kinye yunge kangu panamu topa mainye mundurumu. Kano terimu kinye iye wenepoma ongolio yunge kangu panamu liko maminyeni kulupi toko meli pungo ono tepuringi. Aku tepa ulu terimu ungu temanemu imboma pilkolio paa mini lteringi.

7 Kano kinye Ananaias omenu yu i ulu wendo orumumu naa pilipelie pini pini molorumu. Pele ena mongo yupoko omba purumu kinye yu orumu.

8 Kano wali Pitani yu waltindipelie nimbei, “I kou mone omba timona amboltomu elo maimunga aku teko lingele meleya? Na pilemboi ningo tiwi,” nimu. I tepa nimu wali ambomuni nimbei, “Paimbo aku tepo waye limbolo mele,” nimu.

9 Kano wali Pitani yundo nimbei, “Ambe temona Awilimunga Minimu kolo topo tiembili ningeleya? Nunge omenanga onomu meli pungo ono tepunge iyema ongo ulke kere puluna angimele kani akumani nunge kangu panamu liko meko pangei kala,” nimu.

10 Kano kinye ambomu Pitanga kumbekerena kolorumu wali yunge kangu panamu topa mainye mundurumu. Kano kinye iye wenepoma ongolio yunge onomu kanoko likolio omenu ono teringina yu meko pungo kopu teko ono teringi.

11 Kano wali Kraistinga talapena imboma kape we imboma kape i ulumu wendo orumuna pileringima palini eno pipili kolkolio mini lteringi.

Aposelemani ulu enge nili awini andoko teringi

¹² Imbo moloringimanga ulu enge nili lupe lupe awi teli iye aposelemanı andoko teringi. Kraist paimbo moromo ningi imboma Gotenga ulke awili tempelena Solomononga ningo takoko yandoko ltingi ulke kere puluna ongo waliwali maku toringi.

¹³ Imbo lupemani eno kanoko penga pileringi nalo pipili kolkolio Kraistinga imboma kinye maku tamili ningo naa oringi.

¹⁴ Akumu paimbo nalo imbo awini Awilimu yu paimbo ningo ipuki tiko tukundo ongo yunge imboma moloringi.

¹⁵ Aposelemanı teringi mele kanokolio imbomani imbo kuro torumuma meko wendo ongo aulke kulendona kunu lembulkolio noiko moloringi. Pita yu omba pumbelo wali yu lope naa tendemo lemo enana yunge minimu eno lengena ombalo aku tombalo kinye koinjo pungenje ningo aku teko noiko moloringi.

¹⁶ Ulke kombu awili Jerusalem lerimumunga nondopa lerimu ulke kombumanga moloringi imbo awini kuro torumu imboma kinye kuro kerı konopuna perimu imboma kinye meko oringi, kano kinye iye aposelemanı eno pali teko koinjo ltingi.

Aposel iyema ka ulkena wendo ltimu

¹⁷ Kano wali Gote popo tondoli iyemanga iye awilimu kinye, Sadyusi talapena tukundo yu peya tapu toko moloringi iyema kinye imboma eno munduko tiye kolko iye aposelema aku teko lombili puringi mele kanokolio eno paa konopu kerı

panjiringi. Aposelemani teringi mele naa teaio ningolio

¹⁸ eno ambolko liko we imboma panjiringi ka ulke awilina ka tiko tuku panjiringi.

¹⁹ Nalo ipu leli Awilimunga mulu kombuna en-sel te omba ka ulke nambu topa eno lipe mepa penana ombalie nimbeindo,

²⁰ “Eno Gotenga ulke awili tempelena pungo angilko imbomando Gote kinye koinjo molomolo mele temane toko tieio,” nimu.

²¹ Iye aposelemani yuni nimu mele pilko liko-lio kombu muni kinye Gotenga ulke tempelena pungo imboma ungu mane tiringi.

Kano wali Gote popo tondoli iyemanga iye nomimu kinye yu kinye peya tapu toko moloringi iyema ongo kaunsil kinye Israel imbomanga tapu iyema kinye maku tamili waio ningi. Ongo maku tokolio ungu te ningo mundukolio ka ulke peremelema meko waio ningi.

²² Nalo enonga ele iyemani aposelema lingeindo ka ulkena puringi wali aposelema naa moloringina kanokolio eno kelko yando ongolio ningei,

²³ “Ka ulke nambuma pali nambu tili pemo nokoromele iyema kerepuluna nokoko angilengei kanomolo nalo lino aposelemanga peringi ka ulke kiripina nambu topo tuku pumbo kanomolo kinye iye tendekure kape paa naa molomo,” ningi.

²⁴ Kano kinye Gotenga ulke tempelena noko-ringi ele iyemanga iye awilimu kinye Gote popo tondoli iyemanga iye awilima kinye enoni ongo ningi mele pilkolio ningei, “I ulu wendo omomu

ambele ulure wendo ombaindo teremonje,” ningo eno pilko tunduringi.

²⁵ Kano wali iye te ombalie enondo nimbei, “Pileio, enoni ka tinge imbo kanoma Gotenga ulke tempelena imboma ungu mane tiko angimele,” nimu.

²⁶ Aku nimu ungu pilkolio Gotenga ulke tempel awili nokoringi ele iyema kinye aku iyema enonga iye awilimu kinye aposelema lingei puringi. Nalo imbomani eno kouni toko kondonge ningolio koipeni naa toko taka ningo liko meko oringi.

Aposel iyemani Juda imbomanga iye awilima pipili naa kolko ungu tukumemu tumbi tiko ningi

²⁷ Kano kinye iye kaunsilima moloringina ele iyemani aposelema liko meko oringi kinye Gote popo tondoli iyemanga iye nomi awilimuni kano iyemando mumindili kolopa nimbei,

²⁸ “Enondo oi nimulu mele i tepa. Paa ungu kelo kolte kape naa ningo Jisasinga imbi leko imboma ungu temane toko naa neio nimulu kanomu. Nalo kinye enoni Jerusalem kombumanga pali ungu kanomu ningo andoko tiko naa kelenge. Imbomani lino Israel imbomanga tapu iyemani iye kanomu we pelkai liko toko kondoringi ningo pilengei ningo enoni i unguma mane tirimele kala,” nimu.

²⁹ Pita kinye we aposel kanomani ungu pundu toko ningei, “Goteni teaio nimo mele kau pilipo lipo tenge tipo teamili. Enoni aku nimo mele naa teaio nimele ungumu naa pimolo.

³⁰ Aku ambe temona, enoni unjo polopeyana toko kondoringi Iye Jisas yu kelepa linonga ara

kaue kamenga Goteni ono kombuna topa makin-jirimu.

³¹ Yuni lino Israel imboma konopu topele tondopa ulu kerima mundupe tiye kondondopili nimbe Goteni Jisas yu imboma lipe tapondopa yu iye nomi awili molopili nimbe yunge imbo kindo lipe mondurumu moromo.

³² Mini Kake Telimu kinye linoni Jisas yu aku tepa terimu mele kanopo pilipolio nimbo andopo tirimolo. Mini Kake Teli nimolomu Gote yunge unguma pilko liko teremele imboma Mini Kake Telimu tirimo kanomundo nimolo,” ningi.

Gamalieleni Jisasinga iyema kinye ulu te naa teaio nimu

³³ Ningi mele pilkolio mumindili paa awili kolko eno topo kondamili ningi.

³⁴ Nalo Farisi iye kaunsil te, yunge imbi Kameliele, imboma Mosesinga mane ungu nimbe tirimu. Imbomani yu kapi ningi iye te. Yu kano kaunsilima maku toringina ola angilipelie ele iyemando iyema alaye kolte pena meko paio nimu.

³⁵ Kano wali meko pena puringi kinye yuni kaunsilimando nimbei, “Eno Israel iyema, kinye enoni iye ima tenge mele ulumu oi pilko kondaio.

³⁶ Oi walite iye Teudas yuni omba, iye awili none terimu. Kano tepa nimu kinye iye 400 yu lombili puringi. Nalo gavmanenga kongono iyemani yu toko kondoko yu lombili puringi iyema toko bili bala tiringi. Teamili ningi kano ulumu mainye purumu.

³⁷ Aku tepa gavman kongono iyemani imbo kambu toringi walimanga kinye Galili kombu iye

Judas kape linongano gavman molamili nimu kinye iye mare yu lombili puringi kinye gavmanemu kinye opa teringi nalo yu toko kondoko yu lombili puringi iyema toko bili bala tiringila.

³⁸ Oi aku teringi kani kinye iye ima kinye enoni tenge mele nemboi, iye ima kinye enoni ulte naa teko we pangei keleaio. Kinye iye ima enono konopuni pilkolio teamolo ningo tenge lemo aku ulure naa tepa we pora nimbelo.

³⁹ Molo, teremele mele Goteni teaio nimona tenge lemo aku eno kaunsilimani akumu manda naa ningo kendenge. Molo paa molo ninge lemo aku eno Gote kinye opa mele tenge wali manda naa tembalo,” nimu.

Mapu toringi wali, aposelemani pipili naa kolko tono kolko ungu tukumemu ningo tilko andoringi

⁴⁰ Aku tepa nimu kinye eno pilkolio aku teamili ningolio ele iyemando aposelema ulke tukundo meko ongolio mapuni taio ningolio ningei, “Jisinga temanemu altoko imboma ningo tilko naa andaio,” ningolio eno paio ningi.

⁴¹ Kano wali aposelema kaunsilima munduko tiye kolko eno puringi. Goteni enondo eno Jisinga iyema moromelemunga imbomani eno teko pipili kondonge lemo, aku konopure naa leaio, nimu pilkolio eno paa konopu tiringi.

⁴² Walimanga pali ulke tempelena kape imbomanga ulkemanga pali pipili naa kolko andoko temane pengamu kinye koro oi Gote eno lipe tapon-dombalo iye te lipo mundumbo nimbe kanopa lipe imbi torumu iye Kraist Israel imbomani opili ningo nokoko moloringi kano iye Kraist, Jisas

yu kano iyemu omba molopa eno lipe tapondorumu, kelepa lipe tapondombalo mele temane toko tiringi.

6

Aposelemani tapu iye kite yupoko pakera kanoko ltingi

¹ Aku walimanga Jisasinga ungumu pilko lombileli imbo paa pulumu tukundo oringi. Aku wali Grik ungu ningi Juda imboma ulu te kanoko keru pilkolio iri toko ningei, “Ambo waima waliwali kere langi moke teko tingei wali Hibru ungu nimele Israel imbomanga ambo waima kau tiko linonga ambo waima naa tirimele,” ningi.

² Imunga aposel iye 12 lombili andolima liko maku tokolio ningei, “Lino Gotenga ungu nimbo tirimolo kongonomu mundupo tiye kolopo langi kongono temolo kinye aku manda naa tembalo

³ kani ango kame enonga iye kite yupoko pakera Mini Kake Telimu kinye lipe manjilimu kinye pepa imbomani kanoko penga pimele iyema kanoko imbi tangei. Langi kongono linoni tere-molomu aku enoni tendangei nimbo tiye kolopo,

⁴ lino waliwali Gote konge tepo imboma Gotenga ungumu pilengei nimbo, nimbo timolo,” ningi.

⁵ Aku ningi ungumu imboma palini pilko penga konopu lekolio Stiven imbi toringi. Yu Gote paimbo nimbe paa enge nimbe ipuki tirimu iyemu. Yunge konopundo Mini Kake Telimu omba molopa manda terimu iyemu. Iye pokore imbi toringimanga imbi i tepa Filip, Prokorus,

Nikanor, Timon, Parmenas kinye Nikolas poko. Nikolas yu Antiok kombu iyemu, yu Israel iyere molo. Yu iye lupemu molopalie oi Israel imbo-manga ulu pulu teringi mele topele topa terimu iyemu.

⁶ Aku iyema aposel iyemanga kumbekerena liko ola anjiringi. Aku teringi kinye aposelemani Gotenga kongono tendangi ningo konge tekolio ki pala noiringi.

⁷ Aku teringi kinye imbo moloringi kombumanga pali Gotenga ungumu pumbe mandaterimu. Aku wali Jerusalem imbo awi telini Jisas yu paimbo iye Kraist ningo yu lombili pungo, Gote popo tondoli iye awini peya aposelemani ungu ningi mele paimbo ningo enge ningo pilko ltingi.

Juda imbomani Stiven kot tenderingi

⁸ Stiven yu Goteni imboma we kondo kololi ulu pulumu kinye Gotenga engemu kinye perimu kolo imbo moloringimanga andopa ulu enge nili awini terimu.

⁹ Nalo iye mareniteko kenjirino ningo kani aku teko naa tewi ningo Stiven kinye ungu awini ningi. Kano Juda iyema eno oi kongono kendemande imboma moloringi nalo kelko kongono nokoli iyemani eno we molaio ningo wendo munduringi. Eno oi kombu Sairini kinye Aleksandria Silisia kinye Esia kinye molkolio Jerusalem yando ongo linongano molamili ningo enonga nombeya ulke takoringi. Aku ulkemundo Israel imbomani Wendo Munduringi Imbomanga Nombeya ulke ningi. Aku Juda iyemani Stiven kinye karaye nale teringi.

¹⁰ Nalo Mini Kake Telimu Stiven lipe manjili tirimuna yuni nimu mele pilkolio imbo teni panga naa akuko ungu te manda naa ningi.

¹¹ Ungu te ningeindo koroko kelkolio enoni iye marendo kiyengo ningo olo tokolio ningei, “Enoni Moses kinye Gotenga talonga unguma Stiveneni ungu taka tondomona pilimolo neio,” ningi.

¹² Kano iyemani aku teko ungu kondi toringimunga imboma kinye Israel imbomanga tapu iyema kinye Gotenga ungu manema pilko imbo mane tiringi imboma kinye enoni mumindili kolko Stiven ambolko liko kaunsil iyema maku toko moloringina meko puringi.

¹³ Aku iyemani iye mare ungu imbo tondokolio kotena pungo Stiven terimu mele kolo toko i tepa i tepa temo neio ningi. Aku wali iye kanoma kotena pungolio ningei, “Iye imuni Gote popo topo melema kaloli Gotenga ulke tempelemu kinye Mosesinga ungu manema kinye waliwali ungu taka tondoromo.

¹⁴ Yuni nimona pilimolo mele i tepa, i kombu Nasaret iye Jisasini ulke tempelemu tekirimbelo nimbe oi Mosesini nimbe panjirimuna yandoko yandoko ningo tiringina teremolo ulumape altoko naa teko akuma tiye kolko Jisasini teaio nimo uluma teaio nimo kala,” ningi.

¹⁵ Kaunsil maku toko moloringimani pali Stiven taki leko kanoringi kinye yunge kumbekeremu mulu kombuna iye ensel tenga kumbekere none terimuna kanoringi.

*Stiveneni kotena Juda imbomanga kaunsil iye-
manga ungu nimbe tirimu*

¹ Kano wali Gote popo toringi iyemanga iye nomi awilimuni kot tendepalie Stiven ungu waltindipe i tepa nimu, “Nundo i nimele unguma paimboya?” nimu.

² Kano tepa nimu wali Stiven ungu pundu topa i tepa nimu, “Ango ara kame nanga ungumu pileio. Linonga oi kalopa ltimu ara kaue Abraham i kombu oi naa omba kombu Haran oi naa pumbe yunge kombu Mesopotemia kombu oi we molopili imbi olandopa moromo Gote yu molorumuna ombalie nimbei,

³ Nunge mai kombumu kinye nunge pulu ltemo imboma kinye tiye kolko nani nu puwi nimbo lipo ondombo kombuna puwi, (*Stt 12:1*)
nimu.

⁴ Aku ungumu pilipelie Abraham yunge Mesopotemia kombu imbite Kaldia tiye kolopa Haran kombu pumbelie molorumu. Aku wali yunge lapa kolorumu kinye Goteni lino i moromolo kombuna yando lipe mundurumu.

⁵ I kombuna mai owe kolte kape Abraham yu kamukumu ambolopili nimbe naa tirimu. Nalo Goteni yu kinye yunge kalopa limbelo imboma kinye i kombumu linge nimu. Abraham yu bakulu te kape oi naa meli wali aku tepa nimu.

⁶ Goteni yundo nimu mele i tepa,
Nunge kalko linio imboma kombu tenga lupe imbo omba angili mele molonge. Akuna molonge imbomani enondo linonga kongono kendemande imboma ningolio teko

bembo tiko ka kongono tinge. Mindili nongo aku teko molonge poinye 400 omba pumbelo.

⁷ Aku kinye eno ka kongono tinge imboma umbuni timbo kelko eno kano kombumu tiye kolko, yando ongo i kombuna na ongo popo tinge. (*Stt 15:13-14*)

⁸ Aku nimbelie Goteni tembo nimu unguma Abrahameni na kinye kamukumu pepili nipili nimbe yu kinye yunge kalopa limbelo unguluma kinye kangite kopiko wendo liko lteangei nimu. Goteni aku teko teaio nimumunga Abrahameni ungulu Aisak mepalie wali kelepa wali ki talo omba purumu kinye yunge kangite pundu te kopipe wendo ltimu. Kano kinye Aisakeni Jekop mepalie aku ulu terimu. Kelepa Jekoponi lino Israel imbo moromolomanga kalko ltingi ara kaue iye 12 mepalie aku ulu kala terimu. Kinye aku ulumu yando yando teremolo.

⁹ Kano kinye linonga ara kaue Jekoponi merimu iyemani enonga angenu Josep kinye konopu keripanjikolio kombu Isip pungei puringi iye mare kinye yu kou mone ltingi. Jekop kolo toko kou mone likolio yu imbo tenga kongono kendemande iyemu molopili meko paio ningi. Nalo Goteni yu kinye molopalie,

¹⁰ yu lipe tapondopa umbuni wendo orumumanga pali wendo ltimu. Yuni yunge lipe manjilimu tipe, Isip kombu iye kamako king awilimuni yu kanopa penga pilipili nimu wali Josep yu Isip kombu gavman iye nomi molopa yunge ulkemu kinye Isip kombumanga mele ltemoma pali nokopili nimu.

¹¹ Aku wali kelepa Isip kombu kinye i moromolo kombu Kenan kinye engele awili te orumu. Aku wali imboma umbuni perimu. Aku wali linonga ara kaue kame kere langi lingei aulke te naa lerimu.

¹² Kano wali Jekoponi Isip kombu kere langi nombeya teko noirimele ningi ungu pilipelie yunge malopili linonga ara kaue kame pulu polko Isip kombu langi lipeio nimbe lipe mundurumu.

¹³ Wali talo tiko Isip kombu puringi kinye Joseponi angenupilindo na Josep nimbe yunge imbi lepa tirimu, aku kinye kelepa kingimuni Joseponga imboma kanopa imbi tirimu.

¹⁴ Aku wali Joseponi yunge lapa Jekop yunge imboma kinye yando wangei neio nimbe ne kano angenupilindo nimbe mundurumu. Jekop yunge imboma lipe popo tipe imbo 75 waye moloringi.

¹⁵ Yando waio nimu kinye Jekop Isip kombu purumu. Aku kombuna yu kinye yunge malopili kinye peya anda leko koloringi.

¹⁶ Enonga onoma kelko Kenan kombu meko yando ongo Sekem kombu meko ongo oi Abrahameni Sekem iye Hamoronga malopilinga mai te pame tepa lipe oi yunge ambomu ono terimu kanona meli pungo eno ono teringi.

¹⁷ Goteni oi Abrahamendo nunge imboma kombu ponengena wendo limbo nimu kano walimu nondopa wendo ombai terimu kinye linonga imbo Isip kombu moloringi mele anjiko anjiko awi teli kalko liko moloringi.

¹⁸ Aku wali Isip iye nomi king te kolo wangopa molorumu kanomuni oi Joseponga temanemu wamba naa pilerimu.

¹⁹ Aku iyemu yuni linonga oi ara kaue kamendo kolo topa tipe tepa kenjipe, ara kaue kame mindili lipa tipe enonga bakuluma peya naa molko ulke tawendo malio kolangei noiengei nimu.

²⁰ Aku ulu teko molangei Moses merimu. Yu kau we ungulu te naa merimu. Ungulu akumu Goteni kanopa penga pilerimu ungulumu merimu. Oli yupokonga tukundo yunge lapanga ulkena tukundo lopeke teko noiko moloringi.

²¹ Aku wali kelko penana noiringi kinye iye nomi kingimunga lemenuni kanopa lipelie nanga ungulumu nimbe yunge ulkena mepa pumbe nokorumu.

²² Kano kinye Isip imbomanga lipa manjili perimu mele pali Moses mane tiringi. Kano kinye yu lipa manjili pepa unguma tumbi tipe nimbe uluma enge nimbe tepa molorumu.

²³ Mosesinga poinye 40 perimu kinye yunge Israel manga pupumu kano pambo konopu lerimu.

²⁴ Kano pumbe kanorumu kinye Isip iye teni Israel iye te tepa torumu. Kano ulu kanopalie yuni Israel iyemu taponropa Isip iyemu topa kondorumu.

²⁵ Mosesini ya Goteni yunge imboma liko tapon-dani puwi nimo ningo liko manjengei kondopu lerimu nalo Israel imbomani aku teko naa liko manjiringi.

²⁶ Otilikondo Israel iye talo opa teringili kinye Moses pumbe kanopalie yuni opa teringili iye talo ambolopa lipelie nimbei, 'Elo angenangolo talo ambe telka opa terembele ya? Angenangolo talo opa tengele manda naa tembalu,' nimu.

²⁷ Kano kinye tepa kenjirimu kano iyemuni

Moses pera tipe anjo mundupelie nimbei, ‘Narini lino nokani nimbe nu mako tomoya?’

²⁸ Olianga nuni Isip iyemu toko kondonio mele kinye na topo kondambo ningo ninoya?’ nimu.

²⁹ Aku tepa nimu kinye Mosesini pilipelie Kingimuni yu tombalo nimbe kowa pumbelie Mitiene imbomanga kombuna pumbe omba angili iyemu molorumu. Yu akuna molopalie ungulu talo merimu.

³⁰ Moses kano Mitiene imbomanga kombuna molopili poinye 40 omba purumu. Kano kinye walite yu kombu ku lelina andopa Mulu Sainai polorumuna nondopa molorumu kinye mulu kombuna ensel te yu molorumuna omba unjo tenga tipe nomba perimuna omba molorumu.

³¹ Mosesini aku ulumu kanopalie konopu awini lipe mundurumu. Aku tepalie terimu ulumu kanombaindo nondopa purumu. Kano kinye Awilimunga ungu te unjona wendo orumu. Aku ungumu pilerimu mele i tepa,

³² Na lemo nunge kolenaleni popo toringi Gote moro. Abraham kame Aisak kame Jekop kameni popo toringi Gote i moro, (*Kis 3:6*) nimu. Kano tepa nimu kinye Moses kano pipili kolopa pungu pungu nimbelie lipe wendo kanopa tipemu naa kanorumu.

³³ Kano wali Awilimuni nimbei,
Nu i mai anginomunga na ombo moro kani nunge
kimbo sumu kulko wendo liwi.

³⁴ Nanga Isip moromele imboma mindili noromele mele kanopo pora tipo moro. Eno umbuni meko kola terelemele mele pilipolio eno kinye lipo tapondombo nimbo mainye ondu kani

nu Isip kombu kelko pani nimbo mundumboi tero, *(Kis 3:5,7-8,10)*
nimu.

³⁵ Iye Moses yu oi Isip kombu molorumu kinye Israel imbomani i teko ningi kano, ‘Narini lino nokani nimbe mako tomoya?’ ningo yunge ungu liko tu tiringi kano iye Moses Goteni yu yunu kanopa lipe nanga imboma nokoko, eno tapon-doko mindili noromelema wendo lieni nimbe un-jona tipe nomba perimumunga ensel tendo nunge kimuni Moses tapoko tipuwi nimu.

³⁶ Kano iye Mosesini imboma Isip kombu mepa wendo orumu. Eno Isip tukundo moloringi kinye kape nomu kondolina oringi kinye kape kombu ku lelina poinye 40 andoko moloringi kinye kape yuni ulu enge nili awini mare terimu.

³⁷ I Mosesini kau Israel imbomando nimbei, Nani Goteni mane tipe nimbe munduli unguma pilipo enondo nimbo tiro iye profet moro mele
aku tepa enonga iye te na mele iye profet molopili
nimbe Goteni lipe mundumbelo, *(Lo 18:15)*
nimu.

³⁸ Israel imboma kombu kuna moloringi kinye aku iye Moses peya moloringi. Yu linonga kolepalema kinye Mulu Sainai molopa ungu nimbe tirimu enselemu kinye peya moloringi. Goteni we pepa kau pumbelo naa pora nimbelo unguma lino nimbe timbeindo Moses ungu imbo tondorumu. Moses yuni aku kano unguma pilipelie lino yando nimbe tirimu.

³⁹ Aku tepa terimu nalo linonga ara kaue ka-meni Goteni yundo nokowi nimbe kanopa ltimu

iye Mosesinga ungumu tenge tipo naa pilimolo ningo yu umbulu tiko eno Isip kombundo altopo pamolo ningo waka koloringi.

⁴⁰ Moses mulu Sainaina ola pumbe welea maindo naa orumu kinye Israel imbomani Aronondo ningei

Lino meko pungo nokonge Gote popo tomolo pokore nuni unjoni molo kouni teko wamondowi.

Lino Isip kombu yando lipe mepa orumu iye Moses welea naa oromo kani ambe temonje, *(Kis 32:1)*

ningi.

⁴¹ Kano walimunga kao kailepo walo none teli te teko wamokolio ningei, Imu linonga Gote ningo popo toko melema kalko, eno enongano teko wamoringi mele pilkolio konopu tiko kongi kaloringima kinye langi nongo tono kolko moloringi.

⁴² Aku terimumunga Goteni eno umbulu tipe oli kinye ena kinye kombu kandiye kinye muluna angimoma enoni linonga pulu imboma ningo popo toko melema kalko teringi kinye kanopalie manda, enonga aku teko teangei nimbe tiye kolorumu. Aku teringi mele iye profet teni ungumu bukuna torumu mele paa teremo. Aku ungumu topa panjirimu mele i tepa,

Goteni nimbeindo, ‘Ya Israel imboma, oi poinye 40 imboma naa peli kombu ku lelina eno kongi pirimu kao kinye sipsip kinye meme kinye popo toko kaloringima aku popo toko kalko na tiringiya?’

⁴³ Aku molo. Eno sel kunu ulke meko puringimu kolo gote Molekenga kuro ulkemu ningo meko pungo,

Refan linonga gote te ningo yunge kombu kandiye none teli te teko anjiko, kano aku melema linonga pulu imboma ningo kapi ningo popo toringi.

Aku teringimunga nani eno mindili lipo timboindo eno kombu tiruna naa molangei nimbo makoropo eno Babilon kombu nekondo kombu anjipe tenga lipo mundumbo,' nimu, *(Amo 5:25-27)*

nimbe aku tepa kano profetemuni bukuna torumu. Aku tepa nimbe bukuna torumu mele eno paimbo aku teko teringi.

⁴⁴ Kombu ku lelina linonga ara kaue kameni Gote eno kinye molorumu sel ulke kanomu kanoko Gote lino kinye moromo ningo enoni yu popo toko melema kaloringi sel ulkemu takoko anjiringi. Goteni Mosesindo i teko i teko takangei nimbe ulkemu angilimbelo mele lipe ondopa aku teko enoni takoko anjiringi.

⁴⁵ Kelepa yandopa Josuani linonga ara kaue kame nokorumu kinye eno kano sel ulkemu tekiriko, Goteni tirimu kombuna meko ongo anjiringi. Goteni kano kombuna imbo talape lupe peringima linonga ara kaue kame kolo wangoko molangei, aku maimu lengei kanona peremele imboma kamukumu pangei nimu kinye kano kombuna oi peringi imbo talapema enoni toko munduko, sel ulkemu meko ongo kanona takoringi, yandopa iye nomi king Devit molorumu wali we angilerimu.

⁴⁶ Goteni konopu noirimu iye Devit yuni Gotoendo waltindipelie nimbei, ‘Na kalopa ltimu iye Jekop popo torumu Gote molombalo ulke te oi sel ulkemu angilerimu mele, manda manjipo takondamboiya?’ nimu.

⁴⁷ Nalo Goteni molo nimu kinye Devitinga malo Solomon yu Devit kolo wangopa iye nomi kingimu molopalie Gotenga ulke tempelemu takondorumu.

⁴⁸ Nalo imbi paa olandopa mololi Gote imbo-mani takoromele ulkemunga naa moromo. Aku mele, Gotenga profet iye teni i tepa nimu:

⁴⁹⁻⁵⁰ Gote awilimuni nimbeindo, ‘Mulu kombumu nanga mainye molopo kombu nokoro polomu, mai kombumu nanga kimbo munduro kombomu.

Nanga kimuni melema pali tepo wamoru. Akumunga enoni nanga ulke ambe telimu takondongeiya?

Molo, na tena manda mulu lipo molomboya? nimu.

(Ais 66:1-2)

⁵¹ I teringimunga kinye nani enondo i tepo nio. Eno karaye teli imboma, enoni nando Gote teko kenjiko yu ungu taka tondokono, nimele nalo akumu molo. Eno imbo Gotenga ungu naa pileli imboma mele molko enonga komuma pipi tiko konopuma pipi tiko moromele. Eno enonga kolepaleni teringi mele teko, enoni Mini Kake Telimunga ungumu liko umbulu tiko naa pilimolo ningi mele eno aku teko mele nimele.

⁵² Enonga lanieli kolenaleni mindili liko naa tili iye profet te naa molorumu kanomu. Iye profetemani Gotenga Iye Tumbi Nilimu ombalo mele

ningo tiringima kape enonga lapali kolepalemani toko kondoringila. Kano kinye profetemani ombalo ningi iye kanomu kamukumu orumu kinye eno nanga ungumu pilko moromele imbomani yu toko kondoringi.

⁵³ Eno Israel imboma, eno mulu enselemanani Gotenga ungu manema tiringi imboma, enoni Gotenga iye kake teli Jisas aku teko toko kondoringi,” nimbe Stiveneni aku tepa nimu.

Stiven toko kondoringi

⁵⁴ Yuni enondo aku tepa nimu ungu eno pilkolio yu kinye paa mumindili kolko enonga kerema kongileringi.

⁵⁵ Nalo Mini Kake Telimu Stiven yunge konopuna omba molopa manda tenderimu kinye yuni olando tipe kanopa mulu kombuna tukundo kanorumu kinye Gotenga pa enge nimbe telimu kinye yunge engemu kinye akuma kanopa, Jisas Gotenga imbo kindo ola angilerimu ulu kanorumu.

⁵⁶ Aku ulu kanopalie nimbei, “Araya, mulu kombumu nambu topa anjo yando purumona kanopolio mainye omba maina iye apuwe lerimu iyemu Gotenga imbo kindo ola angilimonaka kando,” nimu.

⁵⁷ Yuni aku tepa Gote kinye Jisas kinye moloringili mele nimu ungu pilkolio, Gote kinye ungu taka tondoromo lepamo ningo yunge ungu nimumu naa pilemili ningo komu pipi tiko eno ungu lupe mare toko tondolo munduko niliko yu molorumuna liko ongo

⁵⁸ yu ambolko kunduko ulke kombu awilimunga wendo liko munduko yu kouni tongei

toringi. Oi kotena i tepa i tepa temo kanomolo ningo kondi toringi iyemani yu kouni tongeindo enonga ola pakoringi wale pakolima kulkolio iye wenepo te kanopa angilerimundo nokopili ningo noiringi. Aku iyemunga imbi Sol.

⁵⁹ Kano iyemani yu kouni toko kondongei toringi kinye Stiveneni konge tepalie nimbei, “Awili Jisas, nu moronona wamboi nanga minimu liwi,” nimu.

⁶⁰ Kano kinye yu kouni toko mainye munduringi kinye komongo topa pondopa ru nimbelie nimbei, “Awilimu i teko kenjirimele ulumu pundu naa toko tiye kolowi,” nimbelie yu kolorumu.

8

Ipuki tiringi imbomanga umbuni meringi

¹ Kano kinye Soloni Stiven toko kondoringi ulu kanopalie paa toko kondoromele nimbe yu konopu penga pilerimu.

Stiven kouni toko kondoringi kano walimunga Kraistinga imbo Jerusalem moloringima mindili pulumu tiringi kinye eno pali bulu balu ningo pungo, mare Judia pungo, mare Samaria puringi. Jisasini nimbe imbi topa mundurumu iye aposelema kau Jerusalem we moloringi.

² Gotenga ungumu pilko moloringi iye mareni Stiven liko ono teko kola awili teringi,

³ nalo Soloni Kraistinga ungu pilingima kamukumu mainye pangei nimbe pulu polopa imbomanga ulkemanga pumbe, imbo moloringima ki kundupe lipe meli pumbe ka tirimu.

Filip Samaria kombu imboma ungu nimbe tirimu

⁴ Kraistinga imbo bulu balu ningo puringimani Jisasinga temanemu kombu lupe lupemanga pali toko tilko puringi.

⁵ Kraistinga imboma lipe tapondopili iye Filip kanomu yu Samaria provins ulke kombu tenga maindo pumbelie nimumuni Goteni eno nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo nimbe oi nimu maina mainye orumu iye Kraistinga temanemu topa tirimu.

⁶ Filip yuni ungu nimu mele pilko ulu enge nilima terimuna kanokolio, imboma pali komu tendeko pilko moloringi.

⁷ Imbo awini kuro kerimu konopuna molorumuma Filiponi ongo wendo paio nimu wali ru ningo wendo ongo puringi. Imbo kimbo keru leluma kinye imbo kimbo ki kolopa ltimuna ainyembo leringima kinye tepa koinjo ltimu.

⁸ Filiponi aku tepa ulu enge nilima terimu kolo aku kombu taunona moloringi imboma konopu pulumu tiringi.

⁹ Samaria kombu taun kanona iye te molorumu. Iyemunga imbi Saimon. Keri kuromani yu liko tapondoringimunga yuni na iye awilimu, na imbi moromo nimbe ala torumu. Samaria imbomani pali ulu terimuna kanokolio konopu awini liko munduringi.

¹⁰ Imbo Kamakoma kinye koropama kinye yunge ungumu komu tendeko pilkolio ningeindo, “Iye imu gote enge peremo mele yu aku tepa enge peremo iyemu. Yu enge peremo gote moromo,” ningi.

¹¹ Saimononi waliwali ala torumuna kanoko konopu awini lekolio yunge ungu pilko yu lombili puringi.

¹² Nalo Filiponi Gote iye nomi kingimu molopa melema nokoromo nokombalo mele temane pengamu topa tipe, Jisas yu imboma lipe tapondoromo iyemu molopa yu Goteni lipo Mundumbo nimbe kanopa ltimu iye Kraist molorumu mele nimbe tirimu kinye imbo awini Saimon tiye kolko Jisas ipuki tiko no ltingi.

¹³ Kano kinye Saimon kape Jisas ipuki tipe no ltimu. Lipelie Filip molorumuna lombili pumbe Filiponi ulu enge nili awini terimu mele kanopalie konopu awini lipe mundurumu.

¹⁴ Kano kinye Samaria imbomani Gotenga ungumu konopu tiko pilko ltingi mele Jisasini nanga kongono tendepaio nimbe lipe mundurumu iye aposel Jerusalem moloringi iyemani pilkolio ningimuni, enonga iye Pita kinye Jon talondo Samaria imboma liko tapondangili palio ningo elo liko munduringi.

¹⁵⁻¹⁶ Akuna pungolio ningilimuni oi awili Jisas-inga imbi leko no kau ltingi. Samaria imboma moloringina Mini Kake Telimu oi naa orumuna kano aposel iye taloni eno Mini Kake Telimu lengei ningolio enonga ningo Gote konge teringili.

¹⁷ Kano kinye kelepa Pita kinye Jon taloni pungolio enonga ki pala noiringili wali eno Mini Kake Telimu ltingi.

¹⁸ Kano kinye eloni imbomanga ki pala noiringili kinye eno Mini Kake Telimu ltingi mele Saimononi kanopalie yu elo moloringilina kou mone mepa ombalie elondo nimbei,

19 “Nani imbo tenga ki pala noimbo kinye Mini Kake Telimu lipili ningolo eloni i terembele engemu na tiengili nimbo kou mone mepo oro,” nimu.

20 Nalo Pitani ungu topondopa nimbei, “Nuni Goteni we tirimo melte kou moneni manda pame teko ltimele konopu lekonomunga nunge kou monema meli kombu kerina pani.

21 Goteni kanopa penga pimo mele nu aku tepa molo, akumunga i kongono terembolomunga nunge ki te tuku naa ltemo.

22-23 Nuni ilto tembolo mele kanoko komu tendemomunga nu molko kenjiko ulu pulu kerimani nu ka tirimo kani i konopu lteno mele Awilimuni mundupe tiye kondombalonje ningo, kinye aku teko kenjirino ulu pulumanga konopu keru pilkono konopu topele tokono Gote yu konge teani,” nimu.

24 Aku nimu ungu pilipelie Saimononi ungu pundu topa i tepa nimu, “Na kinye wendo ombalo nimbele ulumu wendo naa opili kani eloni na liko tapondoko Awilimu konge tendalio,” nimu.

25 Pita kinye Jon taloni Jisas kinye molko kanoringili mele ningo tikolo Awilimunga ungumu ningo tilko, elo kelko Jerusalem puringili. Pungili pungolio Samaria kombu awilina tukundo lerimu kombumanga ungu tukumemu toko tilko puringili.

Filiponi Itiopia iyemu ungu nimbe tirimu

26 Gote Awilimunga muluna ensel teni Filipondo nimbei, “Jerusalem munduko tiye kolko kombu Gasa pungei purumele aulke akuna mere yando kombu we lelina pani puwi,” nimu.

²⁷ Aku wali Filip kano akuna purumu. Pumbe kanorumu kinye Itiopia iye te aulkena omba purumuna kanorumu. Aku iyemu yu Itiopia imbo-manga ambo nomi kwin Kandasinga kou mone nokondorumu iye awilimu. Filiponi yu aulkena oi naa kanopa lipili yu Gote popo tombaindo oi Jerusalem purumu.

²⁸ Kelepa ulkendo pumbeindo kongi oseni kundurumele karona ola molopa Gotenga ungumu pilipe yando nimbe tirimu iye profet Aisaiani torumu bukumu kanolipe ulkendo pumbei purumu.

²⁹ Kano wali Mini Kake Telimuni Filipondo nimbei, “Nu pungo kongi oseni karo kundupe meli omba purumumu lombili puwi,” nimu.

³⁰ Kano kinye Filip kano kare omba purumuna lkipe pumbe pilerimu kinye iye karena molorumu kanomu yu profet iye Aisaiani torumu bukumu kanopa nilipe purumu ungu pilipelie kinye waltindipelie nimbei, “Nu bukuna ungu kanoko ninomunga ungu pulumu piltinonje moloya?” nimu.

³¹ Iye kanomuni topondopa nimbei, “Imbo teni na nimbe naa timbelo kinye na nanu ambe tepo pilimboya?” nimu. Aku ungu nimbelie Filipondo nimbei, “Nu karona kopu tepo molambili owi,” nimu. Aku tepa nimu wali, Filip pumbe kopu tepa molorumu.

³² Gotenga ungumu iyemuni kanorumu mele i tepa,

Kongi sipsip waloma meko pungo toko kondoromele mele yu aku teko meli pungo toringi. Aku kinye kongi sipsip indi

porongeindo amboromele kinye ungu naa nimbe we tendepa ltemo mele yu tongei teringi kinye aku tepa ungu naa nimbe molorumu.

³³ Yu ulu te tepa naa kenjirimu nalo imbomani yu ningo mandoko kot we tendeko ka tikolio toko kondoringi. Yu bakulu te naa mepili yu toringimunga yunge kalopa ltimu imbo te naa moromo, *(Ais 53:7-8)*
nimbe bukuna aku tepa peremo ungu kanorumu.

³⁴ Itiopia iyemuni Filipondo waltindipelie nimbei, “Iye profetemuni narindo i ungumu nimuya? Yu yunundo nimu molo imbo tendo lupe nimuya?” nimbe waltindirimu.

³⁵ Kano kinye Filiponi kano iyemundo unguma nimbe iyemuni kanorumu ungumanga pulumu pulu polopa nimbe tipe Jisasinga temane pengamu topa tirimu.

³⁶ Aulkena pungili pungolio no kelo tenga puringili kinye Itiopia iyemuni Filipondo nimbei, “No i omba purumomu kanowi. Melteni na pipi timbelo mele molo no manda limboya?” nimu.

³⁷ Kano tepa nimu kinye Filiponi ungu pundu topa nimbei, “Jisasinga ungu nimbo tiromu aku paimbo ltemo ningo enge ningo ipuki tinio lemo nu no manda linio,” nimu. Kano wali Itiopia iyemuni ungu pundu topa nimbei, “Jisas Kraist yu paimbo Gotenga malo nimbo ipuki tiro,” nimu.

³⁸ Kano kinye karo kanomu lepili nimbe Filip kinye elo nona mainye pungolio Filiponi tapu iye kanomu no ltindirimu.

³⁹ No kanomu tiye kolko wendo oringili kinye Awilimunga Mini Kake Telimuni Filip walitikale

meli purumu kinye tepa nema ltimu kani tapu iyemuni yu altopa naa kanopalie na Jisasinga iye moro nimbe tono kololipe yunge ulkendo purumu.

⁴⁰ Minimuni Filip meli pumbe kombu Asdot mondorumu kinye yu akuna wendo pumbe kombumanga pali temane pengamu topa tilipe andopa Sisaria kombu taun wendo purumu.

9

Jisasini Sol Yunge iyemu nimbe kanopa ltimu

¹ Filiponi neya aku tepa terimu wali Sol oi pulu polopa Awilimunga imboma mindili lipe tirimu mele tiye naa kolopa, eno kolangei nimbe eno mindili lipe tipe molorumu. Aku tepa molombaindo Gote popo tondoli iyemanga iye nomimu molorumuna pumbe

² waltindirimu kinye iye nomimuni pipia te topa tipelie nimbei, “I iye Sol, Damaskus kombu pumbe Juda imboma maku toko Gotenga ungumu pimele ulkemanga pumbe, Jisas ipuki tiko moromele imboma kanopa ka tipe Jerusalem yando mepa opili,” nimu.

³ Aku wali Sol yu Damaskus nondopa pumbei purumu kinye muluna pa enge nili te mainye omba yu molorumuna tondolo pa terimu.

⁴ Yu mini lepalie ai topa mainye lepa pilerimu kinye ungu te yundo nimbei, “Sol, Sol nuni ambe temona na mindili liko tirinoya?” nimu.

⁵ Kano tepa nimu kinye Soloni nimbei, “Awilimu, nu nariya?” nimu.

Aku wali yuni ungu pundu topa nimbei, “Na Jisas, nuni mindili liko tirino iyemu.

⁶ Kinye ola angilkono ne taun awilina tukundo pani. Akuna punio kinye nu tenio mele imboreni nimbe timbelo,” nimu.

⁷ Sol kinye peya puringi iyemani ungu pilingi nalo, imbo te naa kanokolio, eno ungu naa ningo we angilingi.

⁸ Sol kano mongo makilipe ola molorumu nalo mongoni melte naa kanorumu. Akumunga yu peya puringi iyemani yu ki ambolko meli Damaskus kombu tukundo puringi.

⁹ Wali yupoko yu mongoni melte naa kanopa langi kape no kape naa nomba we perimu.

¹⁰ Damaskus tukundo Jisasinga ungu pileli iye te molorumu, aku iyemu yunge imbi Ananias. Awilimuni yu molorumuna omba mongo indi kumbu tipelie “Ananias” nimbe waltindirimu.

Aku wali yuni ungu pundu topa nimbei, “Awilimu, na ya moro,” nimu.

¹¹ Kano kinye Iye Awilimuni yundo nimbei, “Awili aulke te imbi leko Aulke Toya Tolimu nimele kanona nu pungolio nini Judasinga ulkena tuku pungolio waltindikolio i teko niwi. Tarsus kombu iye Sol kanomboi ondu niwi. Kano Tarsus kombu iyemu yu akuna konge tepa moromo kani pungo kanowi!

¹² Sol yu mongo indi kumbu te tepa kanomo kinye aku kumbuna tukundo iye te yunge imbi Ananias aku iyemu yu omba yunge kimu mongona pala noimo kinye yunge mongomu penga lembalo,” nimbe Awilimuni nimu.

¹³ I tepa nimu wali Ananias ungu topondopa nimbei, “Awilimu, iye akumuni nunge Jerusalem

moloringi imboma tepa kenjipe mindili lipa tirimu mele imbo awini temane toko nimelena pio.

14 Gote popo tondoli iyemanga iye awilimani yu pipia toko tiringima lipa mepa ombalie nunge imbi leko eno tapopili ningo konge teremele imboma ka timbeindo purumu,” nimu.

15 Nalo aku tepa nimu wali Awilimuni yundo nimbei, “Aku tepa molo. Iye nio akumu yu nanga kongono tendepili nimbo kanopo ltiu iyemu. Yuni nanga ungumu Israel imbo naa mololi imbo tawendoma kinye enonga iye nomi kingima kinye molongemanga kape Israel imbo molongemanga kape yu pumbe nimbe timbelo kani nu paa nio mele pungo tepuwi.

16 Yu nanga ungumu nimbe andopa tipelie nanga ungumunga nimbe umbuni mepa mindili nombalo mele nani lipo ondombo,” nimu.

17 Kano kinye Ananias pumbe ulke nimu kanona tukundo pumbe Sol ki pala noipelie ambolopalie nimbei, “Ango Sol, nu aulkena oni orunu kinye Awilimu nuni kanorunu. Imunga aku kano iye Jisasini nu mongo kelko makilko kanoko Mini Kake Telimu nunge konopuna omba molopa manda tepili nimbe na puwi nimona i oro,” nimu.

18 Kano tepa nimu kinye walitikale yunge mongona melte pipi tirimu kanomu omba wendorumu kinye yu kelepa mongoni melema manda kanopa imbi tipelie, yu ola angilipe Kraistinga iyemu kamukumu molambo nimbe no ltimu.

19 Aku tepalie yu langi pokore norumu kinye yu kelepa enge perimu.

Soloni Damaskus kombu imboma ungu nimbe tirimu

Sol yu kano Damaskus kombu Jisasinga ungumu pilko lombileli imboma kinye wali pokore molorumu.

²⁰ Yu kano koinjo pumbelie Judia imbomanga maku toko Gotenga ungu pileringi ulkemanga tumbi tipe pumbe Jisas kongono andopa tepa molorumu mele nimbe tipelie nimbei, “Jisas yu aku Gotenga malo,” nimu.

²¹ Yuni ungu nimuna pileringi imbomani mini ltekolio waliko pilko ningei, “Ne aku nimo iyemu Jisasinga imbimu leko popo toringi imbo Jerusalem moloringima tepa kenjipe topa bulu balu tipe mundupe mumindili lipe tirimu kano iyemu moloya? Kinye kelepa ya omba aku teko moromele imboma ka tipe Gote popo tondoli iyemanga iye awilima moromelena mepa pumbei terimu iyemu lepamo,” ningi.

²² Nalo Sol yunge engemu olandopa purumu. Goteni eno lipe tapondombalo iye mundumbo nimbe kanopa ltimu iye Kraist aku Jisas yu kano iyemu molorumu mele enge nimbe, nimbe tirimu kani Judia imbomani yundo ungu te topondoko manda naa ningi.

Juda imbomani Sol yu tongei teringina kowa purumu

²³ Wali awi teli omba purumu kinye Juda imbo-
mani Sol tongeindo wai toringi,

²⁴ nalo yu pilerimu. Yu tongeindo ipu leli tangoli kape kombu ulke pape kerepulumanga nokoringi.

²⁵ Nalo walite ipu leli yu lombili puringi imbo-
mani yu naa tangei ningo yu meko pungo kombu
liko okoko kou pape teringina meko pala pungolio
akuna makopana lakilko ka moko tokolio ka an-
jiko mainye munduringi.

²⁶ Aku kombu tiye kolopa pumbe pumbelie Sol
kano Jerusalem kombu ombalie, Jisasinga ungu
pileli imboma kinye peya molombai terimu nalo
enoni yu paa paimbo Jisasinga ungu pileli iye te
molo ningo liko manjokolio yu pipili koloringi.

²⁷ Nalo Barnabasini yu lipe iye aposelema
moloringina meli pumbelie aku iyemando nim-
bei, “Iye imu aulkena pumbe Awilimu kano-
rumu. Aku wali Awilimuni yundo ungu te nimu
kano kinye yu Damaskus kombu pumbe Jisasinga
ungumu pipili naa kolopa nimbe tirimu,” nimbe
aku tepa nimbe tirimu.

²⁸ Aku ungu nimumunga Sol yu eno kinye peya
molopa, Jerusalem kombu we andopa molopa,
Awilimunga ungumu pipili naa kolopa andopa
nimbe tirimu.

²⁹ Yu kinye Grik ungu ningi Juda imboma kinye
ungu mele nale teringi nalo aku imboma enoni yu
toko kondongi teringi.

³⁰ Aku tongei teringi mele Jisasinga ungumu
pilingi iye angenupilini pilkolio, yu Sisaria
mainyendo meko pungolio Tarsus kombu puwi
ningo munduringi.

³¹ Kano kinye Soloni imboma tepa kenjirimu
ulumu tiye kolumu kinye Judia kinye Galili
kinye Samaria kinye kano kombumanga Jisas-
inga imboma umbuni te wendo naa orumu. Aku
kinye imboma molko kondoringi. Awilimu pipili

kolko yunge ungumu pilipo lipo teamili ningo moloringi. Kinye Mini Kake Telimuni eno tapon-dorumu wali yunge talapemu enge nimbe imbo awini yunge talapena tukundo tukundo puringi.

Pitani Ainias nimbe iye te tepa koinjo ltimu te-manemu

³² Pita kano kombumanga pali andopalie walite Lida nimbe kombu taun tenga Gotenga imbo moloringima pumbe kanorumu.

³³ Akuna iye te molorumumunga imbi Ainias, yu kimbo ki kololi iyemu yunge enge te naa perimu. Poinye ki talonga tukundo ainyembo kau lerimu.

³⁴ Kano wali Pitani kano iyemundo nimbei, “Ainias, Jisas Kraistini nu koinjo pani nimo kani nu ola angilko nunge ainyembo lenio kunumu kimbuwi,” nimu. Aku tepa nimu kinye yu kano walitikale ola angilerimu.

³⁵ Lida kombu taun imboma kinye Saron kombu taun imboma kinye pali yu kanokolio konopu topele toko Awilimunga ungumu pilko moloringi.

Pitani Tabita nimbe ambo te kolorumuna pumbe topa makinjirimu

³⁶ Jopa nimbe kombu taun tenga tukundo Awilimunga ungu pileli ambo te molorumu. Aku ambomu yunge imbimu Tabita, tendeku imbimunga kelepa Grik unguna aku Dorkas ningi. Yu wali-wali tiye naa kolopa, umbuni perimu imboma kondo kolopa imbo koropa nolima lipe tapopa terimu.

³⁷ Pita yu Lida taun molorumu kano walimanga aku ambomu kuro torumu kinye yu kolorumu.

Kelko yunge onomu no ltendeko ulkemunga olana kiripi tenga noiringi.

³⁸ Jopa kinye Lida taun talo nondoko nendo yando leringili. Akumunga Awilimunga ungu pilko lombileli imbomani Pita Lida kombu molorumu ungu pilkolio enoni iye talo yu molorumuna liko munduringi. Aku kinye elo ongo yu paa konge tekolio ningili, “Nu peya pamili nimbo limbili ombolo,” ningili.

³⁹ Pita kano aku iye talo kinye peya pumbe yu ulkena purumu kinye yu kano meko ulkemunga ola kiripina meko puringi. Ambo waima Pita angilerimuna nondoko ongo makai tendeko ongo angilko kola tekolio Dorkas yuni koinjo molopalie enonga maminye tenderimuna ongo liko on-doringi.

⁴⁰ Kano kinye Pitani eno ulke kiripina wendo paio nimbe makoropa mundupelie komongo topa pondopa mainye molopa Gote konge terimu. Aku tepalie ambo onomu lerimuna topele topa kanopalie nimbei, “Tabita nu ola angiliwi,” nimu. Kano tepa nimu kinye ambo kano mongo mak-ilipelie Pita kanopa imbi tipelie ola molorumu.

⁴¹ Pitani ambo kanomu yu ki ambolopa ola lipe anjipelie, Awilimunga imboma kinye ambo waima peya waltindipelie Dorkas kano koinjo pumo kani ongo lieio nimu.

⁴² I ulu wendo orumumu Jopa taun imboma pali pilkolio, imbo awinini Jisas yu paimbo Kraist, yu linonga Iye Awili molopili ningo enge ningo ipuki tiringi.

⁴³ Pita kano, wali awini Jopa kombuna iye te kinye molorumu. Aku moloringili iyemunga imbi

Saimon, yu kongi kao kangini mele mare tepa wamopa kou ltimu iyemu.

10

Pitani Kornilius nimbe iye te ungu mane tirimu

¹ Rom kombu iye te Sisaria taunona molorumunga imbimu Kornilius. Aku iyemuni Rom kombu ele iye ami 100 nokoromo iyemu. Aku ami iyemanga talapemunga imbimu Itali kombu ami iye talapemu.

² Yu kinye yunge pulu lerimu imboma kinye eno Judia imboma molo. Eno imbo lupema molkolio Gote pipili kolko konopu tiko paimbo yunge ungumu pileringi imboma moloringi. Yuni mele molo lepa koroko noringi imboma lipe tapon-dopa kou mone tipe, waliwali Gote konge terimu iyemu.

³ Walite ipupene ena 3 klok mele Kornilius yu Gote konge tepa molopalie mongo indi kumbu tepa ulu te i tepa kanorumu. Gotenga kongono iye ensel te yu molorumuna orumu ulu mona kanorumu. Aku orumu enselemuni nimbei, “Kornilius,” nimu.

⁴ Kano tepa nimu kinye Kornilius kano mini ltepa pembele nimbe taki lepalie waltindipe nimbei, “Awilimu, ambe temoya?” nimu.

Kano tepa nimu wali enselemuni ungu pundu topa nimbei, “Nuni konge teko imbo koropa no-lima liko tapon-doko terenomuni Goteni kanopa penga pimo.

⁵ Kinye nuni iye mare Jopa pangei liko mundukolio akuna iye te moromomunga imbi

Saimon yunge imbi te Pita aku iyemu yu opili nengei.

⁶ Saimon Pita yu peremo ulke pulu iyemunga imbimu Saimonola nimele. Aku ulke pulu iyemu yu kongi kao kangini mele mare tepa wamopa kou ltimo iyemu. Yunge ulkemu nomu kuta kulendona angimo,” nimu.

⁷ Ensel kanomuni aku tepa nimbelie yu purumu. Kano kinye Korniliusini yunge kongono iye talo kinye yu lipe tapondorumu ami ele iye te kinye eno waio nimu. Aku ami ele iyemu Gotenga ungu pilerimu iyemula.

⁸ Kornilius yu kinye wendo orumu uluma aku iyemando pali nimbe tipelie eno Pita liko meko wangei Jopa kombundo paio nimbe lipe mundurumu.

⁹ Kano iyema pungo ulkena pekolio, otilikondo anjo pungo awi tangoli Jopa nondoko pungei puringi. Awi tangoli Pita kano Gote konge tembaindo ulkemunga kiripi olana purumu.

¹⁰ Kano wali Pita kano engele kolopalie langi te nambowa konopu lerimu. Imboma langi kokele kaloringi kolo nokopa molopalie yu kano mongo indi kumbu tepa kanorumu kinye,

¹¹ muluna anjo yando pumbe, maminye paa awili tenga ekondo ekondo pundu kitenga ambolopalie taka lipe mainye mundurumu.

¹² Aku maminyena tuku kongi lopa kera waimbe melema pali moloringi.

¹³ Kano kinye ungu te ombalie yundo nimbei, “Pita ola angilkono i mele moromelemanga te toko nowi,” nimu.

14 Aku tepa nimu wali Pitani ungu pundu topa nimbei, “Awilimu, paa naa nombo. Nuni kanoko keri pino melema kinye kalaro moromo nino melema kinye lino Judia imbomando naa nangei ningono ungu mane tirino melema na naa noro naa nombo molo,” nimu.

15 Wali talo tipe kano ungumu altopa wendo omba yundo nimbei, “Goteni kake teremo nimo melemando nuni kalaro moromo ungu naa niwi,” nimu.

16 Aku teko, wali yupoko teko ungu ningili kinye walitikale maminye kanomu kelepa muluna olando purumu.

17 Pita kano konopu kimbo tipelie i mongo indi kumbu tepo kanoro ulumunga pulumu ambe tepanje nimbe pilipe moloromu kinye Korniliusini lipa mundurumu iye kanoma ongo imbo marendo Saimononga ulkemu temuya ningo waltindiliko ongolio yunge ulke kere puluna ongo angileringi.

18 Akuna angilko waltindikolio “Saimon Pita andi moromoya?” ningi.

19 Pita kano mongo indi kumbu teromunga pulumu ambe tepanje nimbe konopu kimbo tipe moloromu kinye yunge konopundo Mini Kake Telimuni nimbei, “Iye yupoko nu koroliko oromele.

20 Akumunga nu ola angilko mainyendo pungo konopu awi teli liko naa mundukono aku iyema kinye pani puwi! Nani iye akuma lipo mundunduna oromele,” nimu.

21 Pita kano mainyendo pumbe iyemando nimbei, “Eno kororomele iyemu na. Eno ambe temona ongeya?” nimu.

²² Aku tepa nimu wali iyemani ungu pundu toko ningei, “Rom ele iye ami 100 nokoromo iye Korniliusini lino lipe mundumona omolo. Kornilius yu Goteni kanopa penga pimo iyemu, yu Gote pipili koromo iyemu. Juda imbomani pali yu iye pengamu nimele. Gotenga ensel teni yundo nimbei, Saimon Pitani ungu te nu nimbe tipili pileni kani yu opili niwi nimu,” ningi.

²³ Kano kinye Pitani nimbeindo, “Eno peya otili pamili kani kinye ipu leli i peamili kani ulke tukundo waio,” nimu.

Neya wali pekolio ningimuni otili oi yu kano peya eno kinye purumu wali Kraist ipuki tiringi Jopa kombu moloringi iye mare Kraist ipuki tiko moloringima yu kinye peya tapu toko puringi.

²⁴ Eno pungo aulkena pekolio, otili oi Sisaria kombu tuku puringi. Korniliusini kinye onge nimbe yunge angenupili lapali kinye pulu lerimu imboma kinye tukundo tukundo waio nimbe eno liko maku toko nokoko moloringi.

²⁵ Pita kano ulkena tukundo pumbei purumu kinye Kornilius omba yunge kimbo puluna tamalu pepa yunge imbi nimbe pala mundupe kapi nimu.

²⁶ Nalo Pitani yundo nimbei, “Na Gote molo, na imbo iyemu. Nu ola angiliwi,” nimu.

²⁷ Ungu nilkolo ulke tukundo puringili kinye imbo awi teli maku toko moloringina kanorumu.

²⁸ Pita yuni kano imbomando nimbei, “Judia imboma kinye imbo lupema kinye tendekuna naa molangei nimele ungu manemu eno pimele. Na Judia iyemu molopo i ungu manemu piomunga eno imbo lupe moromelena naa olka nalo Goteni

na lipe ondomo mele i tepa, yuni nando nimbei, 'Imboma apuruko te keru, kalaro mololimu ningo tendekuna naa molonio kinye manda naa tem-balo,' nimu.

²⁹ Akumunga na owi ningo waltindinge kinye enonga ungumu lipo tui naa tipo ondu. Imunga ambe temona nando owi ningiya?" nimu.

³⁰ Kano tepa nimu kinye Kornilius ungu pundu topa nimbei, "Wali kite omba purumu kinye ena 3 klok wali i nanga ulkena tuku na Gote konge tepo moloru kinye walitikale nanga kumbeker-ena imbo te wale pakoli paa tondolo pa telimu pakopa ombo angilipelie

³¹ nimbeindo, 'Kornilius nu Gote konge tereno mele yuni pilipe lipe, imbo koropa nolima liko taporono mele kanopa penga pimo.

³² Imunga kinye nuni iye mare Jopa pangei liko mundukolio, akuna iye te moromo, iyemunga imbi Saimon, yunge imbi te Pita. Yu opili nengei. Pita yu kongi kao kaluluni mele mare tepa wamopa kou mone ltimo iye Saimononga ulkena moromo, yunge ulkemu nomu kuta kulendona angimo,' nimu.

³³ Aku tepa nimu ungu pilipolio nani tumbi tipo nu moloniona iye marendo nu pungo lipeio nindumunga nu ongo linge akumunga nu paa onio. Kinye lino Gote kinye peya ombo moromolo imboma Goteni nu ungu nimbe timoma lino ningo teni nimbo pilimilindo ombo moromolo," nimu.

Pitanga ungu mane tirimuma

³⁴⁻³⁵ Korniliusini aku tepa nimu kinye Pitani pilipelie nimumuni, Korniliusinga ulkena

moloringi imbomando pulu polopa nimbei, “Oi pilipolio Goteni Israel imboma kau manjipe konopu mondoromo konopu leru. Nalo kinye pilto, yuni imbo talapemanga pali te te nimbe yu pipili kolko Gote yunge imbi kape ningo ulu pulu pengama teremele imboma kanopa penga pilipe aku imboma nanga kumbekerena manda ongo molangei nimo lepamo, aku ungumu kinye lipo mantiro.

³⁶ Goteni Israel imbomando ungu pengama nimbe mundurumumu eno pimele kano. Aku ungumupe paa pulumu i tepa, oi eno Gotenga opa pule imboma moloringi. Nalo kinye Jisasini terimu ulumuni opa topa kolopalie imbo lipe Gote kinye tendeku tipe mondoromo. Aku Jisas yu imbo palinga Iye Awili.

³⁷ Oi Judia kombumanga ulu wendo orumuma eno nanga ungu niomu piltimele imbomani oi pilko pora tirimele. Oi Jononi imbomando konopu topele tokolio no liengei nimbe aku unguma nimbe tirimu. Kelepa Jisas Galili kombu yunge uluma pulu polopa terimu.

³⁸ Oi pulu polopa Goteni kanopa lipelie imboma nokopa kondombalo iye te lipo mundumbo iyemu yu Nasaret kombu Jisas nimu. Aku iyemu pumbe molopili nimbe, yuni Jisas Mini Kake Telimu tipe Jisas enge nipili nimbe engemu tirimu. Kano kinye Gote Jisas kinye molorumu kolo Jisas kombumanga andopa ulu pengama tepa, kuro kerimanga nokoli Sataneni ambolorumu imboma koinjo pangei nimu.

³⁹ Juda imbomanga kombuma pali kinye enonga taun awili Jerusalem kinye yuni

ulu terimuma pali lino yunge lombili andorumulumani mongoni kanopo molorumulu. Juda imbomani yu kolopili ningo yu unjo polopeyana toko uku toringina kolorumu.

⁴⁰ Nalo yu wali talonga ono kombuna perimu, kelepa wali yupoko tipemunga Goteni topa mak-injipelie imbomani nu kanangei mona molowi, nimu.

⁴¹ Imbomani yu makilipe ola molorumu ulumu palini naa kanoringi. Oi Goteni kanangei nimbe imbi torumu imbomani kau kanoringi. Jisas mak-ilipe ola molorumu kinye yu peya langi nombo molorumulu imbomani kau yu kanorumulu.

⁴² Yuni linondo nimbei, ‘Enoni imboma ungu tukumemu ningo tiko, Goteni imbo koinjo moromelema kinye kololima kinye enonga pali kot tendepa uluma moke tepa pilimbelo iyemu na molopili nimu, ningo imboma anjo ningo tieio,’ nimu.

⁴³ Gotenga iye profetemani pali oi yu mai kombuna oi naa opili yunge ungumu ningo tikolio ningei, ‘Jisas yu paimbo Gotenga malo molopa paimbo yu maina mainye omba imbomanga nimbe kolo wangopa kolondorumu aku ulumu enge ningo ipuki tinge imboma Goteni Jisas imbomanga nimbe tenderimumunga pilipelie kano imbomanga ulu pulu keru teringima altopa topele topo naa kanombo nimbe tiye kolondombo nimu,’ ningi,” nimbe Pitani aku tepa nimu.

Imbo lupema Mini Kake Teli ltingi

⁴⁴ Pitani aku tepa nimbe molopili Mini Kake Telimu omba Pitani ungu nimbe tirimuna pilko

moloringi imbomanga konopuna tukundo purumu.

⁴⁵ Goteni oi Judia imbo Jisas ipuki tiringima tirimu mele kelepa imbo talape lupe moloringima aku tepa tirimuna kanokolio Kraist ipuki tili Judia iye Pita peya tapu toko oringimani paa mini lteko araya ningi.

⁴⁶ Mini Kake Telimu kano imbo lupe ltingimani imbo ungu lupe lupema ningo Gote imbi kapi ningina pilkolio Juda iye kanomani Mini Kake Telimu omba enonga konopumanga pumo lepamo ningo liko manjiringi. Kano ulu kanopa pilipelie Pitani nimbei,

⁴⁷ “Lino Kraist ipuki tili Judia imboma Mini Kake Telimu ltimulu mele kinye i imbo talape lupema kape Mini Kake Telimu ltimele kani narini eno no naa liengei nimbe manda mi tombaloya?” nimu.

⁴⁸ Aku ungu nimbelle yuni nimbei, “Eno Jisas Kraist yunge imbimunga no liengei,” nimu. Imbo kanomani no liko pora tikolio Pitando ningei, “Nu i teli oi naa puwi. Wali pokore nu lino kinye peya molkolio altoko pani,” ningina yu kano eno kinye wali pokore we molorumu.

11

Pita kano Jerusalemendo kelepa yando orumu

¹ Iye aposelema kinye Jisasinga Judia kombu pali moloringi imboma kinye eno Juda imbomanga imbo lupema Gotenga ungumu pilko ltingi mele pilingi.

² Akumunga Pita Jerusalem olando purumu kinye ungulumanga kangu pundu te kopiko lteringi ungu manemu paa teamili ningi Kraist

ipuki tili imbomani Pita Rom iye Kornilius ulkena purumuna yu iri tokolio

³ ningei, “Nu Judia iyemu molkono imbo kangi naa kopilimanga ulkena pungo, aku imboma kinye peya molko langi noringimu aku ulumu paa teko kenjirinu,” ningi.

⁴ Nalo Pitani ulu pali wendo orumuma eno te mane topa tipelie nimbei,

⁵ “Yane iyema, na Jopa taun moloru kinye na Gote konge tepo molopolio niyumuni mongo indi kumbu tepo kanoru kinye muluna anjo yando pumbe maminye paa awili te ekondo ekondo pundu kitenga ambolopalie taka lipe maina mainye mundurumu. Aku kinye na moloruna omba lerimu.

⁶ Akuna tukundo kanoru kinye kongi lopa kera waimbe mele takerama kape mele ari telima kape pali akuna tuku moloringi.

⁷ Kano kinye ungu te ombalie nimu ungu pileru. Aku ungumuni nando nimbei, ‘Pita ola angilkono i melema te toko nowi,’ nimu.

⁸ Aku tepa nimu wali nani ungu pundu topo nimboi, ‘Awilimu paa naa nombo. Nuni kanoko keru pino melema kinye kaloro moromo nino melema lino Judia imbomando naa nangei ningo ungu mane tirinu melema oi walite kape, te paa naa noru,’ niu.

⁹ Wali talo tipe kano ungumu muluna wendo omba nando nimbei, ‘Goteni kake tenderemo melemando nuni kaloro moromo ungu naa niwi,’ nimu.

¹⁰ Ilto aku tepo wali yupoko ungu alowa terimbulu kinye walitikale maminye kanomu kelepa

muluna olando purumu.

¹¹ Muluna kelepa olando purumu kano wali Sisaria iye teni paio nimbe lipe mundurumu iye yupoko na moloru ulkena oringi.

¹² Aku wali Mini Kake Telimuni nando nimbei, ‘Konopu awi teli liko naa mundukono iye ima kinye nu puwi,’ nimu. I Kraistinga iye kite talo pakera eno na kinye peya tapu topo Sisaria iyemunga ulkena tukundo purumulu.

¹³ Ulkena tukundo purumulu kinye kano iyemuni linondo nimbei, ‘Mulu kombuna iye ensel te nanga ulkena ombalie nimbei, “Nuni iyemare Jopa pangei liko mundukolio akuna iye te mormo, iyemunga imbimu Saimon, yunge imbi te Pita, aku iyemu yu opili,” niwi.

¹⁴ Nu kinye nunge ulkena peremele imboma kinye Goteni enonga teko kenjirimele uluma tiye kolopalie tepa limbelo kani yu kinye molko kondoko kau punge ulu pulumu manda linge mele nimbe timbelo,’ nimbe enselemuni nando aku tepa nimu nimbe kano iyemuni aku tepa nimu.

¹⁵ Aku tepa nimu kinye nani pulu polopo ungu nimboi niu wali oi lino molorumuluna Mini Kake Telimu mainye orumu mele aku tepa ne kano imboma moloringina orumu.

¹⁶ Aku terimu wali nani Awilimuni ungu te oi nimbelle nimbei, ‘Jononi imbo no kau ltindirimu nalo Goteni aku mele eno Mini Kake Telimu lipe timbelo’ nimu mele altopo lipo manjiru.

¹⁷ Aku lemo Awili Jisas Kraist enge nimbo ipuki tirimulu kinye Goteni lino oi Mini Kake Telimu tirimu mele altopa aku tepa imbo lupema tirimu

lemo na nari molopolio Gotendo molo nilkaya?”
nimu.

¹⁸ Pitani aku tepa nimu mele pilkolio enoni oi yundo ningi mele kamu kumu munduko tiye kolkolio, Gote kapi ningolio ningei, “Akumunga Goteni imbo lupema konopu topele toko manda molko kau pangei nimbe panjirimu lepamo,” ningi.

Imbo maren i Gotenga ungumu Antiok kombundo meko puringi

¹⁹ Oi Stiven toko kondokolio pele Kraistinga imboma mindili liko tiringi kinye eno bulu bala ningo puringi. Aku wali mare kombu Fonisia pungo, mare kombu Saiprus pungo, mare Antiok kombu pungo pungolio Jisasinga temanemu Juda imbomando kau toko tilko andoringi.

²⁰ Nalo bulu bala ningo puringi iye mare Saiprus kombu kinye Sairini mai pulu iyema moloringi. Antiok kombu wendo oringi wali Grik imboma kape Iye Awili Jisasinga ungu tukume ningo tiringi kala.

²¹ Iye Awilimuni yunge ungumu pilko lombileringi imboma lipe tapondorumu. Aku terimu kinye manga pupu paa awinimuni yunge ungumu pilko lombilko Awilimu kinye konopu tiko konopu topele toringi.

²² Aku Jerusalem moloringi imbomani aku wendo orumu ungu temanema pali pilkolio wali Barnabas nimbe iye te Antiok nimbe kombundo tiko munduringi.

²³⁻²⁴ Barnabas nimbe aku iyemu yu iye pengamu. Mini Kake Telimu kinye ipuki tili

ulumu talo yu kinye pepa tengepeya terimu. Yu kano Antiok kombu pumbe wendo ombalie Goteni imboma mane ungu tirimu mele kanopalie yu kano tono kolorumu. Yuni Antiok kombu tukundo pumbe Jisasinga ungu pilko lombilingi imbo akuma pali nimbe enge tipe i tepa nimu, ‘Enonga ipuki tili ulumu tiye naa kolaio. Waliwalima Awilimu kinye konopu tiko yu kinye tenge tiko molaio,’ nimu. Aku wali imbo pulumu lino Awilimunga imboma molamili ningo tukundo tukundo ongo moloringi.

²⁵ Da wali Barnabas kano Sol korombai Tarsus nimbe kombu awili tenga purumu.

²⁶ Sol kano kanopa ltendepalie kinye yu lipe meli Antiok kombu orumu. Kelko poinye tenga undukana elo aku kombuna Kraistinga imbo moloringima peya moloringili. Imbo awi teli akuna ungu mane tiringili. Antiok kombuna Jisasinga ungumu pilko lombilingi imbomando imbo wemani pulu polko Kristen imbi tiringi.

²⁷ Neya aku walimanga Gotenga profet iye mare Jerusalem kombu molkolio Antiok kombu maindo oringi.

²⁸ Aku iye oringimanga iye tenga imbi Agabus. Aku iyemu yuni ola angilipelie Mini Kake Telimuni lipe tapondorumu wali nimbei, “Umbuni awili te wendo ombalomu lemo Rom Gavmaneni nokoromo kombumanga palinga wendo ombalo. Aku walimunga lemo engele ombalo,” nimu. (Klodius nimbe iye teni Rom gavman nokorumu wali i ulumu wendo orumu.)

²⁹ Jisasinga ungumu pilko lombilingi imbomani enonga imbo angenupili Judia kombu

molko peringima kou tipo tapamili konopu leringi. Imbo te te ningoni mele paa pulumu tipo mundumolo ningo konopuna kili kili tendeko noiringi.

³⁰ Kou mone liko popo tikolio Barnabas kinye Sol talonga kindo tiringi. Aku teringi kinye Barnabas Sol taloni liko meko ongo Judia moloringi Kristen tapu imboma tiringili.

12

King Herot Agripani Jisasinga ungu pilko lombilko moloringi imboma umbuni lipa tirimu

¹ Neya aku walimunga King Heroteni Jisasinga ungu pilko lombilko moloringi imbo mare mindili lipo tipo topo kondombo nimbe ambolopa ltimu.

² Yuni Jononga angenu Jems loi geleani toko kondangei nimbe ee nimu.

³ Juda imbomani neya aku terimu ulumu konopu tiringina kanopalie wali Heroteni Pita kape ambolopo liembo konopu lerimu. (I terimu ulumu aku Bret Yis Naa Munduko Noli wai awili aku wali terimu.)

⁴ Altopa Heroteni Pita kano ambolopa lipelie ka ulkena panjirimu. Aku tepalie ele iye 16 kite kite ningo wai ambolko Pita yu tapu teangei nimu. Heroteni Pita kinye tembo nimbe konopuna kili kili ltenderimu ulumu i tepa, Pasova Wai akumu oi omba pumbelo wali pele imbomanga kumbekereana wendo mepo ombo kot tendembo konopu lerimu.

⁵ Aku konopu lerimumunga Pita kano ka ulkena we perimu. Nalo Jisasinga ungumu pilko lombilingi imbomani Pita yu kolo ningo Gotendo konge enge ningo tendeko kau moloringi.

Enselemuni Pita ka ulkena wendo ltimu

⁶ Pita kano otilikondo Heroteni mepa wendo omba kot tendembalo wali kinye mele ipu leli uru perimu. Yu ele iye talonga imunana ka sen taloni ka toko mondoringi. Aku wali ele iye wemani ka ulke kere pulumu nokoringi.

⁷ Kano wali Pita perimu kanona Awilimunga ensel orumundo maa torumuna akuna omba angilerimu. Ne kano kiripina tuku pa terimu. Aku kinye enselemuni Pita kano lambona topalie makinjipe ola mondorumu. Kano tepalie enselemuni nimbei, “Welea makilko ola angiliwi,” nimu. I tepa nimu kinye Pitanga kina ka sen kanomu yunu moki lepa mainye purumu.

⁸ Kano wali enselemuni nimbei, “Nu wale pakoli pakokono nunge kimbo su talo mondowi,” nimu kano terimu. Kano terimu kinye enselemuni nimbei, “Nunge ali wale pakolimu pakokono na puro mele lombiliwi,” nimu.

⁹ Aku wali ensel kanomu tawendo purumu kinye Pita kano lombilerimu. Enselemuni terimu ulumu Pitani ulu paimbore teremonje nimbe naa lipa manjirimu. Pita mongo indi kumbure tero kau konopu lerimu.

¹⁰ Ele iye nokoko angileringina ongo pungolio talo tiko we ele iye nokoko angileringina ongo pungolio kombu sitina tuku puringi kano ain papena wendo oringili. Kano wali ain pape kere

pulu kanomu yunu nangape torumu. Kano pape kere puluna wendo pungolo aulkena puringili kinye ensel kanomuni yu tiye kolopa tepa nema ltimu.

¹¹ Kano wali Pitani paimbo terimu kano ulumu lipe manjirimu. I konopu lepalie nimbei, “Kinye na paa lipo mantiro. Iye Awilimuni yunge en-selemu na molonduna paa lipe mundumo. Juda imbomanga na kinye wendo ombalo ningo liko manjiringi uluma kinye King Herotenga kindo na tepa koinjo wendo ltimo,” nimu.

¹² I uluma lipe manjipelie kinye yu kano Marianga ulke purumu. Marianga malo Jon yunge imbi te kape Mak ningo tiringila. Imbo pulumu akuna konge teko moloringi.

¹³ Pita kano pumbelie nangape tawendo gaungau tirimu. Kano wali kongono ambo te imbi Roda, aku ambomu nari oromonje nimbe kanombai purumu.

¹⁴ Kano kinye ambo wenepo kanomuni Pitanga ungu pilipe imbi tipelie yu paa tono lakopa kolopalie nangape kano komu tindipe naa toli lkipe tukundo pumbelie imbo nombeya teko moloringi kanomando nimbei, “Pita kano omba ulke kere puluna tawendo angimo,” nimu.

¹⁵ Kano tepa nimu wali imbomani ningei, “Nu loi ltenoya?” ningi. Nalo aku teko ningi kape enge nimbe, nimbei kau nimu. Aku wali imbomani ningei, “Pitanga minimunje,” ningi.

¹⁶ Aku wali Pitani tawendo gaungau timbei kau tirimu. Kelko nangape kano tokolio yu kanokolio eno mini lteringi.

¹⁷ Aku wali Pita yuni yunge ki ola mundupe ungu molo nimu wali imboma ungu naa ningi. Aku wali yuni Awilimuni yu ka ulkena mepa wendo orumu kano uluma temane topa tirimu. Aku tepa nimbelie nimbei, “Jems kinye we Jisinga ungu pilko lombileli imbo akumando i nio unguma anjo ningo tieio,” nimbelie yu kombu tenga lupe purumu.

¹⁸ Otilikondo Pita kano ambe temonje ningo ele iyema eno mini lteko konopundo pilko tundingi.

¹⁹ King Herot kano kombu palinga Pita kororumu nalo tenga kanopa naa ltimu. Aku wali Pita tapu teko angileringi kano ele iyema ungu waltindirimu nalo enonga ningi unguma naa pilipe ltimu wali aku iyema toko kondangei, nimu.

King Herot kolorumu

Altopa King Herot kano Judia kombu wendo pumbe Sisaria nimbe kombu siti tenga pumbelie, wali te akuna molorumu.

²⁰ Herot kano Tair kombu imboma kinye Saidon kombu imboma kinye mumindili lakopa kolorumu. Nalo aku kombu siti lerimumanga moloringi imbomanga unguma pilkolio imbo mulimuli mare awini maku toko Herot molorumuna oringi. Akumunga kumbe leko eno lipe tapondopa kingimu kinye ungu nindipili ningo iye te kanoringi. Aku iyemunga imbi Blastus, yu Herotenga tukundo ulumanga kongono iye mulimulimu. Imbo akumani yundo Herot ningo ame tondoko lino kinye ame topa linonga ungumu pilipili kani niwi ningi. Aku

ambe telka eno kere langi ltingimu aku Herot yunge nokorumu kombumanga ltingi.

²¹ Blastus kano pumbe nindirimu wali Heroteni pilimbo nimbelle wai panjirimu. Aku wendo orumu wali, Herot yu yunge wale pakoli kamakomu pakopa Pol enge nilina pala molopalie imboma ungu nimbe tirimu.

²² Aku terimu wali imbomani ungu are ningo olandoko ningolio ningei, “I nimo ungumu gotere mele ungu nimo. Imbo iyerenga mele molo,” ningi.

²³ Aku wali Heroteni Gote imbi awili naa tirimuna Awilimunga ensel teni yu topa noirimu kani yu kano korowani norumu kinye kolorumu.

²⁴ Nalo Gotenga ungumu anjo yando palaku lepa imbo tukundo tukundo lipe anjo anjo pumbei kau purumu.

²⁵ Altoko Barnabas kinye Sol talo elo liko munduringina kou meko Jerusalem kombu tukundo ongo kongono kanomu pora tikolio wali altoko Antiok kombundo puringili. Aku pungili wali iye te imbi Jon yunge imbi te Mak aku iyemu kape waye liko meko puringili.

13

Barnabas kinye Sol talo kanoko likolio Gotenga kongonona wendo tiko munduringi

¹ Antiok kombu tukundo Gotenga ungumu pilko ipuki tiko lombilko moloringi imbomanga imunana Gotenga ungumu imboma mane tiringi imbo mare kinye Gotenga profet imbo mare moloringimanga imbima i tepa: Barnabas, Saimon (yunge imbi te Kilu), Sairini siti kombu iye

te yunge imbi Lusius, kelepa iye tenga imbi Manain (aku iyemu yu King Herot kinye molopa akorumu). Kelepa iye te Sol.

² Aku iyema eno Awilimunga imbi kapi ningo kere langi mi leko naa nongo we peringi. Aku wali Gotenga Mini Kake Telimuni iye akumando nimbei, “Sol kinye Barnabas talo na tieio. Nanga kongono enge nili te tendangili. Aku kongononunga nani kanopo lindu iye talo,” nimu.

³ Altoko kere mi leko naa nongo konge teringi kano uluma teko pora tikolio kinye Barnabas kinye Sol talo ki pala noikolio Gotenga kongonona wendo tiko munduringi.

Barnabas kinye Sol talo Saiprus kombu pungo moloringili

⁴ Barnabas kinye Sol talo Mini Kake Telimuni imbi topa wendo lipe mundurumu. Kano iye talo Selusia nimbe kombu siti tenga wendo puringili. Akuna molkolio kinye anjiko Saiprus nimbe kombu te nomu kuta imunana lerimu akuna no sip liko puringili.

⁵ Iye kano talo Salamis ningo kombuna wendo ongolio kinye akuna Juda imbomanga nombeya ulkemalio Gotenga ungumu ningo tiringili. Jon Mak nimbe aku iyemu kape elo tapombai waye moloringi.

⁶ Kombu no imunana lerimu kanomunga aku teko nilko anjikondo pungo welendo Pafos nimbe kombu tendo wendo oringili. Pafos kombu akuna Juda ala iye te kanoko ltendingili. Aku iyemunga imbi Ba-Jisas. Yu kolo toli iye profetemu.

⁷ Aku iyemu yu waliwali gavman nokorumu iye Sergius Paulus kinye nondopa molorumu. Sergius Paulus yu iye konopu peyo lelimu molorumu. Aku iyemu yuni Barnabas kinye Sol talo ungu nimbe mundupelie yu morona walio nimu. Aku ambe telka yu Gotenga ungu tukumemu pilimbei nimu.

⁸ Nalo Elimas kano ala iyemuni kano iye talo kinye opa pule torumu. (Liko manjeio, Ba-Jisasinga imbi te Elimas. Yunge imbimunga ungu pulumu ala iyemu.) Aku iyemu yuni gavman nokoli iyemu Jisasinga ungumu pilko lombileli ulu akumunga pipi timbei mongo kondorumu.

⁹ Nalo Sol Mini Kake Telimu pepa tengepeya tenderimu. Solonga imbi te Pol. Yuni Elimas enge nimbe kanopalie

¹⁰ nimbei, “Nu Satanenga malo! Ulu toya tolimanga palinga nu opa pule iyemu. Nu kinye ulu keru imbo lope ltendeli uluma kinye ungu kolo toli uluma pepa tengepeya teremo. Nu waliwali Awilimunga ungu paimbomu kelko liko topele toko kolo none tendeni kau tereno.

¹¹ Imunga kinye nu Awilimuni topili! Aku tembalo wali nunge mongo talo limbelo kani nu wali marenga melte manda naa kanonio. Enamunga pamu kape paa naa kanonio,” nimu.

Kano kinye Elimasinga mongona melema pali tumbulu torumu. Kano kinye yu ki ambolko meko pangei nimbe imbo te korombai tune tane andopa makai tenderimu.

¹² Gavman nokoli iye kanomuni i kano ulu kanopalie kinye yunge konopundo pilipe tenge tipe Jisas ipuki tirimu. Aku tepalie Awilimunga

ungu manemu pilipelie yunge konopundo mini purumu.

Pol kinye Barnabas talo Saiprus kombu tiye kolko wendo puringili

¹³ Pol kinye yunge waye moloringi imbo kanoma kinye Pafos kombu tiye kolko no sip liko nomu kuta wendo puringi. Aku tekolio Pamfilia nimbe kombu awili te lerimumunga tukundo Perga nimbe kombu tenga wendo oringi. Nalo aku wali Jon Mak yu kano waye andoringi iyema tiye kolopa Jerusalemendo yando orumu.

¹⁴ Kelko Pereka kombu liko yando munduko pungo kau molko Pisitia nimbe kombu awili te lerimumunga tukundo Antiok nimbe kombu siti tenga wendo oringili. Antiok kombu tukundo Israel imbomani Gote popo toringi wali elo kano Israel imbomanga nombeya ulke tenga tuku pungo mainye moloringili.

¹⁵ Kano kinye nombeya ulke nokoli iyemani Mosesinga mane ungumu kinye aku oi Gotenga nimbe munduli ungu nili iye profetemani toko panjiringi unguma kambu toringi. Aku tekolio Pol kinye Barnabas talo moloringilina ungu ningo mundukolio ningei, “Ango kame, eloni i imboma enge timbelo mele ungu mare noiko molongele lemo imbo ima pilengei ningo tielio,” ningi.

¹⁶ Kano teko ningi wali Poloni ola angilipelie ki pala mundupelie nimbei, “Eno Israel imboma kinye we imbo Gotenga imbi ambolko ola ltimele imbo akuma eno paa wamongo pileio!

¹⁷ Israel imbomanga Goteni linonga ara kaue kame kanopa ltimu. Imbo akuma Isip kombu

moloringi aku wali Gote yuni imbo akuma enge panjindipe imbo kalko liko manga awilimu molangei nimu. Kelepa imbo akuma kombu akuna enge paa awili nimumunga Goteni mepa wendo orumu.

¹⁸ Aku tepalie yuni imbo akuma poinye 40 tukundo kombu kapu wena kele topa nokorumu.

¹⁹ Goteni aku wali Kenan kombu maina imbo manga pupu kite yupoko moloringima topa mundupelie enonga maima yunge imboma kamukumu tirimu.

²⁰ I uluma pali poinye 450 akuna tukundo wendo orumu.

Aku uluma oi tepalie altopa Goteni yunge imboma nokoko teko leangei nimbe iye enge nili mare tirimu. Aku tepa iyema tilipe omba ombalie profet Samuel wendo orumu wali ulu kanomu kelerimu.

²¹ Aku wali imbomani eno nokopili iye kingire kanoko liko tiwi ningo konge teringi. Aku teko ningi wali Goteni Kis nimbe iye tenga malo Sol nimbe iye te kanopa lipe tirimu. Sol yu Benjamin ningo anda pupu peringi aku lapuna iyemu. Aku iyemu yu poinye 40 tukundo king kamako molorumu.

²² Kelepa Goteni Sol umbulu tipelie kinye Devit enonga king molopili nimu. Goteni Devit yundo nindirimu ungumu i tepa,

Nani Jesinga malo Devit kanopo lindu. Yu nanga iye paa moromo. Akumunga nani tepili konopu lembo uluma pali tembalu, *(1Sa 13:14)*
nimu.

²³ Akumunga Goteni Devitinga anda pupu talapena Israel imboma tepa lipili nimbe iye te kanopa lipe mepa wendo orumu. Aku tepalie Goteni oi aku tepa tembo nimbe mi lepa nimu mele terimu. Aku Devitinga manga pupuna kanopa ltimu iyemunga imbi Jisas.

²⁴ Jisas kongono pulu mondopa oi naa teli wali Jon Imbo No Ltindilini Israel imboma pali Gotenga ungumu nimbe tirimu. Yuni nimbei, 'Eno konopu topele tokolio no lieio,' nimbelle aku tepa nimbe tirimu.

²⁵ Aku tepalie yuni kongono tepa pora timbei wali i tepa nimu, 'Enoni na nari konopu ltemeleya? Na Gotenga kanopa lili iye Kraist molo. Aku iyemu yu akilio lepa ombalo. Aku iyemunga nani yunge kimbo su kamu manda pio tindimbo mele molo,' nimu.

²⁶ Ango kame, Abrahamenga lapuna malopili iyema kinye imbo lupe Gotenga imbi ambolko ola ltimelema eno i ungumu wamongo pileio! Goteni Jisasindo imboma teko lipuwi nimu ungumu linondo nimbe mundurumu.

²⁷ Nalo Jerusalem imboma kinye enonga kombu meli iyemani Jisas yu kanoko imbi naa tiringi. Oi Gotenga profet iyemani toko panjiringi unguma Israel imbomani Gote popo toromele wali kinye waliwalimanga kambu toko ningo tirimelema pimele nalo naa liko manjirimele. Nalo kelko Jisas yu toko kondoringi ulumuni kano unguma kere mepili ningi.

²⁸ Paimbo yu toko kondongei ungu pulu te naa kanoko ltenderingi nalo Pontius Pailateni yu we toko kondangei nindipili ningo yundo konge

teringi.

²⁹ Jisas yu kinye wendo ombalo ulu pali oi toko panjiringi aku uluma tekolio kinye yu unjo polopeyana mainye likolio ono kombu kou angana pungo noiringi.

³⁰ Aku teringi nalo Goteni yu kololi ulu pulumunga topa makinjirimu.

³¹ Aku terimu kinye wali pulumunga yu kinye waye koniye leko Galili pulu mondoko Jerusalem kombu tuku puringi aku imbomani kanoringi. Kinye kano imbomani kanoringi mele linonga Israel imboma ningo tilko andoromele.

³² Linoni eno i ungu tukume nimbo tirimolo. Linonga ara kaue kame kinye oi Goteni tembo nimbe mi lerimu aku uluma

³³ lino enonga kalko ltingi bakulumanga kere mepili nimu. Aku terimu ulumu Jisas topa makinjipe ola mondorumu ulumuni terimu. Aku terimu ungu tendekumula kunana bukumunga talo tipe ungumunga nimbei,

Nu nanga malo; kinye na nunge lanie moro, (*Sng 2:7*)
nimbe peremo.

³⁴ Paimbo Goteni yu naa purupili nimbe kololi ulumunga topa makinjirimu ulumundo kunana bukuna ungumu nimbei,

Nani oi Devitindo timbo nimbo mi leru aku mane ungu tukumema nu paimbo timbo, (*Ais 55:3*)
nimbe peremo.

³⁵ Aku tepa tendeku ungumunga kunana bukuna ungu te kape i tepa nimbe peremo:

Nuni nunge Iye Kake Telimu purupili ungu naa ninio. *(Sng 16:10)*

³⁶ Aku nimu ungumu Devitindo naa nimu. Oi Devit molorumu wali Devitini Goteni tewi nimu kongonoma pali tepalie yu kolorumu. Aku wali yunge lapali kinye ono teringi kinye yunge kangimu pururumu.

³⁷ Nalo kololi ulumunga Goteni topa makinjirimu aku iyemu naa pururumu.

³⁸ Akumunga nanga ango kame, nani eno liko manjengei nimboi tero ungumu i tepa: Ulu pulu kalaroma tiye kondopa komu tindili ulumu aku we aulke te molo nalo Jisas kinye kau ltemo ungumu eno nimbo tiro.

³⁹ Jisas terimu ulumuni kau imbo pali yu ipuki tingema Gote kinye tendeku tipe manda mon-dombalo. Nalo oi Mosesinga mane ungumuni imboma Gotenga imbo toya tolima manda naa mondombalo.

⁴⁰ Oi Gotenga profet iyemani ningi unguma eno kinye naa wendo opili kani enoni wamongo kele toko nokaio.

⁴¹ Aku ungumu i tepa,
Eno umbulu taka ungu nindili imboma i ungumu wamongo pileio! Nani eno molko punge walimunga eno tepa mini ltendepili ulu te tembo. Eno ningo tinge wali kape enoni aku ulumu ipuki naa tinge. Akumunga eno we andoko andokolio kinye kelko kolonge ningi,” *(Hab 1:5)*

nimbe Poloni i tepa nimu.

⁴² Pol kinye Barnabas talo Gotenga nombeya ulkemu tiye kolko wendo pungili puringili wali

imbomani altopa nendepa koro awilimunga ungu kanomu eno altoko ningo tielio ningo elo konge teringi.

⁴³ Nombeya kanomu pora nimu kinye pele imbo mare Pol kinye Barnabas talo elo lombili puringi. Aku Juda imboma kinye we imbo lupema konopu topele toko Juda imbomani popo toromele Gotenga imbi kapi ningi aku imboma kape peya puringi. Aku teringi wali Pol kinye Barnabas taloni imbo akumando Gote eno kanopa penga pilipili ningolio eno molko kondaio ningili.

⁴⁴ Kano kinye nendepa kano koro awili wendo orumu wali kombu siti akumunga imbo pali Awilimunga ungu pilingei ongo nombeya teringi.

⁴⁵ Imbo pana ongo nombeya teringi ulu kanokolio kinye Juda imbomani konopu keru panjiko Poloni ungu nimuma ungu taka tondoko nimbe kenjirimo ningo karaye teringi.

⁴⁶ Nalo aku wali Pol kinye Barnabas taloni ungu enge ningo ningili, “Jisasini yunge ungu enondo kumbe lepo paa nimbo tiembili nimbe tirimu. Nalo eno ungu naa pilimolo ningo enongano molopa puli ulumu eno manda naa limolo ningo moromele kani lino kombu lupe imboma kinye ungu kanomu mepo pumolo.

⁴⁷ Awilimuni linondo teaio nimu ungu nimbei,

Nani eno kombu lupe imbomanga pamu apuwe tiru.

Enoni mai kombumunga palinga imboma koinjo pangei aulkemu liko ondonge, *(Ais 49:6)*

nimu. Akumunga iltoni aku ulu terembolo,” ningili.

⁴⁸ Aku ungumu pilkolio imbo lupemani tono kolkolio Awilimunga ungumu wale pakoringi. Goteni waliwali koinjo molko kau pungei nimbe kanopa ltimu imbo palini Yunge ungu paimbomu ningo Jisas ipuki tiringi.

⁴⁹ Aku kinye Awilimunga ungu tukume kanomu kombumunga anjo yando pumbe palaku lerimu.

⁵⁰ Nalo Juda imbo kanomani Gote popo toromele ambo awili mare kinye kombu sitimunga iye awilima kinye ungu kondi toko olona mondondokolio Pol kinye Barnabas talo mindili liko tiengei ningi. Kano wali imbo awilimani Pol kinye Barnabas talo opa makinjikolio enonga kombuna makoroko wendo munduringi.

⁵¹ Aku teringi wali Pol kinye Barnabas taloni elonga kimbona kungupomu ga tiko mainye mundukolio elonga pulure molo ningolio aku teringili. Aku tekolio Aikoniam nimbe kombu tenga elo puringili.

⁵² Nalo Gotenga ungumu pilko lombilingi imbo kanoma paa tono kolko Mini Kake Telimu eno kinye molopa manda tepili moloringi.

14

Pol kinye Barnabas talo Aikoniam kombuna Awilimunga ungu ningo tiringili pungo moloringili

¹ Aikoniam kombu pungolio Pol kinye Barnabas talo akuna molkolio wali elonga oi terembele kano mele Juda imbomanga nombeya ulkena

tuku puringili. Ungu ningo paa kondoko munduringili kinye Juda imboma kinye Grik imboma kinye aku paa pulumu ongondoko olandoko ungu tukumemu pilko lombilingi.

² Nalo kolo torombele ningo Juda imbo mare elonga ungumu naa pilingi akumani imbo lupe kanoma teko mumindili kondoko ungu kondi toringi kinye imbo lupemani Pol kinye Barnabas talo konopu keru panjiringi.

³ Aku teringi wali Pol kinye Barnabas talo wai tulemunga Aikoniam kombu molkolio Awilimunga ungumu enge ningo ningo tiringili. Awilimuni imbomani yunge ungu tukumemu paimbo nengei nimbelie Pol kinye Barnabas talonga kindo ulu wengendelima kinye ulu tukume konopu leangei uluma teangili nimbe engemu tirimu.

⁴ Nalo kombu sitimunga tukundo imbo marenu Juda imboma kinye kopu tekolio molo ningo ungu naa pilingi. Aku wali imbo wemani Jisasinga kongono tipe munduli iyemanga ungumu pilko lombilingi. Akumunga kombu sitina moloringi imboma talo teko mokemake leringi.

⁵ Aku wali imbo mare Judama, mare imbo lupema, akuma kinye enonga kombu meli imboma kinye molkolio ningimuni Pol kinye Barnabas talo mindili liko tiko kouni toko kondongei ungu wai toringi.

⁶ Nalo aku tengei ningi ungu pilkolio Likonia nimbe kombu awili pungolio Listra kinye Derbe kombu siti talo akumunga tukundo lerimuna puringili. Aku kombu siti talonga nondopa lerimu kombumanga kape waye puringili.

⁷ Eloni ungu tukumemu akuna kape ningo para tiringili kala.

Pol kinye Barnabas taloni kano Listra kinye Derbe nimbe kombu siti talonga ulu wengendeli teringilina wendo orumu temanemu

⁸ Listra kombu akuna iye te kimbo kololimu molorumu. Oi anumuni merimu wali aku iyemu kimbo kololimu merimu. Aku iyemu yu walite kape aulke paa naa andorumu.

⁹ Aku iyemuni Pol nimu ungu pilipe molopalie Goteni yu tepa koinjo limbelo nimbe konopundo ipuki tirimu. Poloni iye akumu mongoni wamba kanopalie iyemu ipuki tirimu lepamo nimbe lipe manjirimu.

¹⁰ Imunga Pol yuni ungu enge nimbe ola nimbelie nimbei, “Ola angiliwi!” nimu. Iye kanomu puke topa ola angilipelie pulu mondopa aulke andorumu.

¹¹ Imbo maku toko angileringi kanomani Poloni neya aku terimu ulu kanokolio enonga Listra imbo unguna are ningo ningei, “Gotema imbo iye apuwe lenge. Akuma lino moromolona mainye onge,” ningi.

¹² Aku kinye imbomani pulu mondoko Barnabas kano gote Sus ningo imbi tiringi. Pol gote Hermes ningo imbi tiringi, ambe telka ungu pulu nimbe yuni nimu.

¹³ Sus ningo aku kolo gotemunga kuro ala ulkemu kombu sitina nondopa angilerimu. Aku kuro ala ulkemunga iye kuro popo tondoli teni kongi kao pelea mare kondipe tindima wili topa

nomina ltendepa au tipe kombu siti kere puluna mepa orumu. Ne kano kuro popo tondoli iyemu kinye imboma kinye akumani Pol Barnabas talondo kuro koiko langima kalko tendelemumu tingei teringi.

¹⁴ Nalo iye aposel talo, elo Barnabas kinye Pol taloni aku tengei teringi ulumu liko manjiringilimu aku Gotenga imbimu teko kenjindingei terelemele konopu lekolio elonga wale pakolima ora tokolio kinye imbomanga imunana lkiko pungolio ningilimuni ru ningo ningili,

¹⁵ “Imboma, i uluma ambe telka terelemele? Ilto iye talo kau, eno mele imbo talo. Iltoni enonga ungu tukumemu mendepo ombolio nimbili, enonga ulu pulu timborimbo imanga umbulu tikolio paimbo koinjo mololi Gote kinye konopu topele taio. Aku Gote yuni mulu mai talo tepa, nomu kutamu terimu. Nona tukundo ltemo melema kinye mai kinye mulu talonga ltemo melema pali terimu, yu pulu.

¹⁶ Oi Goteni kombu palinga imbomani enonga temolo konopu leringi uluma teangei nimu.

¹⁷ Aku teangei nalo yu paimbo moromo ningo liko manjengei nimbe uluma terimu kala. Yuni imboma Nani eno kondo kondoro mele kanangei nimbe eno muluna maindo lo tipelie kere imbo langi inie toko nangei waima tirimu. Eno kere penga awini tipelie eno tepa tonu kondoromo aku Goteni teremo,” ningili.

¹⁸ I unguma ningili nalo nombeya teko angileringi imbomani enonga melema kalko tendelemumu elo tingei kau teringi. Nalo ningo ningolio

ningili wali imbomani aku ulu tiye koloringi.

¹⁹ Altoko Juda imbo mare Antiok kinye Aikoniam kombu talonga molkolio oringi. Aku imbomani ne kano moloringi imbomanga konopundo ungu toko mondondokolio Pol toko kondaio ningi. Aku teringi kinye imbomani Pol kano kouni tokolio kunduko meko kombu tawendona wendo puringi. Pol yu kano topo kondomolo konopu leringi.

²⁰ Nalo Jisasinga lombili andoli imboma Pol yu lerimuna liko okoringi. Aku wali Pol yu kano makilipe ola angilipelie Listra taun tukundo purumu. Otilikondo iye kano talo aku kombu tiye kolkolo Derbe nimbe kombu siti tenga puringili.

Pol kinye Barnabas talo Siria kombu tukundo anjikondo yando oringili

²¹ Pol kinye Barnabas taloni Jisasinga ungu tukumemu Derbe nimbe kombuna ningo tiringili kinye imbo pulumu ungu pilko tenge tiko lombili andoli imboma moloringi. Pol kinye Barnabas taloni oi oringili kano kombumanga altoko yando yando oringili. Aku kombuma oringili mele i tepa: Listra ongolo Aikoniam ongolio Antiok wendo oringili.

²² Neya aku kombu siti tukundo Jisasinga lombili andoli imbo moloringima ningo enge tiringili. Imbo akuma Gotenga ungu tenge tiko Jisasinga ulu paimbomu kau teaio ningo tiringili. Aku tekolio wali ningili, “Lino Gote molopa kau puli kombuna tukundo pumili ulu umbuni pulumu paa memolo,” ningili.

²³ Pol kinye Barnabas taloni kere naa nongo mi leko konge tekolio Jisas ipuki tiko nombeya teringi imbomanga te te ningo tapu iyema kanoko imbi toko ltingili. Aku tekolio Gotenga ungumu pilko moloringi imbo palima Awilimuni nokopili ningolo yunge kindo noindiringili.

²⁴ Kelko kano iye talo Pisidia kombu anjikondo pungolo aku tekolio Pamfilia kombu wendo puringili.

²⁵ Aku kombuna tukundo Perga nimbe kombu siti tenga ungu tukumemu ningo tikolio Atalia kombu maindo puringili.

²⁶ Aku kombuna molkolio anjiko no sip liko Antiok kombu puringili. Aku kombuna tukundo Gotenga ungumu pilko lombilingi imbomani elo Gotenga kindo noindikolio neya aku teliko andoringili kongonomu teangili ningi kano. Neya aku kongonomu teko pora tikolio yando oringili.

²⁷ Antiok kombu wendo ongolio wali Kristen imbo moloringima liko nombeya teringili. Aku tekolio Goteni elo kinye terimu uluma pali ningo tiringili. Kelepa Goteni imbo lupemani yunge ungumu pilko lombilkolio tukundo wangei nimbelie ulu enge nili terimu aku unguma ningo tiringili.

²⁸ Aku teko ningolio neya aku Antiok kombuna Jisasinga lombili andolima kinye wali awini moloringili.

15

Kristen imbo awilima Jerusalem kombu nombeya teringi

¹ Kano wali Juda iye mare Judia kombu molkolio Antiok kombu maindo oringi. Aku Juda iyemani Jisas ipuki tiko moloringi imbo pupu lupemando ungu mane tiko ungu liko anjiko ningei, “Eno Mosesinga mane ungumuni nimo mele kangi pundu kopiko lieio. Aku ulu naa tenge lemo eno Goteni tepa koinjo naa limbelo,” ningi.

² Aku ungumunga Pol kinye Barnabas taloni iye oringima kinye ungu nendo yando ningili. Neya aku ungumunga Antiok kombuna Jisas-inga ungumu ipuki tiko moloringi kano imbo-
mani Pol kinye Barnabas talo kinye we imbo mare peya kopu teko liko Jerusalem mundungei kanoko ltingi. Jerusalem kombu pungolio wali tapu iyema kinye kongono tipe munduli iyema kinye neya aku ungumunga wamongo toropo toko nengei ningolio liko mundungei konopu leringi.

³ Gotenga imbo moloringi kanomani ne kano iyema aulke pangeimunga liko tapoko munduringi. Kano iyema Fonisia kinye Samaria aku kombumanga anjikondo pungo imbo pupu lupemani konopu topele toko Gotenga ungumu pilko ltingi mele ningo tilko puringi. I ungu ningo tilko puringimani imbo Jisasinga ungumu pilko lombilko moloringima tepa tonu awili kango kondorumu.

⁴ Imbo kanoma Jerusalem kombu wendo oringi kinye akuna kongono tipe munduli iye moloringi kinye tapu iye moloringi kinye we Gotenga imbo moloringi akumani nombeya teko eno kano pan-
jiko ltingi. Kano wali Pol kinye Barnabas taloni elo kinye Goteni terimu ulu kanoma pali ningo

tiringili.

⁵ Ningili aku wali Farisi ningo talape akumunga tukundo imbo mare Jisasinga ungumu pilko lombilingi aku imbomani ola angilipelie ningei, “Imbo lupemando ungu pilko lombileli akuma kangu pundu paa kopiko liengei nimbo oi Mosesinga mane ungu topa panjirimu aku ungumu lombilingei paa nimbo tiemili,” ningi.

⁶ Kano kinye kongono tipe munduli iyema kinye tapu iyemani neya aku ulu unbunimunga konopu tendekuna noiko aku ulumu moke teko kanongei liko nombeya teringi.

⁷ Aku wali ungu nendo yando paa tule kango ningo puringi. Kano wali Pitani ola angilipelie imbo kanomando nimbei, “Imbo ango kame, oi Goteni terimu kano uluma eno liko manjirimele. Imbo lupemani Gote yunge ungumu pilko lombilingei nimbeliemunga enonga imunana Goteni na kanopa lipelie imbo lupemando ungu tukumemu nimbo temboi nimu.

⁸ Imunga Gote yu imbo palinga konopu karomo iyemuni imbo akuma kinye ulu tendekumu tepa tukundo ltimu. Aku terimu ulumu lino lipe ondurumu ulumu i tepa: Yuni lino Mini Kake Telimu tirimu kano mele imbo lupema aku tepa Mini Kake Telimu tirimu.

⁹ Gotenga kumbekerena imbo lupe akuma imbo lupemare molo. Imbo akumani yunge ungumu pilko lombilingina yuni enonga konopuma tepa kake tenderimu.

¹⁰ Imunga kinye ambe telka enoni Gote manda manjirimeleya? Kinye enoni imbo ipuki tendeku tiringi lupemanga umbuni awili lomo

ltenderemele. Aku umbunimu lemope linoni kape molo oi linonga ara kaue kameni manda naa meringi kano telimu.

¹¹ Awili Jisas imboma nimbe kondorumunga kau Goteni lino kondo kolorumumuni lino kape imbo lupema kape lino pali tepa koinjo ltimumu, i konopu lepolio aku kangu pundu kopili ulumu teaio ungumu paa naa nemili,” nimu.

¹² Aku wali imbo pali kano taka liko molko Pol kinye talonga ningili ungu pilko moloringi. Pol kinye Barnabas taloni imbo lupemanga imunana ulu wengendelima kinye ulu tukume ltemo nilima Goteni elonga kindo tipe ningili unguma paimbo ltemo lipe ondombai terimu aku uluma pali temane toko ningo tiringili.

¹³ Kano ungu ningo pora tiringili kinye Jemsini ungu nimbei, “Imbo ango kame, na nio ungu pileio.

¹⁴ Goteni imbo lupema konopu lipe manjipelie imbo akuma kumbe lepa tepa tukundo lipe yunge imboma molangei nimo mele aku ungumu Saimononi lino nimbe timona pilimolo.

¹⁵ Oi Gotenga nimbe munduli ungu nili iye profetemani toko panjiringi ungumuni aku ulu ima enge tirimo. Aku i tepa,

¹⁶ Aku uluma omba pumbelo wali altopo ombo. Devitinga king moromo ulke awilimu tekiripe ltemo.

Nalo nani aku ulke kolo wangopo takopo enge tipo anjimbo.

¹⁷ Aku tepolio imbo lupema nanga nimbo alako tombomu kinye nanga Israel imbo pokore we molongema kinye

na koroliko morona wayema wangei nimbolio
tembo,
nimbe Awilimuni aku tepa nimu.

¹⁸ Yuni aku unguma paa koro oi pilengei nimbe
wendo mundupelie
aku nimu mele tembalo. *(Amo 9:11-12)*

¹⁹ Imunga nani i konopu lteo. Jisas ipuki tiringi
imbo lupema konopu topele toko Gote kinye
tukundo ongo molongema konopu umbuni lipo
naa tiemili.

²⁰ Nalo imbo lupe akuma lino kinye tendeku
tiko penga teko molangei nimbolio linoni imbo
akuma moromelendo pipia te topo mundupolio
linoni i unguma nimbo tiemili: Kolo toko imbo
kini wamoli gotemanga kere koiko tingema naa
naio. Aku teko koinge kere langima Goteni kalaro
mololi nimo. Ulu i kano kano ambiye wapu langi
noli ulu kalaroma naa teaio. Ari mele yokoli
pelima naa nongo yokoli we naa naio.

²¹ Paa koro oi wai tulemunga winjo Juda im-
bomani Mosesinga unguma meko kombu siti
palinga imbo lupema ningo tiringi. Juda imboma
Gote popo toromele wali nombeya ulkena ungu
kanomu yaka ningo kambu toko ningo pimele
kano. Imbo lupemani i pilko moromele liko
manjirimele. Akumunga eno kinye Juda imboma
kinye nendo yando konopu keru naa panjengei
nimbolio i ulu poko kau naa teangei nemili,”
nimu.

*Tapu iyemani Jisas ipuki tiringi imbo lupema
pipia toko tiringi temanemu*

²² Kano wali Jerusalem moloringi kongono
tipe munduli iyema kinye tapu iyema kinye

Gotenga imbo moloringi kanoma palini enonga iye marendo Pol kinye Barnabas talo kopu teko paio ningolio Antiok kombundo liko mundungei teringi. Aku tekolio iye talo kanoko ltingi. Iye tenga imbi Judas Barsabas. Tenga imbi Sailas. Iye aku talo Gotenga ungu pilko lombilko moloringi imbomani wale pakoringi iye talo.

²³ Aposelemani aku iyemando meko paio ningo pipia imu toko tiringi. Aku pipiana ungu ningo munduringi mele i tepa,

“Lino kongono tipe munduli iyema kinye tapu iyema linoni pipia imu eno imbo pupu lupe-mando topo tirimolo.

Eno kinye lino kinye Jisas ipuki tipolio Gotenga imboma moromolo.

Eno Antiok moromele imbo lupema kape Siria moromele imbo lupema kape Silisia moromele imbo lupema kape, eno molko kondaio.

²⁴ Imbo mare lino tiye kolkolio eno moromelena ongolio eno konopu teko bembo tiko umbuni teli ungu mare ningi temanemu pilerimulu. Nalo linoni pungo teaio nimulu ulure ongo naa teringi. Aku molo.

²⁵ Imunga linoni ya iye talo eno moromelena kanopo lipo tipo mundemili nimbo palini ee nimolo. Aku iye talo linonga konopu mondoli imbo angol Pol kinye Barnabas talo kinye ongele.

²⁶ Pol Barnabas kano iye taloni Jisasinga kongono terembo wali kolombolo unguire molo ningo Awili Jisas Kraistinga kongono meko andoko kau teko, wali mare pondeanga koloringili.

²⁷ Imunga linoni aku iye talo kinye kopu ten-depo iye talo waye tipo mundurumolo. Iye aku

talonga imbi Judas kinye Sailas talo. Aku iye taloni lemope enondo i ungu tendekumula ningo tingele.

²⁸ Mini Kake Telimuni lino tapondorumu wali eno kinye umbuni teli mane ungu awini naa panjemili konopu lerimulu. Imunga enoni ulu ima kau teaio nimolo.

²⁹ Kolo toko imbo kini wamoli gotemanga kuro koiko tingema naa naio. Yokoli tepa angili ari melema kinye yokoli we naa naio. Eno ambiye wapu langi noli aku uluma naa teaio. I uluma naa tenge lemo aku penga. Enge ningo molaio,” ningolio pipiamu tiko munduringi.

³⁰ Aku pipia toko tikolio munduringi kinye iye kanoma Jerusalem kombu tiye kolko Anjikondo maindo puringi. Akuna Gotenga imbo moloringi kanoma liko nombeya tekolio pipia kanomu tiringi.

³¹ Pipia kanomu kambu toko kanokolio wali i ungumu lino enge tirimo lepamo ningo eno tono paa enge ningo koloringi.

³² Judas kinye Sailas talo Goteni teremo uluma imboma ningo tiringili iye profet talo. Aku iye taloni Goteni imboma tapopa enge timbelo ningo yunge imboma ningo molaio ningo ungu awini ningili.

³³ Wali mare omba purumu kinye altopa Jisinga imbo akuna moloringi kanomani Judas kinye Sailas talo konopu ame topa lepili ningo elonga oi molkolio oringili kano kombu Jerusalem palio ningo liko mundungei teringi. Aku teringi kinye iye taloni linonga tapu iyema kinye iye aposelema kinye kanopambili ningili

³⁴ nalo altopa Sailas ya i kombuna molambo konopu lerimu.

³⁵ Pol kinye Barnabas talo Antiok kombu moloringili. Elo kinye we imbo awini kinye Gotenga ungu tukumemu ningo tikolo Awilimuni eno teaio nimu mele imboma mane tiringili.

Pol kinye Barnabas talo karaye teko lupe lupe puringili

³⁶ Wali mare omba purumu kinye altopa Poloni Barnabasindo nimbei, “Kombu taun pulumunga tukundo Awilimunga ungu tukumemu nimbo tir-imbulu kano. Kinye altopola aku kombu taunomanga iltonga ungu pilko ltingi imbo kanoma manda moromelenje kanolipo pambili,” nimu.

³⁷ Aku wali Barnabasini Jon Mak elo kinye waye lipe membai terimu kala.

³⁸ Nalo Jon Makoni elo Pamfilia kombu akuna oi mundupe tiye kolorumu. Elo kinye kongonomunga tepa pora naa tirimu. Imunga Poloni yu liko meko puwinga ulu yure konopu naa lerimu.

³⁹ Aku ulumunga Pol kinye Barnabas taloni ungu mele nale enge nili te tekolio lupe lupe puringili. Barnabas kano Jon Mak lipe meli no sip liko Saiprus kombundo puringili.

⁴⁰ Nalo Poloni Sailas kanopa lipelie pambili nimu. Aku wali Antiok kombu moloringi Gotenga imbomani Goteni elo nokopa kondopili ningi wali elo puringili.

⁴¹ Aku kinye Pol kano Siria kinye Silisia kombu talonga anjikondo pumbe Jisasinga imbo moloringima tepa enge tilipe purumu.

16

Timoti kano Pol kinye Sailas talo kinye waye purumu

¹ Pol kano Derbe kombu taun lipe yakondo mundupe Litra kombu taun wendo orumu. Aku wali lombili andoli iye te imbi Timoti, aku iyemu akuna molorumu. Timotinga anumu Juda ambomu. Yu Gotenga ungu pilipe lombilipe molorumu ambomu. Lapa Grik kombu iyemu.

² Gotenga ungu pilko Litra kinye Aikoniam kombu taun moloringi imbomani Timoti wale pakoko ungu pengama nindingi.

³ Poloni Timoti yu kinye waye opili konopu lerimu. Nalo Juda imbo pali aku kombuna moloringimani Timotinga lapa iye Grikimu ningo liko manjiringi. I ungu pulumunga Poloni Juda imboma tepa olo penga timbei, Timotinga kangu pundu kopipe ltenderimu.

⁴ Pol kinye waye andoringili kano iye poko kinye kombu taunomanga tenga tenga ningo oi wele Jerusalem kombu kongono tipe munduli iyema kinye tapu iyemani imbomani lombilengei pipia toringi kano unguma ningo tilko andoringi.

⁵ Aku ungu pilkolio Gotenga imbomani konopu talo naa leli Jisas ipuki paa tiringi. Aku teko enge ningo moloringi walimanga imbo koinjoma waliwali tukundo oringi.

Goteni mongo indi kumbuna Pol Esia kombu pupili nimbe lipe mundurumu

⁶ Aku wali Mini Kake Telimuni ungu tukumemu Esia kombu awilina tukundo naa ningo tengei nimumunga Pol kinye waye andoringi kano

iyema Frigia kinye Galesia kombu awilimanga anjikondo puringi.

⁷ Iye kanoma Misia kombu awili owena nondoko ongolio kinye Bitinia kombu awili tukundo pungei teringi. Nalo Jisasinga Mini Kake Telimuni kombuna tukundo naa pangei ungu kau nimu.

⁸ Imunga Misia kombu anjikondo pungo Troas kombu taunona puringi.

⁹ Troas moloringi wali ipu leli Pol kano mongo indi kumbu te terimu. Aku mongo indi kumbuna tukundo Masedonia kombu awili iye te yu molorumuna orumu. Iyemu akuna angilipelie yundo konge tepa i tepa nimu, “Nu Masedonia kombu ongolio lino tapowi,” nimu.

¹⁰ Altopa Pol kano mongo indi kumbu tepa pora tipe makilipelie lino kanorumu mele nimbe tirimu. Nimu ungumu pilipolio linoni Goteni lino alako topalie imbo akumando temane pengamu ningo tipengei nimu lipo manjirimulu. Lino kano Masedonia kombu pumilindo ipopa tepo uluma tumbi tirimulu.

Lidia nimbe ambo te konopu topele torumu

¹¹ Lino kano Troas kombu taun tiye kolopo no sip lipolio toya topa mai kopunge Samotres purumulu. Otilikondo kano Neapolis nimbe kombu taun tenga no sip lipo purumulu.

¹² Aku kombuna sip kano tiye kolopolio kimbo kongono tepo Filipai kombu purumulu. Aku kombumu Masedonia kombu tukundo kombu siti kiyendomu. Kombu akumu Rom imbomani eno liko moloringi. Aku kombuna lino wali mare molorumulu.

13 Juda imbomani Gote popo toringi Sabat wendo orumu wali kombu siti pape kere puluna tawendo pumbolio no omba puli kulendona wendo purumulu. Akuna lino kombu imbomani Gote konge teremele kombu penga te kanopo ltendemolo konopu lerimulu. Aku wali ambo mare akuna oi nombeya teko moloringi lemo. Aku wali lino kano ambo akuma kinye Jisasinga ungu nimbo timili mainye molorumulu.

14 Aku wali neya akuna Taiataira nimbe kombu siti tenga Lidia nimbe ambo lupe te molorumu. Aku ambomu yunge kou kongonomu lemo wale pakoli kungu kami topa kandolima maket terimu. Aku ambomu yuni Gote popo torumu. Awilimuni ambo akumu Poloni nimu unguma pilipili nimu.

15 Kano wali yu kinye yunge ulkena moloringi imboma pali no ltingi. Kano kinye ambo Lidia yunge ulkena lino waio nimbelle i tepa nimu, “Enoni na paimbo Awilimunga ungu pilipe lombileli imbore konopu lenge lemo nanga ulkena ongo molaio,” nimu. Aku tepalie lino yu kinye molamili kau nimu kani lino ee nimulu.

Pol kinye Sailas talo Filipai kombu taunona ambolko liko ka ulke panjiringi

16 Walite lino kano Gote konge temili kombundo purumulu kinye kongono kendemande ambo wenepo teni lino kane kane torumu. Aku balomu keru kuro tuku molorumuna terimu. Akumuni tope tirimu wali yuni ulu altopa tembaloma kanopa nimbelle yu nokoringi imbomanga kou pulumu ltindirimu.

17 Aku balomu yuni Pol kinye lino lombilipelle ungu ola are lakopa nimbelle nimbei, “Iye ima

lemo Gote paa olandopa iyemunga kongono iyema! Aku iyemani eno Goteni imboma tepa koinjo limbelo mele unguma ningo tirimele,” nimu.

¹⁸ Waliwalima aku ungumu kau nimu. Aku nimu ungumuni Pol tepa konopu umbuni tirimu. Imunga topele topa kanopalie keru kuromundo nimbei, “Jisas Kraistinga engemunga nani nu balomunga wendo ongo puwi nio,” nimu. Kano tepa nimu wali, walitikale keru kuro kanomuni balo tiye kolopa wendo omba purumu.

¹⁹ Balomu pulu ningi kano imbomani neya ulu kanokolio i teko liko manjiringi: Kinye lino yuni oi temo kano ulu naa tembalomunga lino kou manda naa limolo lepamo ningolio Pol kinye Sailas talo ambolko liko kunduko meli kombu siti nokoli iyema kot pilko moloringi penana wendo puringi.

²⁰ Kano tekolio Pol kinye Sailas talo Rom gavman nokoli iyema moloringina meko ongolio ningei, “Iye i talo aku Juda iye taloni linonga kombu sitina opa makinjirimbele.

²¹ Iye i taloni lino kinye manda naa teli ungu mare mane tirimbele. Lino Rom imboma nalo elonga lapali kolepalenga uluma paa teangei nimbele. Lino aku teko telemalanje Rom gavman lino kot tendelka,” ningi.

²² Kano kinye imbo penana we angileringi kanoma ongo liko popo tipungolio Pol Sailas talo tongei ungu ningi. Kano kinye Rom gavman kot pimelemani Pol kinye Sailas talonga wale pakolima ora toko ltendekolio ka mapuni altokola altokola mapu tangei ningi.

23 Aku ulu tekolio Pol kinye Sailas talo ele iye-mani ka ulkena toko tuku munduringi. Ka ulke nokorumu iyemundo wamongo nokondoko tapu tewi ningi.

24 Kano iyemuni aku ungu pilipelie paa ka ulke kiripi tukundona pumbe panjirimu. Elonga kimbo talo unjo kolomongo tiriyemanga tuku mundengili nimbelie lok topa ingi tirimu.

25 Aku wali ipu leli amburume tuku Pol kinye Sailas talo Gotendo konge tekolo kunana ningo moloringili. Kano ningili unguma we kano ka imboma pilko moloringi.

26 Kano kinye mini ltendepa parambala awili kangore terimu. Parambala kanomu paa enge lakopa nimu ulumuni ka ulke ambolorumu ponga kinye timuma lokelake terimu. Kano wali ka ulke kiripi nangape kanoma pali lokelake teko nangape toko leko puringi. Aku wali ka ulkena tuku moloringi imbomanga ka sen moko toringi kanoma yunu omba wendo wendo purumu kinye imboma mini lteko we mololiko puringi.

27 Kano kinye ka imboma nokorumu kano iyemu makilipelie ka ulke kiripi nangape kanoma nambu topa lelipo purumuna kanopalie yuni ka imbo kanoma oi kowa punge lepamo konopu lerimu. Aku wali yuni yunge loi geleanu lipelie yu yunu topa kondombai terimu.

28 Nalo aku ulu tembai terimu kinye Poloni ru nimbelie nimbei, “Lino pali we moromolo kani nu nunu toko naa kondowi,” nimu.

29 Kano kinye ka ulke nokorumu iyemuni imbo tendo tipe mendeko owi nimu. Aku lipelie tukundo lkipe pumbelie pipili kolopa

pungu pungu nilipe Pol kinye Sailas talonga kumbekerena yu topa mundurumu.

³⁰ Kano tepalie Pol kinye Sailas talo tukundo kiripimunga mepa tawendo ombalie nimbei, “Iye talo, na ulu ambelemu tembo wali Goteni na tepa koinjo limbeloya?” nimu.

³¹ Aku iye taloni ningili, “Nu iye awili Jisasinga temanemu paimbo ltemo ninio lemo Goteni nu tepa koinjo limbelo. Nu kinye nunge ulkena moromele imboma aku ulu teaio,” ningili.

³² Aku teko ningolio Pol kinye Sailas taloni Awili Jisasinga temane pengamu ka ulke nokoli iyemu kinye yunge ulkena moloringi imboma palindo ningo tiringili.

³³ Paimbo amburume tuku moloringi nalo ka ulke nokorumu iyemuni Pol kinye Sailas talo mepa pumbe elo ka mapu toringi kolo urumanga kulumie tondorumu. Kano wali yu kinye yunge imboma waye no ltingi.

³⁴ Aku wali pele ka ulke nokorumu kano iyemuni Pol kinye Sailas talo yunge ulke mepa pumbe kere langi nangili tirimu. Jisasinga ungumu pilko likolio ka ulke nokorumu iyemu kinye yunge lapumu kinye tono lakoko koloringi.

³⁵ Otilikondo otili oi Rom gavman kot pimelemanmani enonga ele iye marendo kano iye talo we wendo pangili liko munduwi ningo ungu ningo munduko ka ulke nokorumu iyemundo aku teko ningi.

³⁶ Kano wali ka ulke nokorumu iyemuni Polondo nimbei, “Kot pimelemanmani elo we liko munduwi ningo ungu te aku teko ningo

mundunge kani elo konopu ame topa lepili palio,”
nimu.

³⁷ Nalo Poloni ele iyemando nimbei, “Ilto Rom kombu mai pulu iye talomu imbomanga kumbek-
erena ka mapu toko ka ulke panjinge kanomu
eno alowa teringi. Kinye kelko ilto kano lopeke
tepo pambili ningolio ningeya? Enoni ulu keru
paimbo tengelenje ningo oi kot kape naa ten-
denge kanomu. Ilto aku tepo naa pumbolo.
Aku iyema enongano ongolio ilto liko wendo
mundeio,” nimu.

³⁸ Ele iye kanoma pungolio Rom gavman kot
pimele kanomando Poloni nimu ungu pungo
ningo tiringi. Kano kinye iye kanomani Pol kinye
Sailas talo Rom kombu mai pulu iye talo ka mapu
toringi lemo pilkolio wali eno pipili koloringi.

³⁹ Imunga kano iyema ongolio Pol Sailas
talondo teringi ulumando ongo kondo kolkolio
Pol Sailas talo ka ulkena wendo likolio meli
pungo kombu sitimu tiye kolko wendo palio
ningo waltindiringi.

⁴⁰ Kano kinye ka ulkena wendo ongolio Lidia
nimbe kano ambomunga ulkena altoko puringili.
Akuna Jisasinga ungu pilko lombilko moloringi
imbo mare kinye nombeya tekolio imbo akuma
ningo enge tiringili. Aku tekolio elo kano Filipai
kombu tiye koloringili.

17

*Pol kinye Sailas talo Tesalonaika kombu taun
pungo moloringili*

¹ Pol kinye Sailas talo Amfipolis kombu taun
kinye Apolonia kombu taun anjikondo pungolio

Tesalonaika kombu taun wendo puringili. Aku kombu sitina Juda imbomanga nombeya ulke te angilerimu.

² Pol kano yunge oi teremo mele nombeya ulke kanona tuku purumu. Aku wali Juda imbomani Gote popo toromele wali yupoko akuna Poloni Gotenga oi toringi bukuna peremo ungumu wendo lipe anjipe

³ Kraist aku iyemu Goteni paimbo umbuni mepa kamukumu kolopalie kelepa koinjo pumbe makilipe molopili nimu ungu pulumu paa wamongo pilko ee nengei nimbe tipelie mane tirimu. Yuni nimbei, “I Jisas eno nimbo tiro aku iyemu lemo, yu Gotenga kanopa ltimu iye Kraist,” nimu.

⁴ Aku tepa nimu wali Juda imbo mareni Polonga nimu ungumu pilkolio ongo Pol kinye Sailas talo kopu teringi. Grik imbo awini paimbo Gotenga popo tondoko teringi aku imboma kinye enonga ambo awili muli muli awini elo kinye ongo kopu teringi.

⁵ Nalo Juda imbomareni Pol kinye konopu kerileringi. Aku tekolio penana we angileringi iye kerimare likolio manga pupu te wamokolio opa makinjiringi. Aku ulu teliko Pol Sailas talo koro liko Jeson nimbe iye tenga ulke lkiko puringi. Aku Juda iyemani Pol kinye Sailas talo imboma angileringindo meko wendo onge teringi.

⁶ Nalo iye talo naa kanoko ltenderingi. Imunga Jeson kinye Jisasinga ungumu pilko lombileringi imbo mare kunduko meli kombu siti nokoringi iyema moloringina meko puringi. Aku ulu teringi imbomani ru ningolio ningei, “Kombu palinga tukundo ulu mongo mongo kondoliko andokolio

iye talo ya i kombuna kape oringili.

⁷Jesoni aku iye talo yunge ulkena noipe peremo. Imbo akumani palini linonga iye kamako Sisarani teaio nimu unguma naa tekolio, Jisas ningo king iye te lupe moromo nimele,” ningi.

⁸Imbo angileringima kinye kombu siti nokoringi iyemani aku ningi unguma pilkolio eno paa mini lteringi.

⁹Kano wali Jeson kinye iye liko meko oringima kinye iye kanoma kot pame teko eno paio ningi.

Pol kinye Sailas talo Beria nimbe kombu siti tenga puringi

¹⁰Ipu lerimu wali Kraistinga imbomani Pol kinye Sailas talo liko Beria kombu lopeke teko munduringi. Akuna wendo ongolio Pol kinye Sailas talo Juda imbomanga nombeya ulkena tuku puringili.

¹¹Beria imboma, eno Pol kinye Sailas taloni ningili unguma pilingei konopu mondoringi. Aku kombu moloringi Juda imbomani waliwalimanga aku ningili unguma paimbonje ningo kanoko ltendengei Gotenga ungumu kambu tiltiko koroko kanoko mane liko, imbo pengama moloringi. Nalo Tesalonaika imbomani aku ulu naa teringi.

¹²Beria kombu moloringi Juda imbo awini Jisasinga ungumu pilko lombileringi. Grik imbo awini, ambo muli mulima kinye iyema kinye Jisasinga ungumu pilko lombileringi kala.

¹³Nalo Tesalonaika moloringi Juda imbo kanomani Pol kano Beria kombu Gotenga ungumu nimbe tirimo ningina pileringi wali eno kape akuna ongolio Beria kombu imbo we

angilingima teko mumindili kondoko Pol kinye Sailas tongei ningo opa pulu polko makinjingei teringi.

¹⁴ Imunga Kraistinga imbomani Pol kano walitikale liko nomu kuta kulendo kombundo munduringi. Nalo Sailas kinye Timoti talo Beria kombu we moloringili.

¹⁵ Pol ltingi kano iyema yu kinye waye Atens kombu siti puringi. Kelko aku iyemani Sailas kinye Timoti talo moloringilina ungu te Poloni nimbe mundurumu meko yando oringi. Aku nimbe mundurumu ungumu i tepa, “Na morona welea walio,” nimu.

Poloni Atens kombu imboma ungu nimbe tirimu

¹⁶ Pol kano Atens kombu Sailas kinye Timoti talo orombelenje nimbe nokopa molorumu. Atens kombu sitina tukundo kolo toli gote mele imbo kini wamoli mele pulumu tengepeya terimuna kanopalie umbuni kolorumu.

¹⁷ Aku wali nombeya ulkena yuni paimbo Gotenga popo tondoli Grik imboma kinye aku Juda imboma kinye ungu alowa tepa ungu nimu. Yuni waliwalima nombeya teli kombuna purumu wali, imbo ongo moloringima kinye ungu nendo yando ningila.

¹⁸ Paimbo ulumu koroli manga pupu taloni Pol yu kinye ungu mele nale teringi. Aku manga pupu tenga imbi Epikurian. Manga pupu tenga imbi Stoik. Aku manga pupumunga iye mareni ningei, “Iye ungu lalo nili iyere ltemo. Yuni ambele ungumu nimbei nimonje,” ningi. Nalo Poloni Jisas kolopalie makilerimu ungu temane

pengamu nimbe tirimuna pilkolio iye mareni ningei, “Yuni gote lupe marenga ungu nindili none teremo,” ningi.

¹⁹ Kano kinye Pol kano kaunsil mele manga pupu te nombeya teko moloringina meko puringi. Aku manga pupumunga imbi Areopagus. Aku manga pupumuni ningei, “Nunge mane ungu koinjomu imboma ningo tilko andorono mele aku ungumu pilemili wamongo ningo tiwi.

²⁰ Nuni koinjo unguma meko oniomu lino pilipo tundurumolo. Ya i ungu koinjomu lino paa pilemili niwi,” ningi.

²¹ (Atens kombu mai pulu imboma kinye akuna moloringi imbo lupema palini ungu koinjo wendo oromoma pilemili ningo kau molkolio ungu kanoma nendo yando ningi. Aku ulumu paa konopu mondoringi.)

²² Kano wali Pol kano Areopagus ningo kaunsil nombeya teko moloringi kano iyemanga kumbek-erena ola angilipelie nimbei, “Eno Atens kombu imboma, nani eno kolo toli gote popo toromele ulu palimanga wale pakoko pipili koromelena kando.

²³ Na enonga kombu sitina anjikondo pumbolio enonga popo tondoromele melema kanopolio wali neya aku lipo manjindu. Aku andopolio wali nani alta polo te kape kanondu wali ungu ima toko mondoringi lemo ‘gotere lino naa lipo manjirimolo nalo yundo we popo tondoromolo’ ningo toko panjiringi. Nani niope aku Gotendo nio.

²⁴ Aku Gote yuni mai kombu undukana tepa, akuna tukundo ltemo melema kape pali tepa panjirimu. Yu mulu mai talonga Iye Awilimu.

Yu ulke tempel wengendeli imboni takoromelemanga naa moromo.

²⁵ Aku Gote, imboma koinjo mololiko kere popo toromelemanga mele lupe lupema palinga Gote yu kau. Yu melte naa ponjirimo, ambe temona imbomani yu tapangei nimele.

²⁶ Goteni kaue iye te kalopa lipili nimbelie imbo palima terimu. Aku tepalie imboma kombumanga pali molangei nimbelie, yu yunu imbomanga waima nimbe panjipe imbo talape lupe lupe molonge maima owe torumu.

²⁷ Goteni imbo palini yu koroko kanoko ltendangei nimbe aku ulu terimu. Nalo yu lino te te kinye tule tepa naa moromo.

²⁸ Lipe manjili iye te oi i tepa nimu: 'Yu moromomunga lino aulke andopo koinjo moromolo. Yupe linonga Gote,' nimu. Aku tepa enonga kunana nimele iye maren i oi i teko ningi, 'Lino Gotenga bakuluma,' ningi.

²⁹ Lino Gotenga bakuluma moromelena yu imbomani kini wamoli mele te aku konopu paa naa leaio. Yu pe kou gol mele kape molo. Kou silva mele kape molo. Imbo kou wamoli mele kape paa molo.

³⁰ Paa koro oi imbomani Gote naa liko manjiringi. Paimbo Goteni eno teringi uluma kanorumu nalo unguare apipi naa nimu. Nalo kinye Goteni imbo palindo nimbei, eno konopu topele taio nimu.

³¹ Aku ambe telka, Goteni imboma pali kot tendembai wai te panjirimu. Goteni aku ulu tembalo iyemu koro oi kanopa lipe kot toya toli tendepili nimu. Iye akumu ono kombuna topa makinjir-

imu aku ulumuni imbo palindo neya aku ulumu Goteni iye kanomu kanopa ltimu paimbo nimbe lipe ondorumu,” nimu.

³² Imbo kanomani Jisas ono kombuna topa mak-injirimu nimu ungu pilkolio wali imbo marení kolo toromo ningo ungu taka tondoringi. Aku teringi nalo marení ningei, “Lino nunge nino ungu wambo pilemili altoko walite niwi,” ningi.

³³ Aku ningi kinye Pol kano imbo akuma tiye kolopa yu purumu.

³⁴ Nalo imbo marení Pol yuni nimu ungumu pilkolio wali paimbo nimo ningo yu kinye kopu teringi. Ungu pilko lombilingi imbomanga iye tenga imbi Dionisius, aku iyemu yu Areopagus kaunsilimu tukundo molorumu. Ungu pilerimu ambo tenga imbi Damaris. We imbo mare kape Polonga ungu pilkolio yu kinye kopu teringi.

18

Poloni Korin imboma ungu nimbe tirimu

¹ I kano ulumu pora nimu wali pele Pol kano Atens kombu tiye kolopa Korin kombundo purumu.

² Aku kombuna Juda iye kanopa ltenderimu, aku iyemunga imbi Akwila. Yu Pontus kombu meringi. Yunge omenu Prisila. Oi Itali kombu molkolio, nalo Rom gavman nokorumu iye awili Klodiusini Rom kombu moloringi imbo Judama tiye kolko konoko paio nimuna elo konoko oringili. Pol kano aku imbo talo kanombai purumu.

³ Pol kano imbo aku talo kinye molopalie wali eloni yunge oi mulu 3 ulke kunu wamopa terimu

kongono tendekumu teringilina kanopalie imbo aku talo kinye kongono terimu.

⁴ Juda imbomani Gote popo toromele wali-manga yuni waliwali Juda imbomanga nombeya ulkena pumbe imboma kinye nendo yando ungu tomboloringi kau. Aku wali yuni Juda imboma kape Grik imboma kape wayema Jisas ipuki tiengei nimbe tepa konopu topele tondoro kiye kiye terimu.

⁵ Sailas kinye Timoti talo Masedonia kombu molko tiye kolkolio ongo Pol kinye kopu teko Korin kombu moloringi wali Poloni ki kongono kelepalie Juda imboma Jisas Goteni imbi topa kanopa ltimu iye Kraist moromo nimbe tirimu kau.

⁶ Nalo Juda imbomani Pol yunge nimu ungu manemu pilko naa likolio ungu taka tondoringi. Aku teringimunga Poloni manda lepa yunge wale pakoli ambolopa tanda tanda tipelie wendo molangei nimbelie terimu. Aku tepalie yuni imbo kanomando nimbei, “Nani eno Gotenga ungu tukumemu nimbo tindu nalo eno naa pilimili nimele. Akumunga Goteni eno altopa tomo lemo enonga tenge. Kinye nani imbo lupemandu nimbo tipumboi,” nimu.

⁷ Pol kano nombeya ulkemu tiye kolopa Taitus Jastus nimbe iye tenga ulkena tuku purumu. Aku ulkemu nombeya ulkena nondopa angilerimu. Aku iyemuni paimbo Gotenga imbi ambolorumu.

⁸ Nombeya ulke kanomunga nokorumu iye Krispus kinye yunge ulkena waye peringi imboma aku Iye Awili Jisas Gotenga kanopa lili iye Kraist moromo ningo Polonga ungumu pilko lom-

bilingi. Korin kombu moloringi imbo mare awini kape Polonga ungumu paimbo ltemo ningo pilkolio ipuki tiko no ltingi.

⁹ Ipu leli Pol kano mongo indi kumbu terimu. Aku mongo indi kumbuna Awilimuni yundo nimbei, “Nu pipili naa kolowi. Imboma kinye ungu we ningono, nanga ungumu ningo tiwi.

¹⁰ Na nu kinye moromunga imbo teni nu manda naa tonge. I kombu molani aku ambe telka nani tepo limboi tero imbo awini kombu sitina moromele,” nimu

¹¹ Poloni Gotenga ungumu imboma ungu mane tipe molopili poinye te kinye oli kite talo pakera omba purumu.

Pol kano Galionga kumbekerena meko pungo kot tenderingi nalo Gotenga nimu kano ungumu paimbo kere merimu

¹² Grik nimbe kombu akumunga gavmanenga Galio nimbe iye kiyendo molorumu wali Juda iyemani wai tokolio Pol kano ambolko liko kotena meko puringi.

¹³ Aku tekolio ningei, “Iye imuni imboma lino Juda imbomanga Gote popo toromolo mele naa nimbe tili nalo yuni tetepa nimbe timo,” ningi.

¹⁴ Poloni ungu mare nimbei terimu nalo Galio yuni Juda imbomando ungu mare nimbei, “Enoni yu ulu keri mare terimu nilimalanje nani enonga nilimala ungumu manda pilka.

¹⁵ Nalo enoni nimele aku ulumape ungu mongoma kinye imbo imbimanga ungu waltindirimele. Aku ungumu enonga ungu manemunga ungu mele nalemu meko oromele.

Imunga aku ulu mongomu enono lapiko ningo amenge teaio. Na iye kot pilipo iyemu naa molombo,” nimu.

¹⁶ Kano tepa nimbelie imbo kanoma kot kombumu Galioni makoropa wendo mundurumu.

¹⁷ Kano terimu kinye we Grik angileringimani Juda nombeya ulkemu nokorumu iye nomi Sostenes nimbe Juda iye te ambolko ltingi. Aku kano iyemu Galionga kumbekere kot kombuna koipe toko mapu toringi. Nalo aku teringi ulumu Galioni enonga tenge konopu lerimu.

Pol kano Antiok kombundo yando orumu

¹⁸ Pol kano Kraistinga Korin kombu moloringi imboma kinye wali awini molorumu. Kelepa Siria pumboi nimbe imbo kanoma tiye kolopalie Senkria taun nomu kulendona purumu. Akuna Pol kano yunge pinyendi pororumu. Aku terimu ulumuni Gote kinye enge nimbe mi lerimu ulumu imboma lipe ondorumu. Kano pora tirimu wali Prisila kinye Akwila talo yu kinye waye pungo no sip liko Siria nimbe kombu pungei puringi.

¹⁹⁻²¹ Aku teko pungolio Efesus taun wendo puringi. Pol yu kano akuna molopalie wali Juda imbomanga nombeya ulkemunga tuku pumbelie Juda imboma kinye Kraistinga ungumu nimu. Imbo akumani yu eno kinye ina molamili ningi nalo Poloni molo nimu. Pol kano aku imboma tiye kolopa pumbei wali nimbei, “Goteni puwi konopu lemo lemo aku eno moromelena altopo ombo,” nimu. I tepa nimbelie kinye yu kano Prisila kinye Akwila talo Efesus molangili tiye kolopa no sip lipe yu purumu.

²² Pol kano Sisaria kombu wendo pumbelie Kraistinga imbo Jerusalem moloringima kano pumbe ponenge ltendeli unguma nimu. Aku unguma nimbelle altopa Pol kano Antiok kombu purumu.

²³ Aku kombuna Jisasinga imboma kinye wali awini molopalie kelepa kano kombu tiye kolopa Galesia kinye Frigia nimbe kombu awili talonga anjikondo purumu. Yuni anjikondo purumu kombu aku talonga tuku lerimu kombu taunomanga ipuki tiko moloringi imboma kanopumboi nimbe enge tilipe purumu.

Apolos nimbe iye te Efesus kinye Korin kombu talonga ungu nimbe tirimu

²⁴ Pol aku tepa andorumu kinye Juda iye te imbi Apolos, yu Efesus kombu orumu. Yu kombu siti awili Aleksandria akuna meringi. Yu skul tepa Gotenga oi bukuna toko panjiringi ungumanga iye turu tolimu.

²⁵ Yu Awilimunga ungu temanemu ningo tiko mane tiringina pilerimu iyemu. Yu Jisasinga temane pilerimu mele imbomando paa nimbo timboi konopu tondolomu lepalie nimu. Nalo kokele pilipelie yu imbo no ltindili Jononi no ltindirimu mele kau no ltimu.

²⁶ Apolos nimbe aku iyemuni Juda imbomanga nombeya ulkena yu pipili naa kolopa ungu enge nimbe pulu polopa nimu unguma Akwila Prisila taloni pileringili. Aku wali yu liko meko elonga ulkendo pungolio Gotenga uluma yu wamba pilipili ningo tapoko imbo tondoringili.

²⁷ Aku wali Apolos kano Grik kombu pumbei terimu kinye Jisasinga lombili andoli imbo mani yu tapingi. Pumbei terimu kombu akuna Jisas ipuki tiko moloringimando pipia toko tikolio ningei, “Iye imu panjiko lieio,” ningi. Aku imboma Jisasinga ungumu pilko lombilko ipuki tiringi. Aku teringi ulumu Gotenga imbo we kondo kololi ulumuni kau teringi. Apolos yuni aku kombu wendo pumbelie wali Goteni kondo kolopa taporumuna Jisas ipuki tiringi imbo akuma paa lakopa taporumu.

²⁸ Imbo palinga kumbekerena Juda imbomanga ungumu nimbe maindo mundurumu. Oi toko panjiringi bukuna Gotenga ungumu wendo lipelie yuni Jisas Gotenga imbi topa kanopa ltimu iyemu moromo nimbe moro tondorumu.

19

Pol Efesus kombu ungu nimbe tirimu

¹ Apolos kano Korin kombu molorumu kinye Pol kano lama aulkena pumbe Efesus kombu wendo orumu. Aku kombuna Gotenga ungu pilkolio kokele tukundo oringi imbo mare kanopa ltenderimu.

² Aku imbomando ungu waltindipe i tepa nimu, “Eno Gotenga ungumu oi pilko likolio wali Yunge Mini Kake Telimu ltingiya,” nimu.

Aku wali imbo akumani ungu pundu toko ningei, “Eno paimbo Gotenga Mini Kake Teli nimbe ungu kape walite naa pimolo,” ningi.

³ Aku teko ningi wali Poloni ungu waltindipelie nimbei, “Eno no ambele pupumunga ltingiya?” nimu.

“Aya, Jononi imbo no ltindirimu mele aku tepo lino no ltimulu,” ningi.

⁴ Kano wali Poloni nimbei, “Jononi imbo no ltindirimumuni imboma konopu topele tokolio no liengei nimu. Nanga umbulkondo orumu iye konopu mondoko ipuki tieio nimu. Aku iyemu yu Jisas,” Pol aku tepa nimu.

⁵ I kano ungu pilkolio wali imbo kanoma Iye Awili Jisasinga imbina no ltingi.

⁶ Poloni yunge ki kano imbomanga pala noirimu kinye Gotenga Mini Kake Telimu kano imbomanga konopundo orumu. Kano terimu kinye imbo kanomani Gotenga nimbe munduli ungu para tiko imbo ungu lupe lupe oi naa pilelima pulu mondoko ningi.

⁷ Iye ki yupoko mele akuna Mini Kake Teli likolio moloringi.

⁸ Pol kano Juda imbomanga nombeya ulkena tuku pumbelie Gote iye kamako king molopa imboma pali nokopa tepa limbelo mele ungumu pipili naa kolopa enge nimbe, nimbe tirimu. Juda imboma paa pilko paimbo nengei nimbe oli yupokonga tukundo aku tepa nimu.

⁹⁻¹⁰ Nalo Juda imbo mare enonga oloma kou mele polopa nimu unguma pilko ipuki naa tiringi. Aku Juda imbomani Jisasinga imbomani Gote popo toromele ulu pulumanga ungu keru mare nindiringi. Imunga Pol kano imbo akuma tiye kolopa lombili andoli imboma lipa mepa Tiranusinga ungu ningo skul teringi ulkena purumu. Akuna Pol kano poinye talonga tukundo imboma waliwalimanga ungu nimbe tirimu. Aku tepalie, yunge kongono terimumunga langi

mongo merimumu aku Esia kombu tukundo moloringi Juda imbo kape Grik imbo kape palimani Awili Jisasinga temanemu pilingi.

Skeva nimbe iye popo tondolirenga malopili keru kuro wangoli iyereni torumu

¹¹ Goteni Pol lipe tapondorumu kinye Gotenga enge ambolopalie Poloni ulu wengendeli paa tiperipe mare terimu.

¹² Mare i tepa terimu. Pol kongono tembaindo maminye panjirimuma imboma tirimu kinye liko meli pungo kuro torumu imboma lope tenderingi kinye enonga kuro torumuma pora nimbe enonga konopuna kuro keru moloringima ongo wendo puringi.

¹³⁻¹⁴ Nalo Juda imbo mareni kape imbomanga keru kuroma manda makoroko ltenderemolo ningo andoringi. Skeva nimbe iye tenga malopili iye kite yupoko pakera aku ulu teliko andoringi. (Skeva nimbe aku iyemu yu Juda imbomanga iye popo tondoli kiyendumu molorumu.) Iye Awili Jisasinga imbina keru kuroma makoroko ltengei manda manjiringi. Aku ulu tengei teringi wali kuro kerimando ningei, “Poloni nimo aku tendeku Jisasinga imbina nani nundo nio, kuro keru nu wendo ongo pa!” ningi.

¹⁵ Aku teko ningi wali kuro kerireni Juda iye akumando nimbei, “Na Jisas kinye Pol talo imbi pio nalo enope naimeloya?” nimu.

¹⁶ Kano kinye keru kuro wangorumu kano iye-muni ne kano Juda imboma angileringina po nimbe nendo lepa iye kanopoko tombai terimu. Ne kano iyema lipe ongondopa yu paa enge

lakopa nimu. Yuni iye kanopoko topa pu tondopa enonga wale pakolima ora tondopa ltenderimu. Aku terimu kinye ulkemunga wendo kowa lkiko yokoli pakoko eno puringi.

¹⁷ Kano wali Efesus moromele Juda kape Grik kape aku imbomani i terimu ungumu palini pilkolio pipili koloringi. Aku tekolio Iye Awili Jisas imbomani yu wale pakoko yunge imbimu ambolko olando mundunduringi.

¹⁸ Jisasinga ungumu pilkolio ipuki tiringi imbo mare awini enonga ulu pulu keru teringima penana mona ningo para tiringi.

¹⁹ Enonga imunana imbo marenu tomo ambolko ala toringi. Imbo akumani enonga ulu keru teringi buk akuma meko ongo nombeya tekolio imbo palinga kumbekerena kaloringi. Aku tipena kaloringi bukumanga kou mone 50,000 mele pulu bukuma kaloringi.

²⁰ Efesus kombu tukundo ulu wendo orumuma temane toko kombu malio andoringi kinye imbo awinimani pilkolio Jisas ipuki tiringi.

Pol aulke ponenge te pumbei wai lipe panjirimu

²¹ Kano uluma pali oi teringi kinye pele Pol kano Masedonia winjo pumbolio Akaia kombu mendo omba altopa Jerusalem kombu yando pumbo konopu lerimu. Yuni nimbei, "Jerusalem kombu pumbolio altopo Rom kombu kape paa pumbo," nimu.

²² Poloni yunge iye lipe tapondoli talo oi kumbe lepa Masedonia kombundo tipe mundurumu. Iye aku talonga imbi Timoti kinye Erastus talo. Yu yunu Esia kombu akuna tukundo wali pokore molorumu.

Efesus kombuna mongo perimu

²³ Nalo neya aku Efesus kombuna tukundo imbo awinini Jisas ipuki tiringina iye teni konopu keru panjipe opa makinjirimu.

²⁴ Aku bisnis iyemumunga imbimu Demitrius. Aku iyemu yu kou silvani Grik gote ambo Artemisinga popo tondoli ulkemu manda lepa kelo koloma wamorumu. Yunge iye mare kou silvani kongono teko wamomelemando kongono pulumu tirimu kinye enoni kou pulumu ltingi.

²⁵ Akumunga Demitriusini iye akuma lipe nombeya tepa we kongono tendeku tiko teringi iye mare lipe nombeya tepalie i tepa nimu, “Yane iyema lino kou pulumu ltimolo aulke akumu ne imu liko manjirimele.

²⁶ Nalo kinye Pol iye imuni teremo ulumu kanaio. Yuni imbo pulumu nimbe konopu ltendepa kundupe tukundo ltimu aku ulumu enoni kanoko pilko pora tirimele. Yuni aku ulumu Efesus kombu taunona kau tukundo naa teremo nalo Esia kombumunga pali tukundo ambolopa mandopa mele teremo. Aku iyemu yuni nimbei, Linoni kini wamopolio teremolo gote akuma gote tukume mare molo nimo.

²⁷ Polonga ungu akumuni lino kou mone kongono aulke akumu manda nimbe kenjindimbei oromo. Kelepa ulu te kape tembai oromo ulumu i tepa, Yunge ungumuni kau linonga awili ambo gote Artemisinga popo toromele ulkemu imbomanga konopuna mele yure none naa tendangei nimbei oromo. Oipe Esia kombu imboni kape we mai kombuna moromele imbo palini ambo

gote Artemis akumu popo toromele kano. Nalo Polonga ungumuni neya aku ambo Hibru imbimu tepa kenjindimbei wendo oromo,” nimu.

²⁸ Iye kanomani aku ungumu pilkolio mumin dili lakoko koloringi. Aku tekolio eno ru ningo ningei, “Lino Efesus imbomanga ambo gote Artemis yu paa awilimu moromo,” ningi.

²⁹ Akumunga ru awilimu neya taunona wendo orumu. Aku wali imbomanga konopumu kolona naa lerimu. Imbo kanomani Gaius kinye Aristarkas talo ambolko liko kunduko meli imbo pali enonga nombeya teremele kombuna lkiko puringi. Iye aku kunduko meko puringi aku talo elo Masedonia kombu iye talo. Elo Pol kinye waye andoringili iye talo.

³⁰ Poloni imbomanga imunana ungu nimboi nimbe pumbei terimu nalo Kraistinga imbomani molo ningi.

³¹ Aku wali Esia kombu tukundo gavman iye mare Pol yunge kanopa Itendeli iyema. Aku iyemani ungu ningo mundukolio ningei, “Nu nombeya kombu akuna paa tukundo naa puwi,” ningi.

³² Aku wali imbo mareni ru ningo ungu te ningi. Mareni aku tekola ungu te ningi. Aku kinye nombeya teringi ulumu bilibala ningi. Imbo mare awinini eno nombeya kombuna ungu pulu ambelemuya oromolonje konopu leringi.

³³ Kano wali Juda imbomani Aleksander nimbe iye te imbomanga kumbekerena liko ola anjiringi. Imbo mareni yu nipili unguma ningo tiringi. Aku Aleksandereni ungu te nemboi nimbe ki ola mundupe ungu nimbei terimu.

³⁴ Nalo imbomani Aleksander Juda iyemu angilerimuna kanokolio imbo palini ungu tendekumula ru kimbo tiko ningei, “Efesus kombu, ambo gote Artemis yu awili,” ningo angilengei ena mongo talo omba purumu.

³⁵ Kano kinye kombu taunona tukundo ungu ningo panjiko teringima topa panjipe terimu iye kuskus kanomuni imbo kanoma taka liko molaio nimbelle nimbei, “Efesus iyema, lino i kombunape awili ambo gote Artemisinga pinyewe ulkemu kape yu manda lepa kou mongo wengendeli muluna mainye orumumu kape nokoromolomu mai kombu imbo palini pilko liko manjirimele.

³⁶ Imbo teni aku teremolo ulumu kolo toromolo ungu manda naa ninge. Akumunga eno ungu naa ningo taka liko molaio. Eno konopu liko mundukolio taka liko molaio.

³⁷ Kinye enoni iye ima ina meko onge nalo aku iyemani ungu keru te linonga ambo gotemu kinye opa pule toko naa ninge. Yunge pinyewe ulkena mele te kape wapu naa linge.

³⁸ Demitrius kinye yunge kongono iyemani iye tendo ungu te ningei lemo, manda kot tendenge. Kot ungu pilko moke teremele iyema momele. Aku iyemani manda ungumu pilko ningo amenge tendenge. Ungu akuna manda angilko iye kanoma alowa teringi ltemo ninge.

³⁹ Nalo enoni ungu mare lupe ninge lemope aku unguma imbo nombeya teko wai panjirimele wali tenga meko wangei kinye imbo kanomani aku ulu ningo amenge tenge.

⁴⁰ I ru ningo bili bala ningo opa makinjingei

ulumu teko kenjirimele. Eno liko manjeio. Lino opa makinjirimolomunga pulure molo ltemo. Akumunga lino ambe telka tengeya ningo waltindinge lemope ungure manda naa nimolo. Rom gavman imbomani pilkolio lino tongei konopu lteo,” nimu.

⁴¹ Kano tepa nimbelie imbomando enonga ulk-endo lupe lupe paio nimu.

20

Masedonia kinye Grik kombu talonga Pol purumu

¹ Ungu panjiringi kano ulumu pora nimu kinye Poloni Kristen imbo kanoma yu molorumuna waio nimu. Enonga konopuma tepa enge tipe ungu mare nimbe tirimu. Kelepa imbo kanoma molaio nimbelie yu Masedonia kombu awilina purumu.

² Aku kombu malio kimbo kongono tepa pumbelie Kristen imboma tepa enge timbei ungu pulumumare nimbe tirimu. Aku tepa pumbelie Grik kombu wendo purumu.

³ Grik kombu awili akuna oli yupoko molorumu. Altopa no sip lipe Siria kombu pumbei terimu wali Juda imbomani yu toko kondongei lekolio wai toringi. Aku tengei teringi ungumu pilipelie Pol yu Masedonia kombundo altopo anjo pambo konopu lerimu.

⁴ Aku wali Pol yu kinye iye mare waye puringi. Aku iyemanga imbi i tepa: Beria kombu taunona iye Sopater, yunge lapa Pirus. Tesalonaika kombu taunona iye talo kape waye, elonga imbi Aristarkas kinye Sekundus talo. Derbe kombu

taunona iye Gaius kinye Timoti talo, Tikikus kinye Trofimus talo, aku Esia kombu awili iye talo.

⁵ Aku iyema oi kumbe leko pungolio lino Troas kombu taunona akuna nokoko moloringi.

⁶ Aku wali Juda imbomanga bret yis naa munduko we noromele wai awili akumu oi omba purumu kinye pele lino kano no sipina tuku pumbo Filipai kombu tiye kolorumulu. Kelepo kongono kite pakera tipe kinye iye kanoma moloringi kombu Troas wendo orumulu. Aku kombuna koro te molorumulu.

Troas kombu akuna Yutikus nimbe iye wenepo te kolorumu kinye Poloni topa makinjirimu

⁷ Koromunga kiyendo wali Kristen imboma kinye langi mongo nomili ombo nombeya terimulu. Kano wali Poloni imboma ungu nimbe tipe otilikondo yu pumbeimunga ungu tukume nemboi nimbe ipu leli amburume tuku purumu.

⁸ Lino olando kiripina nombeya tepo molorumulu kinye akuna tipe lam pulumu nomba perimu.

⁹ Aku wali iye wenepo tenga imbi Yutikus, yu windo kongondona molorumu. Pol ungu nimbe pumbei kau purumu kinye Yutikus yunge mongomu mepa andorumu. Paa uru perimu kinye wi kano pala ulke yupoko tiko kimbo tiko liko takoringi kanona molopalie topa anjikondo mundurumu. Imbo kanoma mainye pungo ltingi nalo yu oi kolopa ltimu lemo.

¹⁰ Pol kano mainye pumbelie ungulumunga pala pumbe tamalu pepalie yunge kimuni ungulumu ambolopalie imbomando nimbei, “Eno mini naa lteaio. Ungulumu koinjo we moromo,” nimu.

¹¹ Pol kano ola ulke kiripimunga ola pumbelie bret kano pike lepa norumu. Altopa Pol kano imboma kinye ungu nilipe pumbe molopili kau kombu tangorumu. Kombu tangorumu kinye Pol kano yu purumu.

¹² Iye wenepo kanomu koinjo molorumu kinye yu ulke meko puringi. Aku kinye enonga konopu penga lerimu.

Pol kano Troas kombu taun tiye kolopa Miletus kombu purumu

¹³ Pol yuni ungu imu nimu, yu kimbo kongono tepo Asos kombundo ombo nimu. Aku tepa nimbelie yu oi purumu. Lino kano no sip lipolio Asos kombu wendo purumulu. Pol Asos kombu akuna kanopo lipo no sipina mepo pumili nokopo molorumulu.

¹⁴ Aku wali Pol kano yuni lino kanopa ltimu kinye yu kano no sipina lipo meli Mitilin kombu wendo purumulu.

¹⁵ Lino kano otilikondo no sipina pumbo Mitilin kombu tiye kolopolio pumbo pumbolio Kios kombu nondopo wendo orumulu. Aku tepo pumbo sipina molopolio otilikondo Efesus naa pumbolio no topo pule topo Samos kombu wendo orumulu. Kelepa aku walimunga otilikondo Miletus kombu wendo purumulu.

¹⁶ Pol yu Efesus kombu tiye kolombo anjikondo pumbo nimbe konopuna kilkili oi ltenderimu. Aku ambe telka yu Esia kombuna tuku wai pulumu topa naa kalopa welea pumbe yu Jerusalem kombu pentikos nimele nombeya tengena manda pumbonje nimbelie pumbei terimu.

Poloni Efesus kombu Kristen tapu iyemando opele nimu

¹⁷ Miletus kombu ombalie wali Efesus kombu Kraistinga imbo moloringimando tapu iyemando yu ongo kanaio nimbe ungu nimbe mundurumu.

¹⁸ Yu molorumuna oringi wali yuni iye aku-mando nimbei, “Na oi kiyendo Esia kombu ombolio wali winjo ombo eno kinye waliwali molopo pepolio teru kano uluma enoni liko manjirimele.

¹⁹ Aku wali pulumunga Juda imbomani na mindili liko tingei wai toko teringi akumunga na umbuni awini mepolio nalo Jisasini tirimu kongonomu we tepo angilipo imboma kondo kolopo kuru kandiki tepo kongono teru kano.

²⁰ Eno pipili kolopo ungu te lopeke tepo ambolopo naa nimboi aku tepo walite naa niu. Nalo eno Gote liko manjingei taporomo unguma pali penana kinye enonga ulke maliona aku ungu manemu tiru kau. Akumu eno liko manjirimele.

²¹ Nani waliwali Juda kinye Grik imbomando ungu enge nimbo nimbolio nimboi, eno Gote kinye konopu topele tokolio linonga Iye Awili Jisas ipuki tieio nio kano.

²² Nalo kinye na Gotenga Mini Kake Telimuni nando nu pani nimbe meremona aku ungu pilipo tenge tipo Jerusalem kombundo puro. Jerusalem kombu akuna na kinye ulu ambelemu wendo ombalonje aku na naa lipo mantiro.

²³ Kombu palimanga puro wali Mini Kake Telimuni nimbei, nu ka ulke peko ulu umbuni awini menio nimo. Aku enge nimbe nimo ungumu kau lipo mantiro.

24 Nalo na molopo kondomboi mindili naa nombo, na naa kolombo nimbo kele topo ulu te manda naa tero. Iye Awili Jisasini nando yunge kolopa makilerimumunga Goteni imboma tepa limbelo unguma imbomando nipuwi nimbelie kongono tirimumu paa pora timboi. Aku konopumupe paa mandopo panjiro.

25 Kinye eno pileio. Oi nani enonga imunana Goteni Jisas imbi topa king iye kamako molopa nimbe imboma nokopili nimu ungumu waye nimbolio mane tipo andoru kano. Nalo kinye eno palini nanga kumbekeremu altoko naa kanonge aku lipo mantiro.

26 Akumunga ungu te nemboi, Eno te altoko kolko kape tipe kombu punge lemope na pulu naa panjinge.

27 Nani i ungumu niomu ambe telka, Goteni eno pilengei konopu lerimu unguma enondo waye nimbo tiru kano.

28 Goteni eno tirimu imboma kinye eno enongano wamongo kane kane molaio. Imbo akuma nokondangei nimbelie Mini Kake Telimuni eno kongono akumu tirimu. Gotenga moromele imbo akumanga eno paa kongi sip sip tapu iye mele molaio. Imbo akuma Awilimu yunge mememuni polo tepa ltimu imbomanga.

29 Nani eno tiye kolopo na pumbo wali iye mare owa takera melema enonga kongi sipsip kanoma toko bembo tingei ongemunga lipo mantiro.

30 Tendeku tipe mele iye mare enonga imunana wendo ongolio ungu paimbomu ungu kolo tukuruku panjiko ningo andoko kenjinge. Aku tekolio enonga umbulkondo lombili andoli imbo

ongema ungu kolomu lombilengei ningo meko wendo punge.

³¹ Aku tenge kani eno i ungumu wamongo liko manjeio. Poinye yupokonga tukundo ipu leli tangoli takiraki walimanga tukundo eno kola yokoli telimu tepo ltepundela tepo wamongo kane kane molaio niu kano. Aku mele kinye kape wamongo kane kane molaio.

³² Kinye Goteni eno nokopa kondopili. Yunge ungumuni Gote eno kinye kandiki teremo nimbe aku ungu tukumemu eno enge manda tirimu. Aku tepalie Goteni yunge imbo kake telimanga nindipe noindirimoma eno manda timbelo.

³³ Na eno kinye moloru kano wali imbo tenga kou kape wale pakoli pengare kape konopu naa mondoruru kano.

³⁴ Na kinye na peya tapu topo andorumulu imboma kinye, lino mele molo lerimuma nanga ki taloni enge nimbo kongono tepo melema lipolio lipo tapondoru kano.

³⁵ Nani eno ulu palimanga teangei mele lipo ondoruru kano. Nani kongono teru mele enoni aku teko tekolio imbo tamba ningema tapangei nimbolio teru kano. Jisasini oi nimu ungumu eno liko manjengei nimbolio nani enondo niu kano. Aku ungumu yuni nimbei, 'Nuni melema nunge linio lemo aku Goteni nu taporomo nalo nunge melema imbo koropa nolima tinio lemo aku nu Goteni olandopa tapombalo,' nimumunga imboma tapamili nio," nimbelle nimu.

³⁶ Poloni i kano unguma nimbe pora tirimu kinye tapu iye kanoma yu kinye waye komongo toko pondoko tapa lekolio konge teringi.

³⁷ Pol yu ki likolio kangulko angilko kola enge ningo teringi.

³⁸ Polonga nimu ungu kanoma pilkolio kondo koloringi. Poloni nimbei yu altoko kumbekere naa kanonge nimumunga tapu iyemani paa kondo kolkolio kola teringi. Kano teko pora tikolio no sipina pupili ningo meko pungo tiye koloringi.

21

Pol Jerusalem kombu purumu

¹ Lino palini imbo kanomando kondo kolopolio molaio nimbo opele nimbolio lino purumulu. Nomu kutana pumbolio toya topo pumbo Kos nimbe nomu kutana tuku mai pundu kelo te lerimuna wendo purumulu. Kelepo otilikondo no sipina pumbo Kos tiye kolopolio Rodes nimbe kombu tenga wendo purumulu. Aku kombu tiye kolopolio anjikondo pumbo Patara kombu wendo purumulu.

² Aku kombuna wendo pumbolio Fonisia kombu awili pumbei no sip te akuna lerimumu kanopo ltenderimulu. Lino kano akuna tuku pumbolio nomu kutana pumbo pumbolio purumulu.

³ Lino kano Saiprus nimbe mai pundu te nomu kutana tuku lerimu aku kombumunga nondopo mele pumbolio anjikondo purumulu. Linoni kombu akumu pundu wendo orumuna kanorumulu nalo lino Siria kombundo no sipina purumulu. Linonga andorumulu sip kanomu mele kako mare Tair kombu akuna mainye litembaimunga akuna wendo purumulu.

⁴ Lino kano Tair kombu akuna Kristen imbo mare kanopo ltendepolio, wali kite yupoko pakera imbo akuma kinye akuna molorumulu. Gotenga Mini Kake Telimu imbo akumanga konopundo molopalie tope tirimu wali imbo akumani Polondo enge ningo ningei, “Nu Jerusalem kombundo naa puwi,” ningi.

⁵ Kombu akuna molomolo konopu lerimulu waimu pora nimu kinye kombu Tair tiye kolopolio no sip kano lerimuna kimbo kongono tepo purumulu. Aku wali Kraist lombili andoli iye pali kape enonga ambo bakulu kape peya kombu sitimunga meko wendo puringi. No kule ukia penana wendo pumbolio wali komongo topo pondopolio lino waye Gotendo konge terimulu.

⁶ Aku ulu tepolio molaio nimbo opele nimbolio lino kano no sipina tuku purumulu. Kristen imbo kanoma kelko enonga ulkendo puringi.

⁷ Nomu kutana pumbo pumbolio Tolemes kombu wendo orumulu. Aku kombuna Jisas ipuki tiko moloringi imboma panjipo lipo imbo akuma kinye wali tendekumu molorumulu.

⁸ Tolemes kombu otilikondo tiye kolopolio Sis-aria kombu sitina wendo purumulu. Akuna Filip nimbe iye tenga ulkena tuku pumbolio yu kinye molorumulu. Filip yu Gotenga ungu tukume imboma nimbe tili kongonomu terimu. Oi Kristen imbomani Jerusalem kombu pulu polkolio wali iye kite yupoko pakeramani iye aposelema tapon-dangei ningo kanoko ltingi kano iyemanga te yu.

⁹ Yunge lemenupili ambo wenepo iye naa puli kitema moloringi. Aku pokoni Gotenga nimbe munduli ungu pilkolio imboma ungu kanoma

ningo para tiringi.

¹⁰ Wali mare omba purumu kinye Gotenga iye profet yu Judia kombu tiye kolopa lino molorumuluna Sisaria kombundo orumu. Aku iyemunga imbi Agabus.

¹¹ Yu lino molorumuluna ombalie Polonga kako letamu ltimu. Aku kano kakomu lipelie yunge kimbo kima ka torumu. Aku ulu tepalie yuni i tepa nimu, Gotenga Mini Kake Telimuni nimbei, “I kako pulu iyemu Jerusalem kombu Juda imbo moromelemanu yu liko ka tonge mele. Aku tekolio yu manga pupu lupemanga kindo tinge,” nimu.

¹² Lino palini aku unguma pilerimulu. Aku pilipoliomunga lino waye andorumuluma kinye imbo akuna moloringima peyani Pol Jerusalem kombundo naa puwi nimbo enge nimbo walipo pilerimulu.

¹³ Nalo aku tepo nimulu wali yuni linondo nimbei, “Enoni na ambe telka na teko kamele pungu pungu tikolio kola teremeleya? Na Jerusalem kombuna aku teko ka tiengei nimbo tumbi tipo moro. Akumu kau molo. Nalo na Iye Awili Jisasinga imbi ambolopolio yunge temane tondopo nimbo tiromunga imbomani na toko kondongeipe na tumbi tipo moro,” nimu.

¹⁴ Linoni yu Jerusalem kombu pumbei terimu ulumu manda naa nimbo kenderimulu. Imunga yundo naa puwi nimulu ungu kelepolio nimili, “Awilimuni nu kinye wendo opili konopu lembalo ulumu aku wendo opili,” nimulu.

¹⁵ Wali pokore molopolio lino kano melema tumbi tipolio Jerusalem kombu pumili purumulu.

¹⁶ Sisaria Kristen imbo mare lino kinye waye purumulu. Jerusalem kombu wendo purumulu wali aku imbomani lino kano Nason nimbe Saiprus iye tenga ulkena meko tuku puringi. Nason nimbe aku iyemu yu kiyendo Kristen imbo molorumu iyemu. Lino aku iyemu yu kinye molamili ningo yunge ulkena meko puringi.

Pol kano Jerusalem kombu molorumu

¹⁷ Akuna molopolio Jisas ipuki tiko moloringi imbomani lino kanoko tono kolko panjiko ltingi.

¹⁸ Otilikondo Pol kano Jems kanombaimunga lino kinye waye purumulu. Aku wali tapu iyema kape, pali akuna moloringi lemo.

¹⁹ Aku imbo kanoma panjipe lipelie Goteni Pol yu kinye molopalie Juda imbomanga manga pupu lupemanga imunana terimu uluma pali Poloni nimbe tirimu.

²⁰ I nimu kano ungu pilkolio Gotenga imbi kapi ningi. Aku tekolio Polondo ningei, “Angoya, Juda imbo paa awinini Jisasinga temanemu pilko ipuki tiringi ltemoma nu liko manjirino. Nalo imbo akumani Mosesinga mane ungumu pilipo lombilimalanje aku paa penga konopu ltemele.

²¹ I Juda imbomani ningi ungu mane tirinumunga ungu temanemu pilingi. Nuni nini lekolio Juda imboma manga pupu lupe imbomanga imunana molongemani oi Mosesinga mane ungumu tiye kolaio ningo enonga bakuluma kangu pundu kopiko naa ltendeko Juda imbomanga ulu puluma naa lombileio ningo ninu ungu pilko keru konopu leringi.

²² Akumunga lino ambe temoloya? Juda imbo kanomani nu ongo morono ungu pilinge kani

²³ nu teani ulu nimbo tiemili. Linonga iye kitema Gote kinye mi leringi.

²⁴ Iye aku poko liko meko pungolio Gotenga ungumuni kulumie taio nimo mele eno waye pungo kulumie taio. Aku tekolio iye aku poko tengei ulumanga Gotendo paa tereno ningo langi kalongeima mele tingema nuni pame tendani kani iye kite kanomanga pinyendi porangei. Aku teko liko ondonio ulumu imbo pali kanongemani nunge temane pilingimu ungu kolore konopu leangei. Nu Mosesinga mane ungumu pilko lombino ltemo konopu lenge.

²⁵ Lino Juda imboma aku tepo teremolo nalo manga pupu lupe imbomando linoni eno i tendeku ulu teaio naa nimbolio pipia te oi topo tirimulu. Aku pipiana i tepo nimbo topo tirimulu: Kolo gote imbo kini wamolimanga kuro koinge langima enoni naa naio. Eno yokoli angili ari melema naa naio. Eno nomi ambolko pupu tokolio toko kondonge ari melema naa naio. Ambiyewapu langi noli aku ulumanga eno tenga tuku naa peaio,” nimbe Jems i tepa nimu.

²⁶ Otilikondo Pol kinye kano iye poko kinye eno kulumie taio ningi kano uluma pulu mondoko teringi. Poloni aku ulu tepalie pele Gotenga tempel ulkena tukundo pumbelie Gotenga popo tondoli iyemando enoni kulumie teko pora tinge walimu wai timbei nimbe purumu. Iye kano pokoni te te ningo Gotendo melema toko kalamili ningemunga popo tondoli iyemani melema tumbi tiko noindeio ungumu nimbei terimu.

Pol kano Gotenga tempel ulkena ambolko ltingi

²⁷ Koro te kano nondopa pora nimbei terimu kinye Esia kombu moloringi Juda imbomareni Pol kano Gotenga tempel ulkena kanoringi. Aku imbomani we kano Juda imboma pali teko mumindili kondongi Pol kano ambolko ltingi.

²⁸ Kano tekolio ru ningo ningei, “Iye imuni kombu palinga andopalie Mosesinga mane ungumu kinye linonga imbomanga kinye ya i Gotenga tempel ulkemunga kinye opa pule topalie yuni imboma ungu mare lupe mane tipe nimbe tilipe andoromo. Kinye kape yuni iyepu kondoli temo. Yuni i kombu kake telimu tepa kalaro mondoromo. Grik kombu iye mare Gotenga tempel ulkena mepa tuku ombalie olandopa tepa kenjirimo. Imunga Israel imboma, yu ambolopo ingi tiemili kani tapaio,” ningi.

²⁹ Juda imbomareni Trofimus kinye Pol talo Jerusalem kombu andoringilina kanoringimunga aku teko ningi. Trofimus yu Grik iye pupumu Efesus kombu molorumu iyemu. Akumunga Juda imbomareni liko manjiringi wali Poloni neya aku iyemu mepa Gotenga tempel ulkena mepa tuku pumbe tepa kenjimo konopu leringi.

³⁰ Jerusalem kombu moloringi imboma eno paa mumindili lakoko koloringi. Eno lkiko pungolio Pol kano Gotenga tempel ulkena kunduko meko wendo oringi. Aku teringi wali ulke nokoringi iye mareni Gotenga tempel ulke nangapema neya wali nendo munduko nangape tiringi.

³¹ Pol kano imbomani tongei teringi. Nalo aku wali Rom kombu ele iye Jerusalem kombu moloringimanga nokoli iye awilimuni kombu

sitimunga undukana opa makinjiko mongo peremo ningina pilerimu.

³² Kano tepalie walitikale yunge maindo ele iye nokoli mare kinye ele iyemare kinye lipe mepa pumbelie lkipe pumbe ne kano imbo pana nombeya teko angileringina wendo purumu. Imbomani aku oringi ulu kanokolio Pol kano toko peramara tiringi ulumu keleringi.

³³ Ele iyema nokoli iye awili kanomuni Pol kano pumbe ambolopa ltimu. Aku tepalie yunge ele iyemando nimbei, “Pol ka sen taloni ka taio,” nimu. Aku tepalie imboma walipe pilipe nimbei, “I iyemu nariya? Yuni ulu alowa ambelemu temoya?” nimu.

³⁴ Kano tepa nimu wali nombeya teko angileringi kano imbo pana kango mareni ru ningo ungu te ningi. Aku wali mareni ungu tela ru ningo ningi. I ru ningo ungu panjiringi ungu-manga ele iyema nokoli iye awili kiyendomuni ulu mongo perimumu kanopa imbi naa tirimu. Imunga ele iyema nokoli kano iyemuni Pol kano ele iyemando liko meko enonga ulkena paio nimu.

³⁵⁻³⁶ Nimu kano ulu teringi wali imbo kano pana ele iyema puringi mele lombileringi. Imbo aku-mani ru ningo ningei, “Yu toko kondaio,” ningi. Imbomani Pol tamili ningo tongei teringimunga ele iyemani enonga ulke wendo ongolio wali Pol yu kano ki polo pala, teni teni ola taropela teko meringi.

³⁷ Ele iye kanomani Pol yu kano meko enonga ulkena tuku pungei teringi. Nalo Pol yuni ele iyema nokoli iye awilimundo i tepa nimu, “Nundo ungu te nemboya?” nimbe waltindirimu.

Kano tepa nimu wali ele iyema nokoli kano iyemuni nimbei, “Nu Grik ungu pilko ninoya?”

³⁸ Isip kombu iye teni gavmanemu kinye ulu mongo mare lipe opa pule alaye kolte oi mele tomo. Aku tepalie yuni iye 4,000 loi imbo topa kondolima kombu ku imbo naa peli wena mepa purumumu karolo iyemu nunje konopu lteo,” nimu.

³⁹ Kano tepa nimu kinye Poloni ungu pundu topa nimbei, “Na Silisia kombu awili akuna tukundo Tarsus kombu akuna mololi iye Judamu. Aku kombu siti muli mulimunga na kombu pulu iyemu. Imunga na aku iyere molo kani paa yane iye, ya imbomando ungu nimbo tiemboi kani aulke liko tiwi,” nimu.

⁴⁰ Kano tepa nimu kinye ele iyema nokoli iye kanomuni Pol kano ungu nipili aulke lipe tirimu. Kano wali Pol kano ulke polona ola angilipelie imbo kano pana taka liko angileio nimbelle yunge ki ola mundupelie ki talo lope lape tenderimu. Aku terimu wali imbo kanoma ungu oo torumu kinye Pol Juda ungu lepa imboma ungu nimbe tirimu.

22

Pol yu yunu tepa enge tirimu

¹ Aku tepalie Poloni nimbei, “Ango kame ara kame, nanga nimboi tero ungumu pileio. Enonga kumbekerena enge nimbo angilimboi tero ungumu nimboi,” nimu.

² Juda imbo kanomani yu Juda ungu lepa ungu nimu kinye eno paa taka liko angileringi.

Kano wali Poloni nimbei,

³ “Na Juda iye pupumu. Na meko Silisia kombu tukundo Tarsus kombu akuna meringi. Na molopo aku kombuna akoru. Na ungu imbo iye Gamalieleni skul tenderimu. Yuni na linonga ara kaue kamenga mane ungu ulu pulumanga palinga wamba molowi mele ungu imbo tondopa kondondorumu. Eno da Juda angiltimelemanani enge ningo Gotenga ungumu pilko lombiltimele mele oi na kape aku teru.

⁴ Nani Jisas lombilingi imboma mindili lipo tipolio mare paa topo kape kondorula. Nani ambo iyema lipolio ka ulke panjiru.

⁵ Aku teru ulu puluma popo tondoli iye awilimu kinye Juda imbomanga kaunsil iye tapu iye yumani kape aku ungumu paimbo ningo eno manda ningo tinge. Aku iye nokolimani enonga Damaskus kombu moloringi imbo angenupilindo pipiama tokolio na Jisasinga imbo akuna moloringima pumbe lipupili ningi kinye na imbo akuma ambolopo lipolio mindili lipo tipo Jerusalem kombundo mepo yando omboi akuna pumboi puru.

Poloni yu konopu topele torumu ungumu nimbe tirimu

⁶ Awi tangoli ena dindo nimo kano kinye Damaskus kombu nondopo oru. Kano wali mini ltendepa muluna maindo kariapa mele pa enge nilte ombalie na puruna topa kau molorumu.

⁷ Na kano maina mainye topa mundurumu kinye na topa dindeme tenderimu mainye leru. Aku wali muluna maindo ungureni i tepa nimu,

‘Soloya! Soloya, ambe telka na mindili liko tiri-noya?’ nimu.

⁸ Kano tepa nimu kinye nani waltindipo nimboi, ‘Awilimu nu nariya?’ niu.

Ungu oromo kanomuni ungu pundu topa nimbei, ‘Na Nasaret kombu Jisas. Nunipe na mindili liko tiko teko toni tereno,’ nimu.

⁹ Na kinye angileringi iyemani nimu ungumu pilko imbi naa tiringi nalo pamu aku kanoringi.

¹⁰ Aku tepa nimu wali nani nimboi, ‘Awilimu, kinye ambe teamboya?’ niu. Aku wali Awilimuni ungu pundu topa nimbei, ‘Nu makilko Damaskus kombundo puwi. Akunape nuni teani nimbo oi nimbo panjindu ungumu iyereni nimbe timbelo,’ nimu.

¹¹ Pa enge nilimuni nanga mongomu tepa pimbinye ulu tondorumu. Aku wali na waye andoringi iyemani na kano ki ambolko meko Damaskus kombu tuku puringi.

¹² Akuna Ananaias nimbe iye te na moloruna orumu. Yu Mosesinga mane ungumu pilipe lombili iyemu. Akuna molko peringi Juda imbo palini yu wale pakoringi iyemu.

¹³ Ananaias kano na moloruna ombalie nimbei, ‘Ango Sol, nu melema altoko kanoko imbi teni,’ nimu. Kano tepa nimbe nendo lerimu kinye wali-tikale mongo makilipo yu kanopo imbi tiru.

¹⁴ Kano wali Ananaiasini nando nimbei, ‘Linonga ara kaue kamenga Goteni yunge wai lipa noirimo ulumu nu liko manjeni nimbe yunge Malo Iye Toya Tolimu kanoko yunge unguma pileni nimbe nu oi kanopa ltimu.

¹⁵ Nu lemo imbo palindo yunge ungu nindili iyemu molonio. Nuni pilko kanonio ulu akumanga ungumu imbomando ningo teni.

¹⁶ Imunga kinye nu ambe telka nokoko molonioya? Makilko Jisasi nu tapopili ningo no liwi. Aku tenio wali Goteni nunge ulu kalaroma kulumie topa ltendepili,' nimu.

Iye pupu lupema ungu nimbe tipili Jisasini Pol alako topa kanopa ltimu mele

¹⁷ Altopo pele na kano Jerusalem kombundo yando ombolio Gotenga tempel ulkena kongeteru. Aku tepolio wali mongo indi kumbu te teru.

¹⁸ Nani kanoru wali Awilimuni nando nimbei, 'Jerusalem kombu kinye welea tiye kolowi. I kombuna moromele imbomani nanga ungu paimbomu pilko naa linge,' nimu.

¹⁹ Nalo aku wali nani i tepo niu, 'Awilimu nombeya ulke palimanga moloringi Kristen imbo ipuki tilima nani koipe topo ka tiru ulu palini i kano moromelemanu liko manjirimele.

²⁰ Kelko nunge ungu nindirimu iye Stiven toko kondoringi wali kape na akuna tangei mele kanopo angileru ulu kanoringila. Nani akuna angilipolio yu toko kondangei ulumunga ee niu. Yu kou kalolini toringi iyemanga ola wale pakolima kulko tiringima nani amondoru,' niu.

²¹ Nalo Awilimuni nando nimbei, 'Kinye nu Jerusalem kombu tiye kolowi. Nu lemo iye pupu lupe moromele imbomanga kombu paa tulerenga tipu mundumbo', nimu," nimbelie Poloni aku tepa nimu.

Poloni ele iyemando yu Rom kombu iyemu nimu

²² Juda imbo nombeya teko angilingimani Poloni nimu ungu pilko angilkolio peyalime nimu ungumunga ru ningo ningei, “Iye imu toko kondaio. Iye pupu i tepamu mai kombuna naa molopili. Yu koinjo kape paa naa molopili,” ningi.

²³ Aku teko ru ningo opa kanokolio wali enonga ola wale pakoli kangoma kulko lteko mai kungupo liko toko ola munduringi.

²⁴ Kano kinye ele iyema nokoli iye awilimuni imbomani aku teko ru ningo teringi ulumu ambe telka teringinje Pol aku ungumu nipili nimbelie yunge ele iyemando nimbei, “Pol liko meli ele iyemanga ulkena tuku pungolio ka mapu taio,” nimu.

²⁵ Imunga ele iyemani yu ka tokolio koipe tongei teringi wali ele iyema nokoli iye mandopa te akuna angilerimumundo Poloni nimbei, “Na Rom kombu mai pulu iye kot oi naa tendeli enoni koipe oi tonge manda ltemoya?” nimu.

²⁶ Ele iyema nokoli mandopa iye kanomuni i ungu pilipelie wele kano ele iyema nokoli iye olandopa awili kanomundo pumbe nimbei, “Nuni tereno ulumu liko manjirinoya? Iye imupe yu Rom kombu pulu iyemu,” nimu.

²⁷ Kano tepa nimu wali ele iyema nokoli iye awili olandopa kanomu ombalie Polondo i tepa nimbe waltindirimu, “Nando toya toko niwi. Nu paimbo Rom kombu mai pulu iyemuya?” nimu.

Aku wali Poloni ungu pundu topa ee nimu.

²⁸ Kano wali ele iye awili kanomuni nimbei, “Na Rom kombu mai pulu iye molomboi wali kou pulumu tiru,” nimu.

Nalo Poloni nimbei, “Na amani Rom kombu mai pulu iye merimu,” nimu.

²⁹ Pol yu ungu waliko pilingei ungu tumbirumbi tiringi kano iyema walitikale yu munduko yokeya tendeko wendo puringi. Kano kinye ele iyema nokoli iye awilimuni, ‘Nani Rom iye te ka sen toko panjiko ka pulteni taio nindumunga na mongo pembalonje nimbo pipili kolto,’ konopu lerimu.

Poloni Juda iye nokolimando ungu nimbe tirimu

³⁰ Otilikondo ele iyema nokoli iye awili kanomuni Pol ulu ambelemu tepa alowa temona Juda imbomani ningeinje konopu lepa pilimboi konopu lerimu. Imunga yuni popo tondoli iye kiyendoma kinye Juda imbomanga kaunsilima nombeya teangei nimu. Ele iyema nokoli iye awili kanomuni Pol ka toringi kano ka senemu wendo lipel tendepalie Pol kano enonga nombeya teringi kumbekerena mepa wendo omba anjirimu.

23

¹ Pol kano Juda imbomanga kaunsil nombeya teko moloringi akuma pipili naa kololi enge nimbe taki lepa kanopalie nimbei, “Nanga Israel imbo ango kame, Goteni imbomando tewi nimo uluma aku penga tepo telipo ombo kinye i walimunga wendo oro. Nani ulu te tepo kenjindu konopu naa lteo,” nimu.

² Aku wali popo tondoli iye awili Ananias akuna molorumu. Poloni nimu kano ungu yuni pilipelie wali iye kopu teko angileringimando da iye kere tuku tieio nimu.

³ Aku wali Poloni Ananiasindo i tepa nimbei, “Nu kape Goteni tombalo. Nunge tukundo

kalaro moromo nalo kangindo olando penga teko mololi none tereno. Nu Mosesinga mane ungumu ambolko dana molkolio na kanoko moke tereno. Nalo imbomani na tangei ninomu aku Mosesinga mane unguna aku naa teaio nimbe peremo kanomu,” nimu.

⁴ Pol yu kinye kopu teko angileringi kano iye-mani yundo i teko ningi, “Nuni Gotenga popo tondoli iye awilimundo aku teko manda naa nino. Ambe telka ninoya? Yunge imbimu ningo keritendereno,” ningi.

⁵ Kano teko ningi wali Poloni nimbei, “Imbo ango kame, nani iye imu Gotenga popo tondoli iye awili te nimbo naa lipo manjindu. Gotenga bukuna i tepa nimbe peremo, Enonga imbomanga iye nomimundo ungu kerimana naa nindeio, *(Kis 22:28)* nimbe peremo kanomu,” nimu.

⁶ Akuna moloringi iye mare Sadyusima, mare Farisima moloringi. Aku teko moloringimunga Pol yuni konopu te lipe manjipelie iye kanomando ungu ola enge nimbe nimbei, “Imbo ango kame, na iye Farisi. Nanga ara kape iye Farisi molorumu. Imbo kololima altoko makilinge nimbo ipuki tiro-munga kinye kotena i ombo angilto,” nimu.

⁷ Aku tepa nimu wali, ne kano Farisima kinye Sadyusima kinye ungu melenale enge nili teringi. Aku tekolio nombeya teko moloringi kano imboma imunana nendo yando mokemake leringi.

⁸ Aku mokemake leko ungu melenale teringi ungu pulumu i tepa, Sadyusi manga pupu akumuni ningei, “Imboma kolkolio wali altoko makilko koinjo naa molonge. Enselema kape kuroma

kape minima kape naa moromele,” ningi. Nalo Farisi manga pupu akumuni i uluma pali ipuki tiringi.

⁹ Nombeyana moloringi Juda imbomani ungu panjiringi ungumu omba olando olando purumu. Farisi manga pupu akumunga mane ungumunga ungu imbo iye mare ola angilkolio ungu toko akuko ningei, “Linoni iye imunga ulu alowa te naa kanopo ltenderemolo. Yu paimbo enselereni kape molo kuro minireni kape ungu nimbe timonje,” ningi.

¹⁰ Ungu toko akuringi kano ulumuni opa makinjiringi. Ele iyema nokoli iye awili kanomuni Pol kano Juda imbomani yu melema ambolko ongoko kimbo ki lupe lupe tendenge konopu lepa yu pipili kolumu. Aku konopu lepalie wali ele iyemando nimbei, “Mainyendo pungo Pol Juda imbomanga imunana enge ningo wendo likolio meli pungo enonga ulkena tuku mondaio,” nimu.

¹¹ Kano wali ipu leli Awili Jisas kano Pol perimu kumbekerena omba angilipelie nimbei, “Nu pipili naa kolkono konopu enge nipili molowi. Nuni Jerusalem kombu imbomando nanga ungu nindirino. Aku mele nu paa Rom kombu kape pungolio aku imbomando nanga ungumu ningo tindiwila,” nimu.

Juda imbomareni Pol topo kondamili ningo wai toringi

¹² Otilikondo otili oi Juda iyemareni ulu te wai toko noiringi. Aku wai toringi ulumu Pol topo kondamili ningi. Juda iye akumani enongano mi enge ningo lekolio ningei, “Eno i teli oi langi

nombo no naa nomolo. Pol paa topo kondopolio wali kau aku kere langima nomolo,” ningi.

¹³ Aku ungumu wai toringimu iye 40 akumanga mare winjiko molkolio ungu ningo panjiringi.

¹⁴ Aku Juda iyemani popo tondoli iye kumbe leko moloringimando kinye Juda iye mololimando kape i ungumu pungo ningo tikolio ningei, “Lino mi paa enge nilte lemolo. Lino i teli oi langi nombo no naa nomolo. Nalo Pol paa topo kondopolio wali kau langi nomolo nimolo.

¹⁵ Akumunga kinye enoni tendangei konopu ltemolo ulumu i tepa: Eno kinye Juda iye mololima palini ele iyema nokoli iye awilimu moromona pungo ungumu waltindiko i teko kolo toko neio, lino moromolondo Pol meko wendo owi. Aku wali linoni yundo ungu mare wambo walipo pilimolo neio. Aku teko ninge wali eno molongeiendo ele iyemani Pol meko aulkena ongo molonge kinye akuna linoni yu topo kondomili nokopo angilimolo,” ningi.

¹⁶ Nalo Polonga kepa iye wenepo teni aku tengei wai toringi ungumu pilerimu. Ele iyemanga ulke kanona tuku pumbelie Polondo kano wai toringi ungumu nimbe tirimu.

¹⁷ Kano wali Poloni ele iyema nokoli iye mandopa tendo owi nimbelle nimbei, “Kelo iye imu ele iyema nokoli iye awilimu moromona meko puwi. Yuni ungu te pilipili nimbei nimbe mepa omo,” nimu.

¹⁸ Ele iyema nokoli iye awilimu molorumuna iye mandopa kanomuni Polonga kepa iye kanomu mepa purumu.

Kano ele iyemuni ele iyema nokoli iye awili

kanomundo i tepa nimbei, “Ka iye Poloni nu moronondo iye imuni nu pilino ungu mare nimbei omo kani meko puwi nimona mepo oro,” nimu.

¹⁹ Kano kinye ele iyema nokoli iye awili kanomuni Polonga kepa iye kanomu ki ambolopa meli kulendo pumbelie elongalo kau molkolio nimbei, “Ungu ambelemu nando ningo tini meko onioya?” nimu.

²⁰ Aku kinye kelo iyemuni ungu pundu topa nimbei, “Juda iyemani otili enonga nombeya tengena Pol nuni mendeko owi nemili ningo wai tonge. Polondo ungu mare awini waltindimolo konopu nuni leani ninge.

²¹ Nalo aku teko ninge ungumu nuni ipuki naa tiwi. Aku kolo tonge. Juda iye 40 akumanga winjipe mare Pol toko kondongei lopeke teko nokoko angilinge. Aku iyema palini mi enge ningo lekolio ningei, eno i teli oi langi nombo no naa nomolo. Nalo Pol topo kondopolio wali kau no nombo langi nomolo ninge. Topo kondamili ningolio, kinye nuni ee neni ungumu pilingei nokoromele,” nimu.

²² Ele iyema nokoli iye awili kanomuni Polonga kepa kelo iye kanomu pupili nimu. Aku pupili nimbelle mainye nimbei, “Enonga wai tonge i ungumu imbo tendo anjo nando nimbo tindu ungu naa niwi,” nimu.

Ele iye awilimuni Pol gavman kiyendo iye Feliks molorumuna meko paio nimu

²³ Kano kinye ele iyema nokoli iye awili kanomuni yunge maindo ele iyema nokoli iye mandopa talondo walio nimu. Aku tepalie nimbei, “Sisaria kombu pangei kani ele iye 200

pungo tumbi tipelio. Aku iyema kinye popo tiko pangei aku kongi os umbuluna molko opa toli iye 70 tumbi tiko toloni opa toko ambelea nili iye 200 liko tumbi tielio. Aku tekolio ipu leli ena mongo 9 klok pangei tumbi tielio.

²⁴ Pol kape molopa pupili kongi os mare liko tumbi tindelio. Kombu gavman nokoli iye Feliks molombalona meko pungili kewale molombalo kani nokoko kondoko Pol meko anjikondo palio,” nimu.

²⁵ Aku tepa nimbelie kinye ele iyema nokoli iye awili kanomu yuni pipia te torumumu i tepa nimbe perimu;

²⁶ “Na Klodius Lisiasini i pipiamu gavman nokoli paa iye muli muli Feliksindo topo tiro. Molko kondowi, nio.

²⁷ Juda iyemareni iye imu ambolko liko toko kondongi tenge. Nalo yu Rom kombu mai pulu iye nimuna pilipolio nanga ele iyema kinye pumbolio yu nani koinjo lindu.

²⁸ Iye imundo Juda imbomani ungu mune tenge ungu pulumu pilimboindo enonga kaunsil nombeya tengena mepo maindo pundu.

²⁹ Aku pumbolio kanopo ltendendu uluma i tepa: Juda imbomani ningei Poloni ulu mare tepa alowa temo ninge. Nalo aku ninge unguma enonga Juda imbomanga mane unguma kau ungu mare ninge. Aku teko ninge unguma pilindu nalo lino Rom iyemanga mane ungumuni yu ka ulke pepili kape yu topo kondamili nimbe aku tepa ungu te naa ltemo.

³⁰ Nando ningei Juda imbomani Pol toko kondongi lopeke teko wai tonge ninge. Aku wali

walitikale nani nu moronondo Pol tipo munduro. Aku Juda imbomando kape nani nimboi, enoni kape Polondo ungu mare ambolonge lemo aku unguma nundo ongo ningo tieio nindu,” pipiamu i tepa torumu.

³¹ Ele iye kanomani enonga ele iye nokoli kiyendo kanomuni nimu kano uluma paa teringili. Neya aku wali ipu leli Pol kano Antipasi siti kombu meko puringi.

³² Otilikondo kongi os umbuluna mololi ele iyemani Pol kano meko mondoli Sisaria kombu puringi. Nalo we ele iye kanoma kinye toloni opa teli ele iye kanoma peya Jerusalem kombundo yando enonga ulke angilerimundo oringi.

³³ Sisaria kombu wendo puringi wali, akuna gavman nokoli iye kanomunga kindo pipia kanomu tiko, Pol yu kape aku iyemu yunge kindo tiringi kala.

³⁴ Gavman nokoli iye kanomuni pipia kanomu kambu topa kanopalie wali Pol nu tekai iyemuya nimbe waltindirimu. Pol kano Silisia kombu iyemu ltemo nimbe kanopa imbi tipelie,

³⁵ nimbei, “Na Silisia kombu imbomanga kot pio. Akumunga nu kot tenderemele imboma onge wali aku nunge unguma pilimbo,” nimu. Aku tepa nimbelie Pol kano king Herotenga ulke enge nili awilina wamongo ka tiko tapu teko nokaio nimu.

24

Juda iye mareni kotena ongolio Feliks Pol alowa terimu ungumu ningo tiringi

¹ Altopa wali kite pakera omba purumu wali popo tondoli iye awili Ananias kinye tapu iye

mare kinye Rom imbomanga kot pimele uluma lipe manjili iye te yunge imbi Tertulus kinye peya Sisaria kombu puringi. Gavman nokoli iye awili Feliks yunge kumbekerena Pol kot tendengei ningi unguma ningo tiringi.

² Kano wali Feliksini Pol kano tukundo meko waio nimu. Orumu wali Tertulus Pol kot tendembai lipe manjirimu unguma pulu mondopa nimbei, “Iye awili Feliks, linonga imboma nuni nokoko kondoronona lino molopo kondopo tono lakopo koromolo. Linonga kombuna ulu alowa awini wendo oromo nalo nuni liko manjiko tapoko teko amenge teko kondorono.

³ Nuni aku uluma terenomunga linoni nundo paa tereno nimolo. Linoni kombu palinga i uluma paa tereno kau konopu ltemolo.

⁴ Nalo ungu awini nimbolio nu konopu umbuni naa timboi. Akumunga kinye ungu mongo alaye pokore nemboi kani nu taka liko konopu penga pilko molko piliwi.

⁵ I iye Pol, yu mongo lili iyemu. Yuni Juda imboma moromele kombu malio palinga mongo lipe tirimo. Yu Nasaret iye Jisasinga manga pupu keru akumunga iye paa timumu.

⁶ Gotenga ulke tempelemu kape tepa kalaro mondbai temona linoni yu ambolopo lipolio yu molo nimulu. Aku tepolio linonga mi unguna yu kot tendamili nimulu.

⁷ Nalo ele iyema nokoli iye awili Lisiasini ombalie linonga imunana yu enge nimbe lipe mepa wendo purumu.

⁸ Aku tepalie nimbei, Pol kot tendengei enonga ambolonge unguma meko pungo nu morona neio

nimu. Imunga kinye nu moronona omolo. Kani i nio unguma paimbonje andi iyemu nunu ungu mare waliko piliwi,” nimbe Tertulus i tepa nimu.

⁹ We kano Juda iye pungo moloringi kanomani kape i nimo unguma paimbo ningo ee ningi.

¹⁰ Kano teko ningi ungu pilipelie wali Pol ungu niwi nimbe ki tundu torumu. Aku wali Poloni ungu pundu topa nimbei, “Gavman nokoli iye Feliks, nani nu Israel imbomanga kot pilko unguma moke tendeko koro molorunu kanomu lipo mantiro. Akumunga kinye nunge kumbekerena na nanu enge nimbo angilipo ungu nimboi tono kolto.

¹¹ Na Jerusalem kombu pumbo Gote popo torumunga winjo nilipo ombolio aku wali 12 kau oi omba pumo akumu nu kape manda kanoko pilko liko manjenio. Akumunga i nimboi tero ungumu mona ltemomunga nu pilko naa tundunio.

¹² I Juda iye nando ulu alowa tendu nimele aku iyemani na Gotenga ulke tempelena imbo te kinye ungu akupo angileru wali na ambolko naa ltingi. Na imboma kinye mongo naa ltiu. Nani imbo nombeya teko mololi ulke malio kape kombu sitina tukundo kombu marenga kape mongo lipo, ungu topo akupo aku ulu naa teru.

¹³ I kot tenderemele iyemani na ulu temu nimele iye te omba i uluma paa paimbo temo, na mongoni kanandu nipili ningo te paa manda naa liko meko ongela.

¹⁴ Nalo nani i ungumu paimbo nimbo para timbo. Na Jisasini terimu mele tepolio linonga ara kaue kamenga Gote aku tepo popo toro. Aku teromundo Juda imbomani ningei Jisasini terimu aku

ulumupe tumbi naa tipelie imboma mokemake ltenderimu nimele. Nalo Mosesinga mane unguna nimo unguma aku na palima ipuki tiro. Iye profetemanga bukuna toko panjiringi unguma kape palima ipuki tiro.

¹⁵ Juda imbomani aku imbo keru pengama pali ono kombuna Goteni topa makinjimbelo ningo nokoko moromele aku ulumu nani kape tembalo lepamo nimbo nokopo moro.

¹⁶ Imunga Gotenga kumbekerena kinye imbo imbomanga kumbekerena ulu toya tolima enge nimbo teamboi kau konopu lteo.

¹⁷ Poinye pulumunga na Israel kombu wendo angileru. Altopo Israel kombu tukundo nanga Kristen imbo koropa nolimanga kou mendepo tipe kaloli mare timboi oru.

¹⁸ Aku ulumu teru wali Juda iye mareni na Gotenga ulke tempelena tukundo kanoko ltenderingi. Aku wali na lino Juda imbomanga kulumie toli ulumu tepo pora tipolio angileru. Nani ulu mongo te naa ltiu. Imbomani kape naa liko makai naa tenderingi.

¹⁹ Nalo Esia kombu mololi Juda iye mare akuna angilkolio na ambolko ltingi. Nani paimbo ulu alowa te tendu lemo aku Esia kombu Juda iyemani nando i uluma terinu ningo nunge kumbekerena angilko kot tendangei.

²⁰ Manda naa onge lemo, na Jerusalem Kombu Juda iye kaunsilimanga nombeya teringina angileru wali ulu alowa te teruna konoringinje i Juda iye ongema waliko piliwi.

²¹ Nalo aku imbomanga kumbekerena ola angileru wali ungu tendekure kau niu. Aku

niu ungumupe, Goteni imbo kololima topa makinjimbelo nimbo ipuki tiromunga enoni na kot pilko moke teko kandomele niu. Kinye aku tepo niumunga nani ulu alowa te teru konopu ltemelenje,” nimu.

²² Feliks yu Jisasinga lombili andoli imbomani ipuki tirimele mele oi pilipe lipe manjirimu. Aku tepalie kot pora tipelie nimbei, “Jerusalem ele iyema nokoli Lisias ombalo wali enondo ungu i tepo nimbo panjimbo,” nimu.

²³ Feliksini ele iyema nokoli iyemundo nimbei, “Pol wamongo tapu teko nokaio. Nalo Pol yu aie konopu lembalo melema yunge imbo kanolimani ongo tiko teangei kani wali marenga tukundo yu we molopili ningo imbo akumando molo naa niwi,” nimu.

²⁴ Altopa wali pokore omba purumu kinye Feliks pumbelie kano yunge ambomu Drusila lipe mepa Sisaria yando orumu. Ambomu yu Juda ambomu. Feliksini yu morondo Pol kano meko waio nimu. Jisas Kraist ipuki tirimele aku unguma Poloni nimuna Feliks pilerimu.

²⁵ Poloni imboma toya toko molangei unguma nimbe, enono nokoko kondangei unguma nimbe, altopa Goteni imbo moke tembalo unguma nimu kinye Feliks yu pilipe pipili kolorumu. Kano tepalie Polondo nimbei, “Kinye welea puwi. Nu manda nino kani altopa manda konopu lembo wali aku nu owi nimbo,” nimu.

²⁶ Nalo Poloni yu kot tembalomunga kou wan-gopili konopu lepalie Feliksini Pol waliwalima owi nimbe ungu ningili.

²⁷ Nalo altopa poinye talo omba purumu kinye Porsius Festus Feliksinga kombu lipe yu gavman nokoli iye awili molorumu. Nalo Feliksini Juda imboma tepa konopu penga timbeimunga Pol kano ka ulke we pepili nimbe yu purumu.

25

Festusini Polonga kot pilerimu

¹ Festus kano gavman iye awili kombu lipe Judia tukundo orumu. Wali yupoko omba purumu wali altopa yu kano Sisaria kombu tiye kolopa Jerusalem kombu purumu.

² Aku molorumu wali Festusinga kumbekerena popo tondoli iye kiyendoma kinye Juda iye nomi muli mulimani Polondo ulu ima tepa alowa terimu ningo ningi.

³ Festusini enonga ulu te tendepili ningo enge ningo waltindiringi. Enonga konopuna tukundo panjiringi ulumu i tepa, Festusini Pol Jerusalem kombundo yando tipe mundupili. Aku tembalo wali aulkena lopeke tepo nokopo molopolio Pol topo kondomolo konopu leringi.

⁴ Nalo Festusini ungu pundu topa nimbei, “Aku molo, Pol Sisaria kombu ka ulke we pepili. Na Sisaria kombu nondopo pumboi tero.

⁵ Eno iye nomi mare na kinye waye pamili. Poloni ulu te paa tepa kenjirimu lemo aku enoni yu Sisaria kombu kot tendeko ungu akuma nengei,” nimu.

⁶ Festus kano Jerusalem kombu wali ki talo molo ki talo talo pakera aku tepare molorumu. Aku

tepalie altopa Sisaria kombu yando orumu. Oti-likondo Festusini ele iyemando Pol kot pilimbo kani yu morondo meko waio nimu. Festus kano kot pilko moke teremele polona molorumu.

⁷ Pol kano kiripina tuku orumu. Juda imbo Jerusalem kombu molko oringi kanomani Pol yu liko makai tendeko angileringi. Juda iye kanomani ningei Poloni ulu alowa awini tepa alowa tenderimu ningi. Nalo yu ulu te terimumu naa ambolkolio we ningi.

⁸ Poloni yu yunu enge nimbe angilipe nimbei, “Nani ulu te Juda imbomanga mane unguma kape Gotenga ulke tempelemundo kape Sisarando kape tepo naa kenjiru,” nimu.

⁹ Nalo Festusini Juda iyema tepa konopu penga timbeimunga Polondo nimbei, “Nu Jerusalem kombu pani. Nundo i ungu nimelemanga akuna kot pilipo nunge ungu moke tendembo,” nimu.

¹⁰ Kano wali Poloni ungu pundu topa nimbei, “Kinye nu Sisaranga imbina kot pilko moke tereno iyemunga kumbekerena angilto. Ina lemo nanga unguma pilko moke tendeko kot tendani. Nani Juda imboma kinye ulu alowa te naa teru. I nio ungumu paimbo ltemo akumu nuni kape liko manjirino.

¹¹ Nani ulu alowa te telka wali mi ungumuni na kolani nilkanje aku ee nimbo na paa kolka. Nalo nando i ungu kepu toko kot tenderemele unguma paimbore molo lemo aku i Juda imbomanga kindo na imbo teni manda naa timbelo. Iye awili Sisarani nanga ungumu kotena paa pilipili,” nimu.

¹² Aku tepa nimu ungumu Festusini yunge gavman lipe manjili iyema kinye toropo toringi. Kano

tepalie nimbei, “Nu Sisar moromona pungo kot pilipili ningo kanomboi niniona nu Sisar moromona pani,” nimu.

¹³ Wali pokore omba purumu wali altopa King Agripa kinye kemulu ambo Bernaisi taloni Festus yu kombu lipe gavman iye nokoli molorumu ulu kanongili Sisaria kombu oringili.

¹⁴ Elo akuna wali awini moloringili. Aku wali Festusini Polonga ungumu Kingimundo nimbe tirimu. Festusini nimbei, “Feliksini iye te ka ulkena we pepili purumumu moromo.

¹⁵ Na Jerusalem kombu puru wali, popo tondoli iye kiyendoma kinye Juda iye nomimani yundo ulu ima temo ningo ungu kepu toringi. Juda iye akumani neya aku iyemu toko kondopangei nembo konopu leringi.

¹⁶ Nalo nani ungu pundu i tepo toru. Imbo te ulu alowa teremo kinye lino Rom imbomani imbo aku teremomu toko kondangei nimbo imbo wemanga kindo oi naa tirimolo. Kiyendo ulumu lemo aku yundo ungu kepu tonge imbomani yu kiyendo kot tendenge. Aku wali paa yundo ungu kepu toko ninge ungumanga yunu nimbe omba wendo pumbei enge nimbe nendo tipe angilipe kot tembalo, nimbo aku tepo niu.

¹⁷ Akumunga i Juda imboma Sisaria kombu waye orumulu. Aku kinye nani wai te naa topo kaloru. Otilikondo na kano kot pilko moke teremele polona pumbo molopolio Pol meko tukundo waio niu.

¹⁸ Juda kanoma ola angilkolio yuni ulu ima tepa alowa temo ningo ungu kepu toringi. Nani Pol ulu paa keru terimu konopu leru nalo Judamani

ulu kerire temona kanomolo ningolio naa nili we ungu kepu toringi.

¹⁹ Ningi ungumape aku enonga Gote popo toringi ulumu kinye Jisas nimbe aku iyemundo winjo winjo ningi. Jisas oi kolorumu nalo Poloni nimbei, we koinjo moromo nimu.

²⁰ Aku teko ningi unguma na wambo naa lipo manjiru. Akumunga nani ungu te wambo walipo naa pileru. Nalo nani Polondo nimboi, nu Jerusalem pani akuna kot pilipo moke tendembo niu.

²¹ Nalo Pol yu iye awili Sisarani nimbe wendo mundumbelo ungu pilimboindo Sisaria kombu we ka ulke peambo niwi nimu. Aku wali nani Pol yu Sisar kanopili nimbo lipo mundumboi teru. Ele iyemando altopa pupili kani kinye oi ka ulkena we pepili nokaio niu,” nimu.

²² Agripani Festusindo nimbei, “Nani iye akumunga ungu pilemboi,” nimu.

Kano wali Festusini nimbei, “Unguma otili nimbelo kani pileni,” nimu.

King Agripani kot pilerimu

²³ Otilikondo Polonga ungu pilingili Agripa kinye ambo Bernaisi talo au ningo oringili kinye ele iye nokolima kinye Sisaria kombu iye muli mulima peya kot pilko moke teremele kiripina uluma teko tuku puringi. Festusini ele iyemando Pol liko meko tukundo waio nimuna meko oringi.

²⁴ Kano wali Festusini nimbei, “King Agripa, kinye eno iye i moromolomani i iye Pol kanaio. Juda imbo i moromelema kape Jerusalem kombu moromelema palini iye imu kotena

ungu nindirimele. Yundo konopu naa mondoko unguma ningolio are ningo yu toko kondangei nimele.

²⁵ Nani yunge kot pilipo moke tendendu nalo aku ulu alowa te naa kanopo ltenderu. Yu toko kondangei nimbomunga aku ungu pulu te naa kanopo ltenderu. Nalo yu Iye awili Sisarini yunge kotemu pilipe moke tepili nimu. Akumunga nani yu Rom kombu pupili lipo mundumbo konopu leru.

²⁶ Nalo Sisarando iye imuni ulu imu tepa alowa temo nimbo nimbo ungumu na pilipo tunduro. Akumunga nani eno palinga kumbekerena mepo ondu. King Agripa, nuni paa kanani nimbo mepo ondu. Nuni ungu mare waliko pilkolio nimbelo ungu mare pilkolio ungu mare yando ningo tiwi. Na kape pilimbo. Pulumu wendo lipolio nani pipia topo Sisarando timbo.

²⁷ Ka iyemundo unguire naa nili Sisar moromondo we tipo mundundu lemo manda naa tembalo kani i ulumu teamili konopu lteo,” nimbe Festusini aku tepa nimu.

26

¹ Kano wali Agripani Polondo nimbei, “Kinye nunge terinu unguma ningo tiwi,” nimu.

Kano kinye Poloni yunge kimu ola mundupelie yu ungu pulu polopa nimbei,

² “King Agripa, kinye Juda imbomani nando teko alowa terinu ningi ungumanga moke ltendepo nimboimunga nunge kumbekerena angilipolio, na tono kolto.

³ Nuni Juda imbomanga ungu mele nale teko, ulu pulu teremele palima liko manjiko kondoronomunga nani tono kolopolio nu taka liko molko nanga unguma pileni nimbo walipo pilto.

⁴ Na oi bakulu moloru wali nanga ulke kombu molopolio mele, kelepo akopo awi lepolio Jerusalem kombu ombo moloru aku uluma Juda imboma palini liko manjirimele.

⁵ Lino Juda imbomanga Gote i tepo kau popo tamili ningo moromele manga pupu te Farisi, aku manga pupumunga na oi tuku moloru. Juda imbomani aku ulumu liko manjirimelemunga pange naa tendemolo konopu lenge lemo akumando ninge.

⁶ Oi Goteni linonga ara kaue kamendo ulu penga tembo nimbe mi lerimu aku uluma tembalo lepamo nimbo lipo mantiro akumunga na kinye Juda imbomani kot tenderemele.

⁷ Nalo aku tendeku konopumunga linonga Juda imbo lapu 12 akumani Goteni tembo nimu ulumu tembalo lepamo ningo nokoko waliwali ipu leli tangoli ningo Gote popo topolio yunge teaio nimu unguma teremele. Yane kingimuya liko manjiwi. Goteni tembalo ulumu nokopo moromunga Juda imbomani na kot tenderemele.

⁸ Imbomaya, Goteni imbo kololima manda naa topa makinjirimo konopumu ambe temona ltemeleya?

⁹ Oi nani kape Jisas ipuki tiringi imboma opa pule tamboi kau konopu leru.

¹⁰ Aku tepolio Jerusalem kombu i tepo teru. Farisi iye awilimani nando i uluma pungo tepuwi ningo enge tiringina nani Jisasinga imbo pulumu

ka ulke lipo panjiru. Kelko aku imbo kot tendeko toko kondangei ningi kinye nani kape aku ulu paa teangei nimbo ee niu.

¹¹ Waliwalima nani Juda imbomanga nombeya ulke manga tuku pumbolio Jisasinga imbo pulu mindili lipo tipo aku imbomando Jisasinga imbi ningo keru mondondangei niu. Aku ulumu paa teambo kau konopu lepolio imbo lupemanga kombu siti awili malio pumbolio akuna Jisas ipuki tiko moloringi imboma umbuni lipo tiru.

¹² Walite aku tepola Farisi iye awilimani nando enge tiko kongono liko munduringina temboindo Damaskus kombundo pumboi puru.

¹³ Yane kingimuya piliwi. Awi tangoli aulkena ena mele pa enge nili te muluna mainye ombalie wali na kinye waye purumulu iyema pa tepa lipe okorumu.

¹⁴ Kano wali lino palima topa dindeme tendepalie topa maina mainye mundurumu. Mainye lepolio pileru wali imboreni Hibru ungu lepalie nimbei, 'Sol, Sol na ambe telka umbuni liko tiri-noya. Nuni na umbuni liko tili none tekolio andi nu nunu umbuni mereno. Na tambo konopu lteno nalo ulte manda naa tenio,' nimu.

¹⁵ Kano tepo nimu wali nani walipo pilipolio, 'Iye Awili nu imbi nariya?' niu.

Aku wali Awilimuni ungu pundu topa nimbei, 'Nuni umbuni liko tirino iyemu na Jisas, i ungu nio.

¹⁶ Kinye nupe para leko makiliwi. Nu nanga kongono iyemu molani kanopo ltiomunga i wendo ombo angilipolio nio. Kinye na kandono ulumu imbo wemando anjo ningo tiwi. Altopo

kape lipo ondombo uluma aku ulu tekola ningo tiwi.

¹⁷ Nani imbo lupemani kape Israel imbomani kape nu umbuni liko tiko toko kondongei tenge wali nu aku imbomanga kindo wendo limbo.

¹⁸ Aku tumbuluna moromele imboma Sata-nenga kindo wendo likolio Goteni eno nokopa kondopili ningo na imbi tiko kanangei pana mon-dani nimbo nani nu aku kongonomu teani nimbo lipo munduro. Aku tenio kinye kano imboma na ipuki tinge wali enonga ulu kerima Goteni tiye kondopalie, eno yunge imbo kake telima nimbe tepa tukundo limbelo,' nimbe Jisasini aku tepa nimu.

¹⁹ King Agripa, nani mongo indi kumbu mele muluna mainye oromona tepo kanoru wali nimu ungu pilipo tupe naa toru.

²⁰ Nalo oi pulu polopo Damaskus kombu pumbo Gotenga ungumu nimbo tipolio nimboi, 'Eno oi teringi ulu kerima tiye kolko Gotenga ungumuni nimo mele aku ulu teaio. Aku ulu tenge lemo Gote kinye angileringi imboma kinye eno paimbo Gotenga kanopa ltimu imboma moromele ningo kanoko imbi tinge,' niu. Aku tepa unguma Jerusalem kombu pumbo nimbo kelepo Judia komba palinga andopo nimbo imbo lupemanga kombu malio kape andopo niu kala.

²¹ Aku terumunga Juda imbomani na Gotenga ulke tempelena ambolko liko na toko kondongei teringi.

²² Nalo Goteni oi taporumu mele, kinye kape teremomunga i ombo angilipolio Jisasinga ungumu imbo koropa nolima kinye kamako lelima kinye

palindo nimbo tiro. I nio ungumupe oi Mosesini kinye Gotenga nimbe munduli ungu nili iye profetemani oi ningo panjiringi mele aku tendeku ungumu kau nio.

²³ Aku ningina nio ungumu i tepa, Gotenga iye Kraist paa mindili nomba kolombalo. Aku kamukumu kolopalie, yu imbomanga kumbe lepa makilipe koinjo molombalo. Aku iyemuni yunge Israel imboma kinye lupe imboma kape wayendo enonga konopu pa mele tendepa Goteni imboma tepa limbelo ulu nimbe mona ltendembalo,” nimu.

²⁴ Aku tepa nimbe molopili Festusini ungu topa karu lepa are nimbelie nimbei, “Pol, nunge ungu mane ltinumani nu tepa pinyewe kikime bembo tirimo kinye nu lowi pulumu lteno,” nimu.

²⁵ Poloni pundu topa nimbei, “Iye awili Festus, na lowi naa lteo. Nani ungu paimbo tumbi tipo nio.

²⁶ King Agripa i lopeke tepa naa ltemo uluma pali yu oi pimo konopu lteo. Oi pimomunga nani yundo manda nio.

²⁷ King Agripa, nuni Gotenga oi iye profetemanga ningi unguma ipuki tirinoya? Nu paa ipuki tirino konopu lteo,” nimu.

²⁸ Kano tepa nimu kinye Agripiani Polondo nimbei, “Nuni da teko nino ungumuni na wali-tikale Jisasinga iyemu molambo konopu lekolio ninoya?” nimu.

²⁹ Kano wali Poloni ungu pundu topa nimbei, “Kinye kape molo altoko kape akumu ungure molo. Nu kinye i nanga ungumu pilko moltomele imboma eno wayema na Gotenga iyemu moro

mele molangei konopu lepolio Gotendo aku tepo konge nio. Nalo i ka senema enoni naa meangei konopu lteo,” nimu.

³⁰⁻³¹ Kano wali King imu kinye yunge kemulu ambomu Bernaisi kinye waye moloringi imbo kanoma tiye kolko eno puringi. Aku pungolio enonga nendo yando ningei, “Iye imu yu ka ulke pewinga kape yu toko kondonge kape ulu alowa te naa temo ltemo,” ningi.

³² King Agripani Festusindo nimbei, “Iye imu yu Rom kombu Sisar kanomboi pumboi naa nilkanje yu kinye ina manda ka ulkena wendo pupili nilimala,” nimu.

27

Pol sipina meko pungolio Rom kombu siti pungei puringi

¹ Gavman iye awilimani Pol kinye lino yunge lombili andoli iyema waye Itali kombu pangei ningi. Kano wali Pol yu kinye we ka imbo mare peya iye awili Sisaranga ele iyema nokoli Julius nimbe iye tenga kindo tiringi.

² Lino kano Adramitium kombu no sip te Esia kombu pumbei tumbi tipe lerimuna ola pumbo molopo purumulu. Aku wali Masedonia iye te imbi Aristarkas Masedonia kombu maimunga tukundo Tesalonaika nili kombu tenga yu lino kinye waye purumulu.

³ Otilikondo lino kano Saidon kombu taun wendo orumulu. Akuna Julius nimbe ele iye kanomuni Pol kano kondo kolopalie yu mele pontirimoma yunge kanopa lili imbomani tiengei

nimbe lipe wendo mundupe, pumbe kano pupili nimu.

⁴ Pumbo yando ombolio kombu Saidon tiye kolopo no sipina purumulu. Kano kinye pumili terimulundo poporomemuni yando tipe torumu. Kelepo Saiprus kombu maimu makai tendepo anjikondo purumulu.

⁵ Nomu kutana we pumbolio Silisia provins kinye Pamfilia provins talo lipo yakondo mundupo pumbo Lisia provins tukundo Maira kombu taun lerimuna wendo purumulu.

⁶ Akuna oi kano sipimu tiye kolorumulu. Ele iye awilimuni Aleksandria sip te Itali provins pumbei lerimuna kanopalie sip akuna linondo pamili nimu. Ola waio nimbe lipe meli purumu.

⁷ Wali awininga tukundo taka lipo perelipo pumbolio Nidus taun nondopo purumulu. Pumili terimulundo poporomemuni sipimu pera tipe yando mundurumuna perepolio Krit provins no imunana lerimuna makai tendepo pumbo akuna lerimu taun Salmone lipo yakondo mundupo purumulu.

⁸ Nomu kulendona perelipo ombo pumbo No Sip Manda Lembalo ningi kombu tenga wendo purumulu. Aku kombumu Lasea kombu taun nondopa lerimu.

⁹ Wali awini we omba pumbe Juda imbomanga Langi naa nongo mi toringi wai awilimu kape omba purumu kolo kano poinyena sipima andoromele walimu pora nimu. Ambe telka akuna winjo lo kombu tepa poporome topa wai kerimu. Imunga Poloni enge nimbe nimbei,

¹⁰ “Iyema, kinye i teli pumolo lemo sipimu topa

melema pali ondopa lino kape no wangopo kolomolonje konopu lteo,” nimu.

¹¹ Nalo ele iye awilimuni Pol ungu nimumu pilipe lipe tu tipelie sip pulu iyemu kinye sip munguluwe ambolorumu iyemu kinye eloni ningili mele pilipelie akundo pamili nimu.

¹² I kombuna poporome tombalo wali no sipimu manda naa lembalo. Imunga imbo mare awini ningei, “I teli oi mepo Finiks kombu wendo pamili. Aku kombu manda wendo pumolo lemo akuna no sipimu ltemele kombuna leamili,” ningi. Finiks kombu akumu, poporomeni sip mepa wendo pumbelo ningo ongo lopeke teko lepula teringi kombumu. Aku kombu no imunana lerimu mai kombumu Krit kombu maina tukundo lerimu.

Poporome enge nilimu topa molopili

¹³ Poporome te torumu wali iye kanoma manda pamili ningolio no sipimu amboromo mele umbuni teli nona mainye munduringi kanomu olando likolio Krit kombu kule kule nomu kutana puringi.

¹⁴ Nalo kelkepo poporome enge nili te Krit kombuna yando tipe torumu.

¹⁵ Poporome yando tipe topa enge nimumuni pumili purumulu mele manda naa terimu. Kano wali lino we tenga mepa pupili nimbo sipina ola we molorumulu.

¹⁶ Nomuna tukundo kombu kelo te lerimumunga imbi Kauda. Aku kombu kulendo purumulu wali lino mawi tilipo purumulu. Aku wali sip kelo kundupe merimumu olando lipo ka topo panjemili pererumulu.

17 Iyemani dingi kanomu kunduko ola liko sip awilina ka toko ingi tiko noiringi. Kamukumu ola liko noikolio sip awili purumulumu tuku nimbelonje ningo ka marenii sipimu makai ten-deko ka toko ingi tiringi. Poporomemuni sipimu kombu Afrika kombundo mepa pumbelo kinye lino tombalonje ningo mulu selema ka kolambele tiko mainye liko noiko we pamili ningi.

18 Poporomemuni sipimu paa pera tilipe kau purumuna otilikondo kamukumu kerii lembalonje ningolio, tukundo mele wale meringima mare liko nona mainye mainye lteringi.

19 Otilikondo sip kongono teringi melema sip pulu iyema enongano liko mainye mainye lteringi.

20 Wali awini ena kape kombu kandiye kape melte naa kanopo, "Poporome kau paa awili tepa torumu kinye, Imbo te omba lino lipe naa tapon-dombalo. Lino paimbo kolomolo lepamo," nimbo ki konopu lepo mololipo purumulu.

21 No sipina mololiko oringi walimunga iyema langi te naa nongo moloringi kinye eno moloring-ina Pol ola angilipelie nimbeindo, "Iyema, lino Krit anjo molamolo niu mele pilipo anjo we molemalanje, kinye mindili noromolo mele naa nombo melema naa topo ltelemala.

22 Nalo kinye lino imbo te naa kolomolo kani konopu toimbo topili molaio. Sipimu kau kerii lembalo.

23 I nio ungumunga pulumu nemboi pileio. Na Gotenga kendemande iyemu molopo waliwalima yunge kongonomu tendero. Kano Gotenga ensel

te olianga ipu leli na molonduna omba angilipelie

²⁴ nimbeindo, 'Pol, mini naa ltewi. Rom iye nomi kingimu nunge kotemu paimbo pilimbelumunga nu no naa wangonio. Nu kinye peya sipina purumele imboma kape Goteni nunge konge tenio ungu pilipelie kondo kolopa wayema koinjo molonge nimu,' nimbe enselemuni nimo.

²⁵ Ya ne iyema, Goteni mondopo pilipo nando nimo mele paa paimbo aku tepa tembalò kani eno mini naa lteko konopu toimbo topili molaio.

²⁶ Nalo no imunana mai kembo tenga poporomemuni no sip meli pumbe polopili nimbelo," nimbe Poloni nimu.

Sipimu pumbe nomu kulendona topa bulturumu

²⁷ Lino sipina purumulu kinye poporome topa molopili koro talo omba purumu. Kano walimanga pali poporomemuni kau lino topa meli purumu kinye sipimu iye teni kongono manda naa terimu. Nomu Kuta Adriatik ningina poporomemuni topa manjipe meli purumu. Aku tepo purumulu kinye walite ipu leli amburume tuku sipimu meko puringi iyemani pilko liko manjikolio, kinye nondopo kombu tenga pumili oromolo ningi.

²⁸ Aku teko ningimuni manda manjili kamu nona mainye munduko kanoringi wali maimu mainye lepili 36 mita no molorumuluna ola lino purumulu. Alaye kolte weltepo purumulu kinye altoko manda manjili kamu munduko kanoringi wali 27 mita mele maimu lepili lino ola purumulu.

²⁹ Akumu kanokolio, lino kou pololi tenga sipimuni mepa pumbelo kinye lino tombalonje

ningo mini ltekolio sipimu we naa pupili ningo, mele umbuni teli kite kani moko toko sip umbulkondo nona mainye mundukolio, ipu leli lino sipina naa topili kombu welea tangopili ningi.

³⁰ Sip kongono teli iyemani lino sipina naa topili, sipimu tiye kolopo pamili ningo dingi mepo purumulumu liko nomuna mainye munduringi. Enoni imbomando ningeindo Sipimu naa pumbe we lepili mele umbuni teli mare sipimunga kumbendo moko topo nona mainye mundemili,” ningolio aku teringi. Nalo kolo toko eno enongano kiyengo ningo kowa pungeindo aku teringi.

³¹ Kano teko ningi ungumu Poloni pilipelie ele iyema nokolimu kinye we ele iyemando nimbei, “Sip kongono teli iyema waye sipina we naa molo-molo lemo eno pali kolonge,” nimu.

³² Aku nimu ungumu pilkolio ele iyemani dingi moko toko mainye munduringi kanomu loini ka karu leko nona yunu pupili ningi.

³³ Kombu muni lembai terimu kinye Poloni kere mare nangei konopu lepalie nimbei, “Eno koro talonga tukundo mini kau lteko kere naa nongo we peliko oromele.

³⁴ Aku manda naa teremo kani akumunga nani enondo enge nimbo nio. Koinjo molangei, te naa kolonge kani kere mare naio,” nimu.

³⁵ Aku ungu nimbelie kanoko molangei yu bret te lipe Gotendo paa tereno nimbelie pike lepa norumu.

³⁶ Aku terimu kinye imbomani kanokolio eno konopu toimbo tondorumu kinye eno kape kere mare liko noringi.

³⁷ Lino sipina iye 276 waye molorumulu.

³⁸ Eno kere nongo olo tendekolio rais wit wale we lerimuma sipimu umbuni naa tepili ningo nona toko lteringi.

³⁹ Ena enge nili wali no makonge te kanoringi. Aku no makongemunga kule kule ukia lerimu. Aku kinye ukiana no sipimu polombalonje nalo we manda manjipo pamili ningi.

⁴⁰ Aku ningimuni iye marenii sipimu naa pumbe we lepili ningo mele umbuni telima moko toko nona mainye munduringi kano melema ka karu leko melema nona leangei tiye koloringi. Aku tekolio marenii sipimunga aulke lipe mundurumu melema liko toko mondoko sipimu kongono tepo nomu kulendona meli pamili ningi. Iye marenii poporomemuni sipimu nomu kulendona mepa pupili ningo sip kumbena mulu sel te ola anjiringi. Kano kinye no kulendona pumili purumulu.

⁴¹ Nalo pungei meko puringi wali mai te nona ola orumuna sipimu pumbe polorumu. Sip kumbemu maina pumbe polopalie wendo pumbei pererimu wali nomu beumbeu tipelie no topa omba sip umbulkondomu topa alumbiye terimu.

⁴² Sipimu oi bembo naa nipili ele iyemani ningei, “Ka imboma no leko kowa punge kani topo kondamili,” ningi.

⁴³ Nalo enonga iye awilimuni Pol naa tangei konopu lepalie nimbeindo, “Molo, ka imboma naa taio. No leko kanoromele imbomani sipimu munduko tiye kolko no leko no kulendona kumbe leko paio.

⁴⁴ No leko naa karomele imboma unjo plang sipina tukuraka nilima liko ambolko no leko no

kulendona paio,” nimu. Aku tekolio imboma pali no kulendona wendo pungo te no naa wangoringi.

28

Kombu Malta wendo puringi

¹ No lepo no kulendona wendo pumbolio tena moltomolonje nimulu. Linonga ungu pilkolio kombu imbomani ningei, “I kombu kelo no imunana lerimu lemo kombumunga imbimu Malta,” ningi.

² Aku kombu pulu imbomani lino paa kondo kolko liko taporingi. Lo omba ali paa terimuna unjo tokilko tipe kalkolio tipe keku puluna nondoko meko pungo mondokolio peya molamili ningi.

³ Poloni unjo kola mare lipe maku topalie meli omba tipena kalorumu kinye waimbe keru te tipe minyeko pilipelie wendo omba Polonga kina kongili lerimu.

⁴ Kombu pulu imbomani waimbemu Polonga kimu norumuna kanokolio eno enongano nendo yando ningei, “I iyemu imbo te topa kondorumu ltemo. Yu no naa wangomo nalo Tumbi Tipe Teremo Goteni yu koinjo naa molopa, paimbo kolopili nimo ltemo,” ningi.

⁵ Nalo Poloni waimbemu pupili nimbe kimu tanda tanda tipelie waimbemu tipena tuku mundurumu. Pol kano ulte naa topa we koinjo molorumu.

⁶ Kombu pulu imbo kanomani waimbemuni Pol noromuna kanokolio i konopu leringi. Waimbemunga tomomu memena tukundo purumo kinye imbo kanomu kolombalo ningo

liko manjiringi. Neya aku wali, Polonga kimu akombalonje molo yu topa mundupe kolombalonje ningo ena mongo awini omba purumuna kanoko nokoko moloringi, nalo yu aku tepa ulu te naa tepa, we manda molorumuna kanokolio eno kelko konopu topele tokolio ningeindo, “I iyemu gotere lepamo,” ningi.

⁷ Aku Malta kombumu nokorumu iye nomimu yunge ulke kombu nondopa lerimu. Iyemu yunge imbi Publius. Eno nanga ulkena molamili waio nimu kinye purumulu. Kanona, wali yupoko yuni lino langi tipe noipe pepa nokopa kondorumu.

⁸ Yunge lapa kangi tipe topa le olo kuro torumuna we ainyembo lerimu. Yu ainyembo lerimu kiripina Pol pumbe Gote konge tepalie ki noipe tepa koinjo ltimu.

⁹ Aku terimu kinye yu koinjo purumuna kanokolio aku kombuna kuro torumu imboma pali Pol molorumuna oringi. Yuni eno tepa koinjo ltimula.

¹⁰⁻¹¹ Poloni aku terimuna kanokolio lino nokoko kondoringi.

Pol Rom kombuna wendo orumu

Aku kombuna oli yupoko omba purumu wali, lino sipina pumili terimulu kinye lino mele mare molo lerimuma enoni sipina meli pungo noindiringila. Kano sipimu poporome enge nili torumu wali yando we lerimu kano sipimu lipo Malta kombu tiye kolopolio purumulu. Kano sipimu Aleksandria kombu taun sipimu. Aku sipimunga kumbena olo pakilieme gote talo ningo popo toringi gote talo none teli talo sip kumbena wamoko au tiko mondoringi.

¹² Pumbo pumbolio Sirakyus kombu taunona pumbolio akuna wali yupoko molorumulu.

¹³ Kombu Sirakyus tiye kolopo pumbo Regium kombu taun purumulu. Otilikondo poporome penga te topalie sipimu pa topa melipe purumuna lino wali te we pumbo, wali talo tipemunga Puteoli kombu taun pumbo sipimu akuna kamukumu tiye kolorumulu.

¹⁴ Aku taunona Kraistinga imbo mare moloringi kanopo ltimulu kinye enoni linondo ningeindo eno ya molamili ningi. Koro te eno kinye molopolio Rom taun kamukumu mainye aulke pumili purumulu.

¹⁵ Kraistinga imbo Rom moloringima iyema oromele ningi pilkolio ningimuni eno Rom tiye kolko, mare Apius maket ningi kombuna ongo lino kanoko liko, mare Imbo Ongo Pewi Puwi Teringi Ulke Yupoko Angilerimu Kombumu ningi kombuna ongo lino kanoko ltingi. Poloni kano Kraistinga Rom imboma oringina kanopalie Gontendo paa tereno nimbe tonokolorumu.

¹⁶ Lino Rom kombu taun tuku purumulu kinye Rom gavmanemuni Pol yunge ulke tenga pepili akuna ami ele iye teni nokopili nimu.

Aku wali Poloni Rom kombuna Jisasinga ungu nimbe tirimu

¹⁷ Pol wali yupoko Rom molopalie Rom moloringi Juda iye awilima waio nimu. Ongo maku toringi kinye enondo nimbeindo, “Nanga ango kame, nani linonga Juda imboma kinye opa pule naa topo kape linonga ara kaue kamenga ungu manema tui tipo kape ulu te aku tepo

naa teru nalo na Jerusalem moloru wali Juda imbomani na ka tiko Rom ele iyemanga kindo tiringi.

¹⁸ Enoni nanga kot tenderingi mele Rom gavman iyemuni pilipelie yu toko kondange nimbo ungu te naa pilto, yu we pupili nimu.

¹⁹ Juda iyemani molo ningo karaye teringi wali nani nimboindo manda, Rom gavmanemuni nokoromo kombumanga pali iye nomi Sisarani nanga kotemu pilipili, Rom pambo niu nalo nani nanga Juda imbomanga kot tendemboindo ungu te aku tepo naa niu.

²⁰ Na Rom yando ondumunga pulumu eno nimbo timboindo eno waio nindu. Lino Israel imboma Goteni iye te kanopo lipo eno tapopili nimbo lipo mundumbo nimu ulumu tembalo nimbo nokopo moromolomunga ka seneni nanga kina ka toringimu kinye we ka angili moro,” nimu.

²¹ Rom moloringi Juda iye awilimani ungu topondoko Polondo ningeindo, “Judia moromele Juda iyemani nu terinu mele lino pilemili pipia te toko yando naa tiringi. Yando oringi iyemani nuni ulu te teko kenjirinu mele ungu te naa ningo tiringi.

²² Nalo lino Juda imbomani ungu manema pilipo teremolo mele Juda imbo mareni tiye kolko temane koinjomu pilkolio moromelemando akumu kombumanga pali imbo awini teko kenjirimele nimele kani nu konopu ltenomu lino pilemili ningo tiwi,” ningi.

²³ Enoni aku teko ningolio Pol kinye wai liko panjiringi. Kano walimu wendo orumu kinye imbo paa awini Pol perimu ulkena tukundo

tukundo ongo maku toringi. Aku wali yuni ipu leli oi pulu polopa ungu nimbe molopili ipupene lerimu. Yuni Gote yu Iye Awili molopa imboma tepa lipe nokombalo mele nimbe tipe Moses kinye profetema kinye enoni buk toko iye te omba tembalo mele ningi kanomu Juda imboma pilko wendo ombalo ningo nokoko moloringi mele moromele kano iyemu Jisasindo ningi nimbe enoni paimbo lepamo ningo pilengei nimbe enge tipe eno nimbe tirimu.

²⁴ Kano kinye maku toko moloringi imbo mareni Paimbo nimu ningo pileringi nalo mareni kolo toromo ningo pilko ipuki naa tiringi.

²⁵⁻²⁹ Poloni eno ungu te paa pilengei nimbe enondo ungu te kamukumu nimbeindo, “Enonga lanieli kolenalemani pilengei nimbe Mini Kake Telimuni profet Aisaiando ungu imbo tondopa nimbe tirimu ungumu pilipe eno yando nimbe tirimumu paimbo nimu. Mini Kake Telimuni Aisaiando nimu mele i tepa,

‘Nu i imbo moromelena pungo i teko nipuwi.
Goteni nimbeindo,

“Eno komu tendeko unguma pilinge nalo ungu pulumu naa pilinge; melte wamongo taki leko kandonge nalo melemu kanoko imbi naa tinge.”

Aku ambe temona, enonga konopuma kamukumu pipi tirimele, komuni ungu piliwinga eno ki pinge toromele.

Melte mongoni naa kanomolo ningo mongo kumburumele, aku naa telemalanje mongoni paimbo kanoko komuni paimbo pilko konopuni paimbo ungu pulumu

pilkolio konopu topele toko na morona olemala.

Kano kinye nani eno tepo koinjo lika nimu niwi nimuna nio,'

(Ais 6:9-10)

nimbe Aisaiani nimu. Mini Kake Telimuni Aisaianga kerena nimu mele eno Juda imbomanga lanieli kolenalemani oi aku teko teringi mele, eno paimbo. Kinye aku teko terelememunga eno i ungumu pilengei. Eno i ungumu naa pimelemunga Goteni lino imbo lupemando Jisasinga temanemu topaio nimbe lipé mundurumu. Kano imboma pilkolio ungu paimbo ningo yunge imbo talape molonge," nimu. Poloni aku tepa nimu kinye Juda imboma enongano ungu nendo yando tombololiko konopu awini liko munduliko puringi.

³⁰ Pol poinye talonga pali Rom kombuna ulke tenga kou tipelie perimu. Imboma waliwalima yu molorumuna oringi kinye molamili waio nimu.

³¹ Imbo teni Poloni ungu nimbelo aulkemu pipi naa tiringi. Yuni Gote melema pali nokopa iye nomi kiyendemu moromo molombalo mele kinye Awili Jisasinga temanemu kinye Jisas Goteni lipo mundumbo nimbe kanopa ltimu iye Kraist molorumu mele kinye imboma pipili naa kolopa enge nimbe temanemu nimbe tirimu. Aku peya.

UNGU TUKUMEMU
The New Testament in the Imbo Ungu Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Imbo Ungu long Niugini
copyright © 1997 The Bible League

Language: Imbo Ungu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

8e236e4f-bf7f-5fe1-a0ea-4f115d5cbf7e